

Lunds universitet
Sociologiska institutionen
Handledare: Britt-Marie Johansson

Vt-2002
C-uppsats
SOC 341

Nyhetsmedierna och Göteborgskravallerna

En fallstudie av ideologi, indoktrinering och social reproduktion i svenska nyhetsmedier

Jonny Sundell 67-05-01-1655

Weine Sundell 64-10-25-1711

0.Abstract

Författare: **Weine Sundell & Jonny Sundell.**

Titel: **Nyhetsmedierna och Göteborgskravallerna - En fallstudie av ideologi, indoktrinering och social reproduktion i svenska nyhetsmedier**

Uppsats **SOC 341**, 41-60 p

Handledare: **Britt-Marie Johansson**

Sociologiska institutionen, vårterminen 2002

Problem bakgrund

För sociologin borde massmedierna vara ett ytterst relevant forskningsobjekt, dels för att spåra och avtäckas samspelet mellan rådande diskurser i samhället och mediernas påverkan på dessa, men också för att studera institutionen som sådan, vilka roller spelar den i samhällsstrukturen och i vilket beroendeförhållande står den till olika förekommande fält som ekonomi, politik och vetenskap? Speciellt frågorna kring makt, ideologiproduktion och social och kulturell reproduktion borde vara av särskild vikt för sociologin. Trots detta verkar få studier i Sverige vara gjorda med den inriktningen.

Syfte

Huvudsyftet i uppsatsen har varit att undersöka hur svenska nyhetsmedier agerar i en situation där andra maktutövare och makthavare inom näringslivet och staten utsätts för hård press genom att kritik riktas, eller riskeras att riktas mot dem. I sådana situationer träder enligt vår förståelse nyhetsmedierna in och skyddar de maktutövande institutionerna.

1. Vi vill undersöka hur nyhetsmedierna agerar i en situation där dominerande diskurser och makthavande institutioner utsätts för externt tryck och konkurrerande verklighetsbeskrivningar. Vi har valt ut ett typfall på en sådan situation, Göteborgskravallerna 14-16 juni.
2. Det andra syftet med uppsatsen blir att: Testa antagande om pressen som den tredje statsmakten mot ett konkret fall, Göteborgskravallerna. Hur väl lever då pressen upp till sina ideal om allsidighet, korrekthet, källkritik och mångfald. Hur agerar nyhetsmedierna i en situation där den dominerande maktens perspektiv sätts på prov?
3. Det tredje syftet blir att; Vi vill genom vår fallstudie försöka skildra hur medierna går tillväga när de träder i ett institutionellt försvar för andra makthavande institutioner i samhället och därigenom genom sina förvrängningar och manipulationer av verkligheten använder sig av ideologiska konstruktioner för att försvara status quo.

Uppsatsens utgångspunkt och undersökningens uppläggning

Vår avsikt med det här arbetet är att undersöka nyhetsmedierna i Sverige mot bakgrund av vad som hände i Göteborg den 14-16 juni. Vår utgångspunkt är att pressen och övrig media dvs. massmedieinstitutionen i Sverige och framförallt nyhetsmedierna inte kan bedömas varken efter sin egen själv bild eller de önsknings om deras roller som finns uttryckta i olika SOU-dokument. Istället måste de precis som människor bedömas efter sina gärningar. Det vill säga, vad står det faktiskt i tidningen? Vad hörs i radio och ses på Tv? Hur *korrekta*, *allsidiga*, och *källkritiska* är medierna, och vilken *mångfald* i perspektiv håller de öppna?

Genom *kritiskt lingvistiska läsningar* av tidningsartiklarna och av de Tv-sända nyhetsinslagen så söker vi få svar på hur massmedia reagerar i en för Sverige unik situation som hotar den sittande maktens åsikter. Vår kritiskt lingvistiska läsning redovisas både kvantitativt och kvalitativt. Vi avtäckar bla. ideologiska konstruktioner genom resonemang kring artiklars stil och innehåll. Till det sistnämnda har vi använt oss av begrepp och verktyg från sociologen John B. Thompson.

För att kunna påvisa att nyhetsmedierna konstruerar en *bild av verkligheten* och att den *bilden av vad som hände i Göteborg* är ideologisk och tjänar ideologiska syften har vi kontrasterat (intra media data) nyhetsmediernas konstruerade *bild av verkligheten*, mot vad som är känt från andra förekommande *extramedia data* (vittnesuppgifter, oklippta oredigerade filmsekvenser, intervjuer, vittnen som var på platsen, med fakta hämtade från tidskrifter, böcker, reportageprogrammet Uppdrag granskning och radioreportage på Sveriges radio P1, i egna telefon intervjuer med åklagare och polisrepresentanter) Detta arbetssätt är i samklang med sociologens Karl-Erik Rosengrens objektivitetskrav, för att undersöka massmedierna. Rosengren som länge har sysslat med massmedieforskning har föreslagit att massmediernas objektivitet bäst studeras utifrån att *bilden av verkligheten* som den skildras i medierna studeras mot *verkligheten*, så långt den är känd utanför medierna.

Slutsatser / Resultat

Vi har funnit att nyhetsmedierna uppträtt ideologiskt i sin skildring av händelserna kring EU-toppmötet. De har i överensstämmelse med sociologens John. B Thompsons nytolkning av det marxistiska ideologibegreppet stött och försvarat en starkare part gentemot svagare part i en konfliktsituation. Med Thompsons ideologibegrepp så har nyhetsmedierna agerat ideologiskt. Dvs. de använder sina texter (även ljud och bildreportage) för att försvara och förstärka dominansförhållanden i samhället. Medierna har i vår undersökning visat att de inte på något sätt uppfyller de krav som de själva ställer upp kring *korrekthet, källkritik, allsidighet* eller *mångfald* i sin rapportering om vad som hände i Göteborg. Istället har vi upptäckt rena medvetna förfalskningar av inträffade händelser, som är avsedda att stödja den starkare maktavande parten i konflikten i Göteborgskravallerna, dvs. polisen, åklagarna, regeringen, och näringslivet. Vi finner också att nyhetsmedierna inte kritiskt granskar makten och dess utövare. Nyhetsmedierna fungerar istället som spridare av dominerande diskurser med hjälp av ideologiska konstruktioner. Vår fallstudie genomsyras av exempel på ideologiska konstruktioner som via olika mediala framställningar okritiskt gynnar makten och dess utövare.

Vi finner heller inte i vår fallstudie av Göteborgskravallerna att nyhetsmedierna kan anses ha agerat som den *tredje statsmakten*. Snarare kan nyhetsmedierna ses som en maktutövande stödinstitution till polisen under konflikterna mellan demonstranterna och poliserna i Göteborg.

1.Innehållsförteckning

0.	Abstract	s. 2-3
1.	Innehållsförteckning	s. 4
2.	Bakgrund	s.5-6
3.	Syfte och metod	s.6-9
4.	Teoretiska utgångspunkter	s.9-11
5.	Den konstitutionella ramen för massmedia	s.11-13
6.	Massmedieteorier och massmediernas krav på objektivitet	s.13-22
7.	Teoretiska perspektiv i analysen av det empiriska materialet	s.22-27
8.	Rekonstruktion av händelserna i Göteborg	s.28-40
9.	Analysen av det empiriska materialet	s.41-60
10.	Tidningarnas beskrivningar av händelserna Göteborg	s.60-68
11.	Tidningarnas beskrivningar i alla tre perioderna	s.68-78
12.	Avslutande diskussion	s.78-80
13.	Litteraturförteckning	s.81-82

2.Bakgrund

Varför studera massmedier ?

De flesta av oss läser tidningar, tittar på Tv och lyssnar på radio dagligen. Men vi funderar kanske inte på att massmedier är en ganska ny historisk företeelse. Det var först med tryckpressen som det för första gången i historien gick att förmedla ett och samma budskap till en masspublik. Idag funderar vi föga på detta. Vi tar emot massor av meddelanden, uppmaningar och åsikter. Massvis av sådana meddelande låter vi passera obemärkt medan vi tar till oss andra som viktig information eller som värdefulla sanningar. För sociologin är frågorna kring makt, hegemoni, diskurs, socialisation, social reproduktion och ideologi-produktion viktiga, eftersom massmedierna som institution är en av de absolut mest betydelsefulla, för att uppnå social kontroll och bidra till social reproduktion av en kulturs värderingar och självförståelse. Ändå är medierna i Sverige inte särskilt undersökta utifrån dessa perspektiv. Något som sociologen Jan Ekecrantz och historikern Tom Olsson påpekar:¹

En statsvetenskap som inte systematiskt befattar sig med de mekanismer som idag styr den allmänna opinionen hamnar i svårigheter och samma kan sägas om en sociologi som inte studerar institutionell förändring, social stratifiering, eller maktrelationer utan att konsekvent uppmärksamma hur medierna har ändrat på förutsättningarna för ideologiproduktion, social interaktion, auktoritetsrelationer, och allokering av prestige i samhället

Man kan ställa sig frågan vilken slags information som presenteras för oss. Varför får vi just denna, och inte en annan? Svaret finns naturligtvis hos medieinstitutionerna och de drivkrafter och den situation de verkar i. Det finns i Sverige en myt om fri opinionsbildning och en annan myt om en fri och relativt orädd granskande press med viktiga samhällsfunktioner för demokratin. Denna myt, vi kan också kalla den för en falsk självbild, har stadsfästs i olika officiella dokument och upprätthålls också av medierna själva. Sådär kan det till exempel låta i DN inför en hotande strejk mot tidningen.²

Vad som händer är bl.a. att läsare och Tv-tittare berövas kontakten med de skribenter och rapportörer som de har lärt sig att ha förtroende för och som formar deras uppfattning om händelserna. Perspektiven blir snävare. Mångfalden i tolkningar och förhållningssätt försvinner. Individuellt kommer vi att märka bara en lätt förändring av våra dagliga vanor men kollektivt kommer vi fördummas. Strejken är en störning av en vital och känslig del av demokratins styrsystem. (DN 6/6- 1989).

Som medborgare är vi också sedan barnsben itutande denna syn på DN. Får vi inte i skolan, på samhällskunskapslektionerna lära oss att DN är landets största, mest ansedda tidning. Att den har en balanserad och ärlig journalistik som företräder allmänna intressen? Att vi genom att läsa denna fria oberoende liberala tidning får båda sidor eller flera infallsvinklar på saken? Vi kommer i vår studie bl.a. undersöka om DN uppträder som en balanserad nyhetstidning i fallet med Göteborgskravallerna. Vår avsikt med det här arbetet är att undersöka nyhetsmedierna i Sverige mot bakgrund av vad som hände i Göteborg den 14-16 juni. Vår utgångspunkt är att pressen och övrig media dvs. massmedieinstitutionen i Sverige och framförallt nyhetsmedierna inte kan bedömas efter deras egna ord eller de fromma förhoppningar om deras roller som finns uttryckta i olika SOU-dokument. Istället måste de precis som människor bedömas efter sina gärningar. Det vill säga, vad står det faktiskt i tidningen? Vad hörs i radio och ses på Tv? Hur korrekta, allsidiga, och källkritiska är medierna, och vilken mångfald i perspektiv håller de öppna? Mediernas granskande och

¹ Ekecrantz,Olsson-94

² DN 6/6-1989

kritiska funktioner i det demokratiska samhället måste vi bedöma efter deras sätt att ta ställning i aktuella frågor och konflikter i samhället, inte efter de fina ord de använder i sina egna deklamationer. Vi menar att massmedieinstitutionen i Sverige, liksom i övriga moderna liberala marknadsekonomiska stater, står i ett beroendeförhållande till både den politiska och den ekonomiska makten. Massmedieinstitutionen kan också sägas vara en del av denna makt. Istället för att granska och vara medborgarnas talesmän är pressen och övrig media en del av makten och etablissemangen och som sådan en institution som utövar makt.

För sociologin är massmedierna alltså ett ytterst relevant forskningsobjekt, dels för att spåra och avtäckta samspelet mellan rådande diskurser i samhället och mediernas påverkan på dessa, men också för att studera institutionen som sådan, vilka roller spelar den i samhällstrukturen och i vilket beroendeförhållande står den till olika förekommande fält som ekonomi, politik, vetenskap och gender? Speciellt frågorna kring makt, ideologiproduktion och social och kulturell reproduktion borde vara av särskild vikt för sociologin. Trots detta verkar få studier i Sverige vara gjorda med den inriktningen, speciellt från ett underifrån perspektiv där maktaspekterna kring massmedieproduktion undersöks. Att studera som sociologen Jan Ekecrantz och historikern Tom Olsson skriver; ³"Hur nyhetsjournalistiken beskriver samhället och därmed ingår i ett system av maktutövning", verkar inte vara en populär inriktning inom svensk sociologi. Detta trots att sådana stora namn inom sociologin som Habermas, Foucault och Marx' idéer pekar mot detta område. Denna lucka inom sociologisk forskning är också något som Olof Petersson hänvisar till i sin förstudie till maktutredningen; "Så vitt känt finns det ingen systematisk vetenskaplig studie som på allvar försökt pröva hypotesen om ideologisk hegemoni i Sverige"⁴ Till och med Max Weber var tidigt inne på att den tidens massmedier borde undersökas med hänsyn till tidningarnas sociala reproduktion⁵ Varför finns det då så få sådana sociologiska studier? Kan detta bero på att svenska sociologer omfattas av de idéer om massmediers roller som slås fast av medierna själva och som skrivs i olika officiella dokument? Eller är det så att svenska sociologers ställning i det svenska samhället präglas av en närhet till makten och dominerande diskurser i samhället att de därför inte ser massmediernas ideologiproduktion eller att de betraktar denna som en ointressant självklarhet och ett föga fruktbart forskningsområde ur forskningsanslags- och karriärsynpunkt.

3. Syfte och metod

3.1 Syfte

Vårt huvudsyfte med uppsatsen är att visa hur nyhetsmedierna i Sverige faktiskt agerar och fungerar i en situation där dominerande diskurser och perspektiv i samhällets maktutövande institutioner inom näringsliv och stat ifrågasätts och hotas. Det kan handla om en situation där företrädare för institutionerna eller förespråkarna för de rådande diskurserna själva har satt sig i en brydsam situation genom sitt eget maktutövande. Det kan också handla om en situation som den i Göteborg där dominerande institutioner och diskurser inom näringsliv och stat utsätts för tryck från en annan part med konkurrerande idéer om hur näringslivet och fördelningen av makt och ekonomiska resurser i samhället skall ske. Vår förförståelse av nyhetsmediernas faktiska agerande i sådana situationer är att de träder i försvar för de dominerande institutionerna inom näringsliv och stat och aktivt motarbetar konkurrerande

³ Ekecrantz, Olsson -94s 13

⁴ Pettersson 90

⁵ Ekecrantz, Olsson-94s 31

perspektiv. Vi vill undersöka hur nyhetsmedierna agerar i en situation där dominerande diskurser och maktgivande institutioner utsätts för konkurrerande verklighetsbeskrivningar. Vi har valt ut ett typfall på en sådan situation, Göteborgskravallerna 14-16 juni.

Enligt de funktioner som medierna skall fylla enligt de skrivningar som ges i olika pressutredningar, så har de förutom uppgiften att sprida relevant och korrekt information till grupper och medborgare i det svenska samhället, också uppgiften att granska makten. Detta är idén om massmedierna som den tredje statsmakten.⁶ Det andra syftet med uppsatsen blir att: **Testa antagande om pressen som den tredje statsmakten mot ett konkret fall, Göteborgskravallerna. Hur väl lever då pressen upp till sina ideal om allsidighet, korrekthet, källkritik och mångfald. Hur agerar nyhetsmedierna i en situation där den dominerande maktens perspektiv sätts på prov?** Vi har en förförståelse av att nyhetsmedierna istället för att fungera som en ”tredje statsmakt” karaktäriseras av en absolut närhet till både den ekonomiska och politiska makten i det svenska samhället. Denna närhet kan studeras, menar vi, som vi redan varit inne på, genom att man undersöker nyhetsmediernas agerande i en situation då någon gren av den politiska eller ekonomiska makten hamnar i en konfliktsituation med en annan part eller ett annat synsätt. Ett minimikrav för nyhetsmediernas agerande borde under alla omständigheter vara att de alltid håller sig från att fabricera händelser, medvetet återge fakta felaktigt, eller förvränga uppgifter för att gynna endera parten i en konflikt. Vår förförståelse av nyhetsmedierna är att de ofta gör detta, när dominerande perspektiv hos makteliten hotas av annan part. Det som medierna gör i sådana lägen är att de gynnar status quo i samhället. Det vill säga, de förespråkar att lämna samhällets nuvarande ordning intakt. Inga genomgripande reformer eller ändringar av samhällets fundament behövs. Ingen grundläggande kritik mot samhällets etablerade och maktutövande institutioner inom näringsliv och stat bör släppas fram om den allvarligt kan skaka grunden för maktutövandet. Vi har det bra som det är. Nyhetsmedierna försöker övertyga mottagaren om att han eller hon tjänar på det nuvarande tillståndet eller i alla fall inte har någonting att vinna på att kräva ändringar eller att lägga ned allt för stort intresse på att engagera sig för förändring. Nyhetsmedierna försvarar status quo genom att förvränga händelser, fakta, orsaker och samband. De hjälper till att framställa de rådande idéerna och diskurserna i samhället som de förnuftiga och legitima. I gynnandet av status quo drar sig inte medierna heller för att förtiga fakta som talar emot de dominerande diskurserna, eller medvetet manipulera fakta för att försvara maktgivande institutioner i samhället. Det tredje syftet blir att; **Vi vill genom vår fallstudie försöka skildra hur medierna går tillväga när de träder i ett institutionellt försvar för andra maktgivande institutioner i samhället och därigenom genom sina förvrängningar och manipulationer av verkligheten använder sig av ideologiska konstruktioner för att försvara status quo.** Vi menar att medierna beter sig likadant i liknande fall där händelser och perspektiv som allvarligt hotar stora maktintressen i Sverige gör sig påmind. Vi anser att mediernas agerande vid till exempel Ubåtsdebatten och Palmemordet⁷ är detsamma som vid Göteborgskravallerna. Det är samma typ av agerande vid

⁶ Se kap 5 s 10

⁷ Den granskning som skedde av det s.k. polisspåret skedde mer eller mindre endast av Tv-programmet Striptease, det är för övrigt precis samma mönster som i Göteborgskravallerna där granskningen av polisens insatser under EU-toppmötet mer eller mindre ensamt genomförs av Tv-programmet Uppdrag Granskning. Nyhetsmedierna reagerar precis efter samma mönster i båda fallen. I fallet med Palmemordet bemötes alla uppgifter som pekade mot misstänkta polismän på Stripteaseprogrammen med en total tystnad dagen efter i nyhetsmedierna. Kari och Pertti Poutianen har skrivit undersökningsboken ”Inuti Labyrinten”. -95 Många av de uppgifter som togs upp av de olika stripteasereportagen finns i denna bok som är mer än 800 sidor lång. Det är en redogörelse med bla. utskrifter av ambulansloggar och redogörelser för polisens förhållande i ledningscentralen på mordnatten. Uppgifterna i denna bok fick Kjell Olof Feldt att skriva en artikel i DN 950817- *Vem kan man lita på - En obehaglig känsla av att inte hela sanningen kommit fram. Jag inser det oerhörda i att ens antyda att svenska poliser, kanske på högsta nivå skulle ha deltagit i en komplott för att mörda landets statsminister. Ingen person i ansvarig ställning har heller gjort det. Men boken ”Inuti labyrinten” har*

alla tre händelserna. Nyhetsmedierna visar upp en total oförmåga till kritiskt tänkande kring de uppgifter som polisen och militären delger dem. Varför skulle ryssarna skicka in en gammal U-båt som har en vändradie på femhundra meter i Blekinges trånga skärgård om man är på spionuppdrag? Sådana frågor kan inte journalisterna i svensk nyhetsmedia ställa sig, eller så vill dom inte. Har militären sagt att det var en sovjetisk U-båt på spionuppdrag, så måste väl det vara så? Inte kan väl militären ljuga för oss, svenska pressen, tok inte? PKK-spåret och sagan om Christer Pettersson som ansvarig för mordet på Olof Palme är andra exempel på hur pressen upplåter annonsplats åt Polisens dumheter. Men som sagt, vi kan inte gå in på de här andra fallen eftersom de faller utom ramen för denna uppsats och en analys av dessa två fall skulle kräva minst lika många sidor som den här uppsatsen multiplicerat med två. I fallet Göteborgskravallerna kan man tala om renodlade försök från mediernas sida till indoktrinering av medborgarna. Vi tycker därför att denna uppsats förutom det akademiska värdet den har också har ett värde i att den uppmärksammar läsarna på de allvarliga konsekvenser som mediernas skildring av Göteborgskravallerna har fått för rättsäkerheten och demokratin i Sverige.

3.2. Metod

Vi har valt ut de s.k. agendasättande rikstäckande medierna i Tv och i daglig tidningsutgivning för att studera deras material i form av Tv-sänd nyhetsrapportering och tidningsartiklar. Medierna vi har valt är SVT, Aftonbladet, Expressen, och DN. Vi tycker att detta urval är ett representativt urval på vilket vi kan dra generella slutsatser om nyhetsmediernas funktionssätt i Sverige.

Vi har valt att dela in materialet i tre tidsperioder. Den första tidsperioden finner vi som viktigaste eftersom det är här, när händelsen är aktuell, som händelser får störst utrymme i medierna och uppfattningen om vad som egentligen har hänt fastslås hos mottagaren. De första skildringarna är de viktigaste, eftersom nyhetspubliken här har det största intresset för händelsen och försöker bilda sig en klar uppfattning om hur det primärt förhåller sig kring den. Vi menar att den kognitiva psykologins begrepp *schema* är relevant för förståelsen om varför inledningsskedet i en nyhetsrapportering är särskilt väsentlig. Period nummer ett är direktrapporteringsperioden dvs. tiden mellan 2001-06-14-2001-06-17. Det är den dagsaktuella rapporteringen som sker i medierna om vad som händer i Göteborg under de här dagarna. Period nummer två är dagarna 18-24/6-2001. Det är veckan efter kravallerna. Det är en period där nya uppgifter lämnas till tidningarna, som har möjlighet att korrigera tidigare förhastade slutsatser och kan låta andra källor komma till tals än de som de ditintills har använt sig av. I den andra perioden kan medierna inte hänvisa till den institutionaliserade tidsbristen för att försvara om det är så att t.ex. *korrekthet* eller *allsidighet* i nyhetsskildringen fått stryka på foten. Period tre är 24/6-12/12 -2001 är den löpande tid där efterspelet och diskussionerna av det inträffande fortsätter.

De arbetsmetoder vi valt som gäller för tidningarna och SVT:s nyhetsprogram är att göra *kritiskt lingvistiska läsningar* av tidningsartiklarna och av de Tv-sända nyhetsinslagen. Syftet är att spåra mediernas försvar av rådande diskurser, men också att spåra mediernas eget skapande av *ideologiska konstruktioner* som tjänar till att stödja dominerande diskurser och institutioner i samhället. Vår kritiskt lingvistiska läsning redovisas både kvantitativt och kvalitativt. Det betyder att antalet artiklar som innehåller vissa perspektiv och vissa ideologiska tekniker räknas, men också att diskurser avtäckts genom resonemang av och kring artiklars stil och innehåll. Till det sistnämnda har vi använt oss av begrepp och verktyg från

tvingat mig att fundera över om min tillit till myndigheters lojalitet mot sin egen stat är så välgrundad som jag vill tro. Troligen blir denna fråga obesvarad. Men jag hoppas ändå att den kommission, nummer tre i ordningen som nu skall gå igenom mordutredningen på nytt, ställer den med större skärpa än sina föregångare

sociologen John B. Thompson.⁸

Vad det gäller all media förekommer metoden att kontrastera *bilden av verkligheten*, som den ges i våra undersökta medier mot vad som är känt från andra förekommande källor som vittnesuppgifter och oklippta långa filmsekvenser som inte visar händelseförloppet fragmenterat som i nyhetssändningar. Vi kan kalla dem *primärkällor*. Dit räknas också intervjuer och vittnesmål med personer som befann sig på platsen och telefonintervjuer med åklagare, och polisrepresentanter. Vi kontrasterar också de undersökta nyhetsmedierna med fakta hämtade från tidskrifter, böcker, reportageprogrammet Uppdrag granskning och radioreportage på Sveriges radio i P1. Detta arbetssätt är i samklang med sociologens Karl-Erik Rosengrens objektivitetskrav, för att undersöka massmedierna. Han skiljer på s.k. *extra media data* och *intra media data* Rosengren som länge har sysslat med massmedieforskning har föreslagit att massmediernas objektivitet bäst studeras utifrån att *bilden av verkligheten* som den skildras i medierna studeras mot *verkligheten*, så långt den är känd utanför medierna. Man jämför den händelse eller skeende utifrån *extra media data*, dvs. data som härrör från andra källor än källor från medier s.k. *intra media data*.⁹ Detta är en metod som vi har använt oss av så långt som det praktiskt har varit möjligt för oss inom ramen för detta arbete.

4. Teoretiska utgångspunkter

4.1. Massmedia som institution

De olika undersökta nyhetsmedierna i den här uppsatsen ingår i organisationer vars produktion kräver stora ekonomiska resurser och en mobilisering av ett stort socialt och kulturellt kapital. Själva framställningen och produktionen av massmedialt innehåll spänner över olika kulturella och ekonomiska fält. Massmediernas produkter är kulturella framställningar av meningssammanhang i ljud, bild och text. De olika massmedierna som tillsammans utgör massmedieinstitutionen i Sverige och står för den rikstäckande spridningen av massmediala budskap är knutna till staten genom presstödet, journalistutbildningen, momsbefrielsen och genom regleringen och stödet för mediernas självständighet i yttrandefrihetsgrundlagen, och radiolagen. Medierna i Sverige anses garantera fri opinionsbildning och tillskrivs i svensk författning funktioner som betraktas som viktiga för att landet skall ha en fungerande demokrati. Bland annat finns ett riksdagsbeslut 1976 som ställer sig bakom skrivningen av pressens fyra funktioner i det svenska samhället enligt den tredje pressutredningen, SOU 75:78¹⁰

Massmedierna utgör en institution. Den kan beskrivas på följande sätt:¹¹

Masskommunikation avser sådana kommunikationsprocesser som är;

- 1. medierande, d v s innefattar några inslag av teknisk produktion av meningsbärande material,*
- 2. organiserande, dvs. innefattar något slag av formella organisationer och*
- 3. offentliga, d v s i princip är tillgängliga för alla medlemmar inom större eller mindre sociala system.*

⁸ Thompson, John. B. Ideology and modern culture-Critical Social Theory in Era of Masscommunication 1990

⁹ Wallin, Ulf. 1994 s 15

¹⁰ I kapitlet *Den konstitutionella ramen för massmedia* finns de olika massmediefunktionerna beskrivna

¹¹ Carlsson, Lindblad 1992

Vi anser att det finns problem med massmediainstitutionen i Sverige. Problemet är att alltför mycket makt är i händerna på för få människor (ett litet antal journalister, redaktörer och ägare), vars intressen i alltför hög grad sammanfaller med dominerande intressen i samhället. Det är just bara *i princip* som systemen för masskommunikation är offentliga och öppna för alla. Vi anser att journalistiken i Sverige är för lite granskande och alltför ofta maktens tillskyndare. Detta är naturligtvis förödande för en öppen och fri debatt om samhällslivets vara att det förhåller sig på detta sätt. Sociologen Jan Ekecrantz och historikern Tom Olsson uttrycker förhållandet mellan mediernas och makthavarnas symbios på följande vis : ¹²

Det förhållandet att starka grupperingar kan utnyttja journalistiken och journalisterna för egna syften är inget nytt, men när de i praktiken drar åt samma håll kan resultatet bli förödande för den verklighetsbild människor får.

4.2. Diskurs och ideologi i svensk massmedia

"Makten över tanken... innebär väsentligen att kunna teckna om medborgarnas mentala kartor" Olof Petterson

Makten över tankarna

Massmedierna i Sverige har stor makt att påverka och styra våra tankar. Makten beror som vi ser det på tre faktorer som samverkar till att de undersökta medieföretagen i denna uppsats har den starka maktställning de har. De undersökta medierna i den här uppsatsen har en särställning bland andra medier. De är massmedier i ordets betydelse, dvs. de når ut till massorna, till folkflertalet. Dessutom är våra medier de s.k. agendasättande, dvs. de som anses sätta dagordningen för vilka frågor och perspektiv som skall anläggas på en aktuell fråga. Tre förhållanden utgör grunden för massmediernas makt som vi ser det. Dessa är:

1. Medierna förfogar över de ekonomiska resurser som är nödvändiga för att i princip nå ut till hela den svenska befolkningen samtidigt med samma budskap.
2. Medierna har *beskrivningsmakt* eller *konstruktionsmakt*.
3. Medierna hämtar stöd från andra institutioner och diskurser än sina egna.

Att medierna har *beskrivningsmakt* eller *konstruktionsmakt* ¹³ betyder att mediernas journalister eller redaktörer bestämmer över innehållet i tidningen. De bestämmer vilken vinkling ett reportage skall ha, hur en sakfråga skall beskrivas, vilka som har rätt att kommentera, vilka källor som anses tillförlitliga, vilka som överhuvud skall få sin röst hörd i medierna. Nyheter är konstruktioner. Makten att konstruera nyheter finns på de enskilda redaktionerna. De väljer ut och sammanställer några enstaka händelser och sakfrågor av alla miljarder som passerar dagligen på jorden. Dessa händelser och frågor beskrivs och vinklas efter journalisternas och redaktionernas tycke och smak. De personer som får debattera den aktuella händelsen väljs ut av medierna. De källor som skall åberopas och tillmätas värde i den aktuella sakfrågan bestämmer medierna. Dessutom har naturligtvis medierna makten att använda språkets expressiva funktioner för att berömma, hylla, nedvärdera, eller förlöjliga personer eller åsikter i en debatt. Journalister och redaktörer döljer ofta sin beskrivningsmakt

¹² Ekecrantz, Olsson, 1994, s 257

¹³ Begreppet konstruktionsmakt eller beskrivningsmakt förklaras utförligt i Ekecrantz Olsson-94 liktydiga begrepp återfinns hos till exempel Fiske -95,-97 och Gans-80

¹⁴eller lämnar över den till makthavare och låter deras perspektiv bli det rådande. För att dölja sin beskrivningsmakt kan journalisterna hänvisa till rollen som återgivare av verkligheten istället för rollen som konstruktör, där man anser sig förhålla sig allsidigt och korrekt till verkligheten enligt de ideal som återfinns för god journalistik.¹⁵ Minst av allt vill seriösa medier framstå som ett särintresse i sig, som en partsinlaga i pågående konflikter eller samhällsdebatt. Den kritiken riktar ofta våra undersökta medier mot mindre medier med avvikande perspektiv på politik. Själva menar de sig stå för en större objektivitet och mer seriös journalistik. Denna syn på sig själva som en relativt oberoende och seriös förmedlare av nyheter är väl spridd och förankrad i stora folklager, trots att tidningars beskrivningsmakt torde te sig som uppenbar.

Den tredje faktorn som starkt bidrar till för att förse våra undersökta medier med verkligt inflytande över medborgarnas tankar är det stöd som de hämtar från andra institutioner och diskurser än sina egna. Vi kommer i senare kapitel se att staten och riksdagen uttalat sitt stöd för pressens och mediernas roll i det svenska samhället genom SOU-utredningar, riksdagsbeslut och genom direkta ekonomiska bidrag.¹⁶ I SOU-utredningar och i största allmänhet anses den fria pressens roll ha att göra med fri opinionsbildning och yttrandefrihet. De fria och oberoende medierna och public-service medierna ingår som en del av en större diskurs kring västerländsk parlamentarism som den hämtar sin näring ifrån. Dessutom får våra undersökta medieföretag stöd av utbildningsinstitutionerna som grund- och gymnasieskolor där våra undersökta medier ofta framställs som seriösa och tillförlitliga och i enighet med de roller som beskrivs i pressregler och i SOU-dokument. Kvällstidningarna Aftonbladet och Expressen beskrivs dock enligt den gängse bilden som tidningar med mer sensationsinriktad journalistik.

Vi kan konstatera att de tre faktorer som vi beskrivit ger våra undersökta medier stor makt. De har stora möjligheter att påverka vilka ämnen våra tankar skall kretsa kring och vilka perspektiv som skall råda på dessa ämnen. En av massmediernas roller enligt 1994 års pressutredning är att förse läsarna med en debatt om värderingar kring allehanda frågor om vårt samhälle. I spridandet av och i konstruerandet av texter (budskap i både text, bild och ljud) kring värden och värderingar som dagligen når folkflertalet utgör de utvalda / undersökta nyhetsmedierna tillsammans den absolut viktigaste delen av den institution som jämfört med andra institutioner i Sverige har störst makt att påverka människor. I det svenska samhället är det bara grund och gymnasieskolan som kan anses ha samma roller som massmedia-institutionerna och som når lika många människor. Mediernas påverkansmakt är stor och i de officiella tolkningarna anses den vara så stor att den kan anses vara en "tredje statsmakt" och som sådan också vara i demokratins och de enskilda medborgarnas tjänst mot stat och överhet. Enligt vår uppfattning är den istället en del av samma överhet.

5. Den konstitutionella ramen för massmedierna

Det som vi här kallar den konstitutionella ramen för massmedia är den typ av dokument som riksdagen och Statens offentliga utredningar, SOU, producerat och som kan sägas utgöra det konstitutionella Sveriges uppfattning om hur svensk media skall och bör fungera. Dessa dokument pekar ofta på sambandet mellan media och den svenska demokratin och vikten av en fri och demokratisk press.¹⁷ Det finns också ett riksdagsbeslut som inte på något sätt utgör några statliga förpliktelser men som ställer sig bakom en skrivning av pressens roller i enlighet med 1972 års pressutredning. Dessa föreställningar lever fortfarande kvar. I

¹⁴

¹⁵ Se Gans resonemang s.15

¹⁶ Se kap 5

¹⁷ Hadenius, Weibull-97 s 19

Pressutredningen 1994 hänvisar man till 1972 års pressutredning om pressens tänkta uppgifter och funktioner. (SOU94:94)

Mot hänvisning till dagspressens roll i det politiska systemet fastslår utredningen att det finns fyra uppgifter som är särskilt viktiga:

1. **Information.** Massmedierna har betydelse för både medborgares och politikernas information om vad som händer i samhället.
2. **Kommentar.** Medierna ger kommentarer och analyser av vad som händer i samhället. Detta görs både av fristående medier och av medier som är språkrör för olika samhällsgrupper.
3. **Granskning.** Medierna sörjer som allmänhetens företrädare för granskning och kontroll av olika makthavare / ”tredje statsmakten” eller ”Fourth branch of Government”)
4. **Gruppkommunikation.** Massmedierna har betydelse för kommunikation inom och mellan organisationer och grupper.

Den officiella synen på svensk massmedias roller och funktioner i den svenska demokratin kan man säga består av de fyra ovan nämnda funktionerna. Vi ser nedan att det finns en diskussion om hur dessa skall tolkas av olika utredare. Men alla betonar värdet av medierna för den fungerande demokratin.

En beskrivning i enlighet med 1972 års Pressutredning ges också i 1974 års radioutredning. På senare tid 1994 har också Svenska tidningsutgivareföreningen från och med 1994, Tidningsutgivarna, Sveriges radio och svenska journalistförbundet ställt sig också bakom 1972 års skrivning av massmedias uppgifter och funktioner.¹⁸

Ett problem med de fyra funktionerna anses i SOU 94:94 vara att funktionerna eller uppgifterna i 1972 års pressutredning inte knyts till något bestämt värde. Olika förslag på värdegrund för pressens uppgifter har senare levererats av olika utredare:

Asp (1994) har menat att avsaknaden av anknytning till en grundläggande demokratiuppfattning är problematisk; detta kan lätt leda till att presspolitiken påverkas av dagspolitikens vindar och gynnar vissa grupper i samhället. Samma bedömning gör Olof Petersson(1993), som menar att formuleringen om fri åsiktsbildning i regeringsformens portalparagraf borde vara den självklara utgångspunkten. En annan betydelsefull utgångspunkt är tryckfrihetsförordningens formulering om säkerställandet av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning”/TF , kap.1.) ...

Från ett medborgarperspektiv är det centrala att massmedierna förser medborgarna med sådan information att de fritt och självständigt kan ta ställning i viktiga samhällsrelaterade angelägenheter, men också ger möjlighet för medborgarna att yttra sig i viktiga frågor. Detta kräver fria och oberoende massmedier som granskar skeenden på medborgarnas vägnar(Axberger,1992).

I SOU 1994:94 hänvisas till maktutredningen som ifrågasätter massmedias institutionella karaktär.

¹⁹*”I maktutredningens syn ligger även ett ifrågasättande av massmediernas institutionella karaktär. Det understryks att massmedierna genom sitt sätt att fungera inte sällan kommer att*

¹⁸ Hadenius, Weibull -97

¹⁹ SOU 94:94 , Hadenius Weibull -97.s182

stå i motsats till fri åsiktsbildning i regeringsformens mening. Det ligger därför ett dilemma i att slå vakt om fria och oberoende massmedier, i den mån dessa inte tjänar medborgarnas informationsbehov. Enligt maktutredningen ligger lösningen i demokratins grundprincip: den kritiska diskussionen...

I samma pressutredning heter det ” massmedierna skall medverka till att förstärka och fördjupa den svenska demokratin”

I SOU 95:37 Vårt dagliga blad- stöd till svensk dagspress skildras dagspressen som det medium som är bäst lämpat för demokratiska diskussioner och som ett viktigt led i en fungerande demokrati. Där heter det :

”Dagspressen har fortfarande en central betydelse i det allmänna medvetandet och den når en mycket stor del av befolkningen. Det tryckta ordet ger särskilda möjligheter för en innehållsrik och varierad information och dagspressen kan förmedla denna information på ett överskådligt och lättillgängligt sätt med stora möjligheter till fördjupning inom de områden som upplevs som särskilt intressanta. Morgontidningarna kan ses som basmedier, med kvällstidningar, radio och TV och specialtidningar som kompletterande tillval.

Mot bakgrund av våra redovisade bedömningar om dagspressens särställning och grundläggande betydelse för demokratin finns det därför starka skäl att verka för att just dagspressen ges bästa möjliga förutsättningar att upprätthålla och fördjupa sin roll i det demokratiska systemet. Målet med presspolitiken är därvid att dagstidningarna skall medverka till att främja demokratin genom en allsidig, vital, och fri åsikts – och opinionsbildning .. Som vi tidigare framhållit anser vi att mångfalden inom massmedierna är angelägen för att nå målet att främja demokratin.²⁰

6. Massmedieteorier och mass medias krav på objektivitet och sanning

6.1. Massmedieteorier

Man talar om massmedia som om tidningarna, radion och Tv-n i de moderna samhällena vore något annat än en plats för spridande av medveten propaganda för att nå vissa syften. Vissa av de s k medieteorierna²¹ beskriver dock medias funktion som spridandet av propaganda för att uppnå vissa syften. Dessa två teorier är den s.k.²² *auktoritära medieteorin* och den *sovjetiska teorin*. Dessa två sätt att beskriva en mediesituation liknar varandra. Enligt teorierna så sker det i de ofria diktatoriska staterna, kommunistiska som högerstyrda att militärdiktaturer sorterar bort program som stöter sig med regimen. Medierna fyller uppgiften att samla nationen bakom den förhärskande ordningen. I motsats till de ofria och diktatoriska och statsstyrda medierna finns det enligt dessa teorier de fria medierna i de fria marknadsekonomiska samhällena. Här anses medierna ha andra roller. *I den frihetliga teorin*

²⁰ SOU 95:37 Ibid.s 165

²¹ Ibid. s 19

²² Att skilja på den sovjetiska och den auktoritära medieteorin är väl ytterst irrelevant av flera anledningar. Namnet sovjetisk är väl egentligen inte passande längre eftersom Sovjetunionen inte existerar. Namnet sovjetisk kan bytas ut mot statsocialistisk eller liknande. Båda teorierna beskriver ett mediasystem som fungerar på samma sätt med den skillnaden att det sitter regeringar med tillhörighet längst ut på varsin ända på den politiska skalan. Resonemangen är hämtade ur

betonas att medierna skall stå fria från statlig iblandning och de skall garantera fri opinionsbildning. Medierna är fria att skriva vad de vill. I den *sociala ansvarsteorin* har medierna mera rollen av en demokratisk institution i den demokratiska staten. Medierna skall ta vara på och sörja för att olika åsiktsbildningar inom demokratin kommer till tals. De skall också granska makthavarna och tjäna funktionen som den tredje statsmakten. Media bör avhålla sig från att publicera eller sända sådant som kan leda till kriminalitet, samhällelig omoral eller skada minoritetsgrupper. Medierna skall vara i medborgarens tjänst, inte i maktens tjänst. Idéerna bakom svensk Public service Tv och radio och olika utredningar om pressens roll i det svenska samhället har inslag av både ansvarsteorin och den frihetliga teorin.

6.2. Objektivitet och sanning i journalistiken

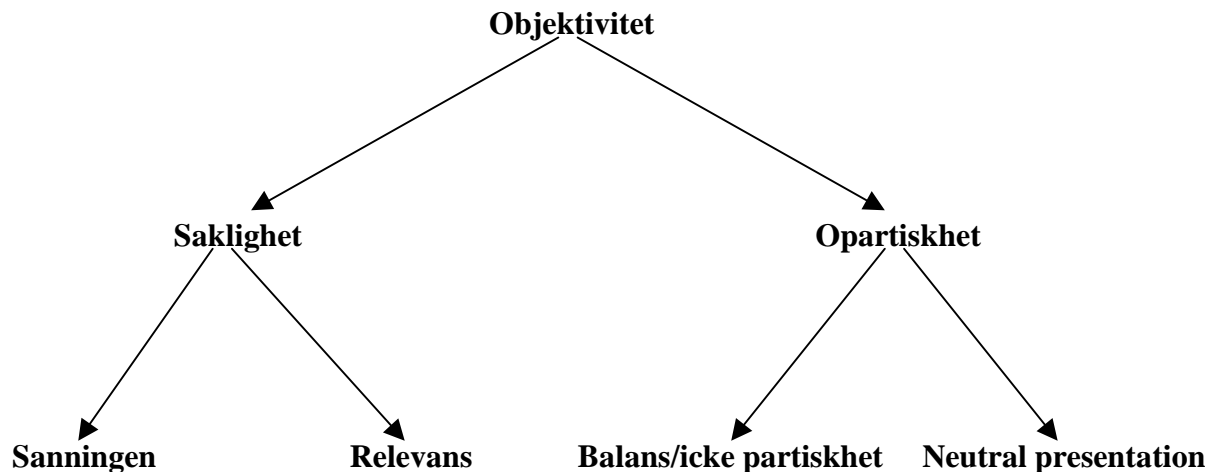
Det är rätt så självklart att medierna bör publicera sanna uppgifter. Här är kopplingen till sociologin självklar. Journalistikens krav som de beskrivs i SOU-utredningar och som de beskrivs i mediernas egna uppställda spelregler: pressreglerna ligger närmare de krav som ligger på forskning. Frågorna kring objektivitet, relevans och sanning är desamma. Man skall naturligtvis inte medvetet eller omedvetet (slarv, glömska eller okritisk källrapportering) publicera eller sprida osanna uppgifter eller fakta. Man skall hålla sig till saken och inte prata om irrelevanta fakta. (relevanskrav) Kravet på att vara objektiv är svårare. Vad innebär det att vara objektiv? Två sanningsteorier är relevanta i sammanhanget. Dessa är korrespondensteorin för sanning och koherensteorin för sanning. Man är objektiv enligt korrespondensteorin för sanning om ens beskrivningar av ett föremål överensstämmer på avgörande punkter med det beskrivna föremålets verkliga kvalitéer. Dvs. man påstår att 2000 går i ett demonstrationståg och det går 2000 exakt i tåget så är man absolut sann i den frågan. Skriver man att ca 2000 går i ett tåg och det går 2023 i demonstrationen får man anse att detta också är sant utifrån de kriterier som de flesta människor i vår språkgemenskap har. Koherensteorin om sanning handlar om argumentationskedjor som skall hänga ihop. Kravet är att antaganden i kedjorna inte får vara logiskt motsägande. Teorins olika antaganden och resonemang rörande ett förhållande eller en sakfråga skall vara koherenta dvs. motsägelsefria. För att exemplifiera detta. Den klassiska nationalekonomin och den marxistiska arbetsvärdesteorin är två alternativa beskrivningar av det ekonomiska utbytet. De utgår från olika premisser och förklarar olika ekonomiska fenomen olika bra. Enligt den klassiska nationalekonomin så tenderar marknaden alltid att tvinga utbudet mot självkostnads pris. Marxisterna menar att marknaden snarare tenderar att gå emot kapitalkoncentration med oligopol och monopolsituationer. Här har, som vi ser det marxisterna rätt, men de marxistiska ekonomerna sysslar inte lika mycket med tex. problem som inflation, som kanske den klassiska skolan förklarar bättre. Poängen är att systemens överensstämmelse med det ekonomiska utbytet bedöms utifrån hur väl systemens egna antaganden kan styrkas av yttre fakta och att teoriens olika antagande inte hamnar i motsägelser.

6.3. Objektivitet och pressregler 1970-75

De krav som ålades journalisterna och journalistiken i de s.k. Pressreglerna 1970 kan illustreras i Westerståhls modell som då var i samklang med den tidens regler för journalistikens objektivitetskrav.

Westerståhls modell

Fig 1

Modellen²³ anger vad objektivitet är i enighet med 1972 års pressregler. Objektiviteten består av de underordnade begreppen. Objektivt är något när det är sakligt och opartiskt skildrat. Sakligt är något när det håller sig till sanna fakta och relevanta fakta. Opartisk är en artikel om den har balans dvs. om flera parter ges möjlighet att komma till tals. Ett annat krav på opartiskheten är att presentationen är neutral. Sanningsbegreppet har vi utrett tidigare. Relevansen består i att en nyhet får den uppmärksamhet som är relevant vilket naturligtvis är en bedömnings sak. Westerståhls modell är från 1972 och när den presenterades var den i överensstämmelse med de pressetiska reglerna. I *Spelregler för pressen från 1970* står det : ”*Pressens roll i samhället kräver saklighet och opartiskhet i nyhetsförmedlingen*”²⁴ Men 1975 har de pressetiska reglerna ändrats. Kraven på opartiskhet har försvunnit och kravet på saklighet har ersatts med krav på korrekt och allsidig nyhetsförmedling. ”*Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling*”²⁵

Korrekthet och *allsidighet* är de objektivitetskrav som enligt 1975 års pressregler ersätter saklighet och opartiskhet. *Korrekthet* innebär att nyheten återger enskilda fakta på ett riktigt sätt, att återge riktiga uppgifter från tillförlitliga dokument, att citera folk på ett ärligt och rättvisande sätt och att inte manipulera sina uppgifter. *Allsidighet* innebär att beskriva ett sammanhang så uttömmande som möjligt och sörja för en mångfald i perspektiv och tolkningar från flera olika källor.

1975 tonas kraven på källkritik ned i pressreglerna. Från att det 1970 skrevs : ”*Återge inte en uppgift utan kritisk källgranskning.*” så är 1975 års skrivning betydligt mildare ”*Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger.*”

²³ Wallin-93

²⁴ Ibid s 17

²⁵ Spelregler för press, radio och Tv 1975:7

De krav som ställs på journalistiken efter 1975 och som fortfarande kan anses gälla kan illustreras med en fyrfältsmatris²⁶

Krav på objektiv nyhetsförmedling hämtad ur Ekström Nohrstedt-94

Fig. 2

	Konsensus	Konflikt
Fakta	Korrekthet	Källkritik
Sammanhang	Allsidighet	Mångfald

De olika typer av objektivitetsproblem som modellen anger och som journalistiken idag utgår ifrån ser ut på följande vis:

1. Korrekthet /sanning Är det sant/verkligt ? (ruta övre vänster ÖV)
2. Källkritik: Är källan trovärdig/tillförlitlig ? (ÖH)
3. Allsidighet/relevans: Är beskrivningarna tillräckligt uttömmande ? Har de med saken att göra ? (NV)
4. Mångfald: Vilka är de olika tolkningarna/uppfattningarna? (NH)
5. Tillgänglighet: Förekommer censur eller undanhållande? (specialfall ÖV)
6. Är slutledningen hållbar/ rimlig ?(Både ÖV och NV)

6.4.Objektiviteten i journalistisk praktik

Nittiofyra nyhetsuppdrag studerades av en forskningsgrupp med avseende på objektivitetsproblem.²⁷ Det konstaterades att 80% av nyhetsuppdragen hade problematik kring objektiviteten. En statistisk uppställning gav följande resultat :

De problematiska uppdragens fördelning på olika aspekter av journalistisk objektivitet

1. Korrekthet	26%
2. Källkritik	21%
3. Allsidighet	31%
4. Tillgänglighet	14%
5. Slutledning	6%
6. Övrigt	2 %

I 14 fall av 94 fanns det svårigheter att komma över efterfrågad information. I tio av fjorton fall rörde det sig om avsiktligt undanhållande av information. I vart tionde journalistuppdrag enligt denna undersökning råkade alltså journalisterna ut för problem med avsiktligt

²⁶ Uppställningen är hämtad från Ekström, Nohrstedt-94

²⁷ Ibid s 42-84)

undanhållande av information. Att journalisterna går vidare och leta efter s.k. dold information är ovanligt. Överhuvud är grävande journalistik ovanlig. Författarna till rapporten skriver:

”Om man med ”grävande journalistisk” menar reportageuppdrag där syftet är att komma över dold information så är detta en ovanlig form av journalistik” ²⁸

Objektivitet och opartiskhet som dold ideologi

Många forskare som t.ex. ²⁹ Fiske, Gans, Ekecrantz och Olsson är inne på att den enda objektivitet som egentligen kan finnas i journalistik består i ett öppet redovisande av journalisternas egna åsikter och ställningstaganden. Bakom s.k. neutrala, sakliga och opartiska beskrivningar döljer sig alltid en konstruktion av verkligheten som har skett hos journalisten eller av redaktionen. Någon har valt ut vem eller vilka som får komma till tals eller hur en nyhet skall presenteras och utvärderas. Inga nyheter kan vara objektiva. Alla nyheter är på sätt och viss subjektiva och objektiviteten kan sägas bestå i att denna subjektivitet redovisas. Detta är dock sällan fallet, snarare är det tvärtom. Gans konstaterar:

*”The values of the news are rarely explicit and must be found between the lines-in what actors and activities are reported or ignored, and in how they are described. If a news story deals with activities which are in generally considered undesirable and whose descriptions contain negative connotations, than the story implicitly expresses a value about what is desirable.”*³⁰

6.5. Journalisternas verklighet

I kapitlet den konstitutionella ramen har vi sett en del av de uppgifter och förväntningar som ställs på journalistiken. Journalisternas egen uppfattning om sin roll och hur den praktiseras i verkligheten har vi hittills inte berört. Här är frågorna om *saklighet, objektivitet, allsidighet, korrekthet* och *mångfald* viktiga. En av våra poänger i den här uppsatsen är att medierna brister kraftigt gällande dessa krav under rapporteringen av vad som skedde i Göteborg. Journalister är knutna till vissa generella ideal. Nyheterna skall till exempel vara sanna, opartiska, relevanta och meningsfulla. Att tidningarna ofta inte lever upp till dessa ideal tror vi att de flesta läsare någon gång har upptäckt. ³¹ Stig Arne Nohrstedt och Mats Ekström har presenterat en forskningsrapport med syftet att se på hur de journalistiska idealen och normerna tillämpas i praktiken. Det empiriska materialet bestod av deltagande observationer och intervjuer på 13 nyhetsmedier; fem mindre landsortstidningar, en större landsortstidning, en storstadstidning, en kvällstidning, en riks-tv-redaktion, två regional-tv-redaktioner och två lokalradiostationer. Sammanlagt har man följt 90 reporteruppdrag genom deltagande observationer. Man har också intervjuat ett 60-tal journalister.

Vad det gäller massmediernas granskande roll är resultaten inte upplyftande för de som vill hålla mediernas fana högt. I rapportens sammanfattning kan man läsa.³²

”En av de mest centrala uppgifterna som journalisterna anser att de bör fullfölja är kritisk

²⁸ Ibid s45

²⁹Ekecrantz,Olsson 94 Fiske 95,97, Gans 80,

³⁰ Gans, 1980 s 40

³¹ Ekström, Nohrstedt -94

³² Ibid. ss 161-162

granskning av makthavarna. I den verklighet omfattande 94 nyhetsuppdrag, främst på lokala och regionala medier, som vi har studerat förekommer ingen granskande journalistik. I ett fall ville en nyutexaminerad journalist faktiskt gå vidare med ett uppdrag, vilket skulle kunna resulterat i en kritisk granskning av en kommunal nämnd. Men han förhindrades av nyhetschefen på lokalradiostationen ifråga med motiveringen att man inte kunde genomföra svåra uppdrag på denna redaktion. ”

Om objektivitet och saklighet;

”Objektivitet och saklighet är ideal som legitimerar verksamheten och professionens krav på självständighet. I realiteten betyder dessa ideal ofta inte något mer än att man känner sig skyldig att korrekt återge vad andra har sagt.”³³

I förhållandet till makten låter det såhär;

I förhållandet till makthavarna är man ofta försiktig och anpassar sig till deras verklighetsbeskrivningar. Journalisterna använder alltså i första hand sin beskrivningsmakt eller konstruktionsmakt gentemot allmänheten och enskilda, men överlåter den vanligtvis på etablissemangen när dess intressen är berörda. 161³⁴

Vidare om maktens förhållande till journalistiken;

Journalisterna betraktar sig gärna som den lilla människans försvarare mot maktmissbruk och överhetsfasoner. I den praktiska verksamheten låter man ofta överheten definiera vad som är missbruk och inte sällan för man allmänheten bakom ljuset genom att fästa uppmärksamheten på fiktiva eller perifera missförhållanden. Rituella praktiker tillgrips som ersättning för verkliga avslöjanden³⁵

Författarna till rapporten är medvetna om de för yrkesverksamma journalister provokativa slutsatserna i rapporten. Det är inte journalisternas ideal det är fel på. Problemen sitter någon annanstans verkar det som. Författarna söker inte utreda var någonstans, utan vill skapa debatt om hur journalistiken bör se ut i framtiden;

Vår grundinställning är att idealen trots allt är levande bland journalisterna, även om den praktiska verkligheten många gånger ser rätt annorlunda ut. I så måtto är vi betydligt mer optimistiska än vad paradoxerna ovan kan ge intryck av.³⁶

Kritiken mot klyftan mellan journalistiska ideal och verklighet i ovannämnda publikation är inte särskilt unik eller ny. Journalistikens grand-old-man Lars Furhoff som i 20 år var rektor för journalisthögskolan och som till viss mån anses ligga bakom genomslaget för idéerna om ”tredje statsmakten och ”samhällsuppdragsidéerna” i Sverige skrev redan 1980:³⁷

”Det är egentligen endast när man publicerar sådant som makthavare av olika slag vill förtiga som massmedierna på allvar strör grus i överhetens maskineri. Obekväma offentliggöranden har förekommit så länge det har funnits journalistik - men de har varit sällsynta. Ett annat drag är att de ofta har gjorts av andra än anställda journalister.”

I Furhoffs bok hänvisas till en massmediaundersökning som gjordes 1980 i avsikt att undersöka hela massmediesituationen under en dag utifrån de fyra funktionerna som anges i tredje pressutredningen och som har stöd i ett riksdagsbeslut 1975. Ett tvärsnitt av massmedia

³³ Ibids161-162

³⁴ Ibid.s 161

³⁵ Ibid s 161

³⁶ ibid s162

³⁷ Furhoff -80

granskades under en dag, både tidningar och tidskrifter.
Om pressens granskade funktion skrev Furhoff:³⁸

*Granskningsfunktionen är ganska sparsamt företrädd i materialet, och det material som finns har stor slagsida... det rör sig om makthavare inom den offentliga sektorn. Den privata sektorn i form av företag har inte alls blivit representerad.”*³⁹

Om journalisternas självständighet har han inte mycket snällt att säga;⁴⁰
”Ställningen som etablerad journalist når man efter en lyckad socialisationsprocess. Man är då en pålitlig medarbetare, en journalist som spontant håller sig inom den oskrivna policyn. Så långt är det inget onormalt. Vad som emellertid är direkt förvånade är att detta pålitliga tillstånd tycks fortsätta hela den yrkesverksamma tiden ut”

*”Det är till och med svårt att hitta exempel på att medarbetare har vägrat utföra uppdrag med stöd av kollektivavtalets bestämmelse om förödmjukande uppdrag. Journalisterna säger själva att denna passivitet beror på att de inte vill riskera de förmåner som trots allt följer med den etablerade ställningen.”*⁴¹

Det finns inte så många undersökningar av hur praktiken av de journalistiska idealen fungerar, eller hur väl massmedia uppfyller kraven som ställs i den tredje pressutredningen gällande de olika uppgifterna (informationsfunktion, kommentar granskning, och gruppkommunikationsfunktion). De undersökningar som finns visar upp att tidningarna brister i infriandet av de uppgifter som ställs på dem. När man analyserar tidningar och tidskrifter visar de upp ordentliga brister i de olika funktionshänseendena. Allvarligast är att det enligt dessa undersökningar inte verkar förekomma någon eller nästan ingen egentlig *kritisk granskning* av makthavare eller mäktiga institutioner i pressen. De undersökningar som finns visar upp negativa resultat för massmedias räkning. Dessa resultat stämmer för övrigt väl med journalister egen syn på sitt yrke och sina arbetsplatsers resultat. Journalisterna är väl medvetna om sprickan mellan de journalistiska normerna och hur journalistiken artar sig i verklighetens dagliga massmediautgivning. Journalisternas egen syn på sin verksamhet beskrivs i nästa kapitel.

6.6. Journalisternas egen syn på deras verklighet

Det finns en stor enkätundersökning som är utarbetad av SCB för en statsvetenskaplig institutionens räkning, i samband med maktutredningen 1990. Denna undersökning bygger på ett Bruttourval på 1500 journalister. Resultaten från denna undersökning redovisas bland annat i Pettersson, Carlberg 1990. I en tabell hämtad ur nämnda bok : *Massmedias brister och problem*⁴² ser vi att journalisternas svar visar upp stora skillnader mellan hur de tycker journalistiken bör vara och hur den är i praktiken. De resultat som de två tidigare nämnda undersökningarna visar verkar stämma väl överens med journalisternas egna uppfattningar om deras egen verklighet.

Vi ser att 52% anser att det är för lite av kritisk undersökande journalistik. Vinstintressen och marknadskrav anser 42% av de tillfrågade vara ett problem. 39% anser också att ägarkoncentration i pressen är ett problem

³⁸ Furhoff -86 s 31

³⁹ Ibid s31

⁴⁰ Ibid. s 72

⁴¹ Ibid. S 73

⁴² **Tabell 12.2** i Carlberg Pettersson -90

Fig. 3 **Massmedias brister och problem**

Procentuell andel som anser att Problemet är mycket stort eller avgörande	Journalister	Informatörer
Massmedielogik		
Överdriven koncentration till ett fåtal, uppblossande nyheter	61	73
Produktionskrav, tidsbrist	53	37
För lite av kritisk, undersökande journalistik	52	38
Ensidig överförenkling. "snuttifiering"	50	57
Bristande ämneskunskaper hos journalister	39	53
Osjälvständig nyhetsvärdering	31	39
Beroendeförhållanden mellan makthavare och journalister	24	17
<i>Medeltal</i>	45	45
Hemlighållande		
Svårigheter att få fram upplysningar från den privata sektorn	47	34
Svårigheter att få fram upplysningar från den offentliga sektorn	22	7
<i>Medeltal</i>	35	20
Externt inflytande		
Vinstintressen, marknadskrav	42	29
Ägarkoncentration i pressen	31	21
Beroende av annonsörer	19	16
Politisk styrning	17	16
Ägarinflytande över innehållet	9	8
Påtryckning utifrån	7	7
<i>Medeltal</i>	21	16
Diskriminering		
Stockholmskoncentration	40	34
Könsdiskriminering	8	7
Etnisk diskriminering	5	3
<i>Medeltal</i>	18	15
Statligt inflytande		
Statliga radio- och TV-monopolet	13	19
Dagspressens partipolitiska anknytning	12	13
Statliga presstödet	7	10
<i>Medeltal</i>	11	14
Organisationsinflytande		
Journalisters möjlighet att vidta fackliga stridsåtgärder	5	3
Journalisters möjlighet att vidta stridsåtgärder	3	1
<i>Medeltal</i>	4	2

Frågans formulering: "Det finns olika uppfattningar om medias brister och problem. I vilken mån anser du att följande förhållanden

I den andra tabellen hämtad från samma studie⁴³ finns det ett stort glapp mellan vad journalisterna anser att pressens funktioner bör var och vad de faktiskt är.

Fig.4 Skillnad mellan ideal och verklighet

Har/bör ha mycket eller avgörande betydelse	Journalister			Informatörer		
	Bör ha	Har idag	Skillnad	Bör ha	Har idag	Skillnad
Sätta in skeenden i ett större sammanhang	77	10	+67	85	10	+76
Vara en självständig kritiker	74	11	+63	73	18	+56
Ge röst åt de svaga	77	15	+62	60	17	+43
Avslöja maktmissbruk	94	38	+56	89	46	+43
Vara en bred och allsidig info-källa till allmänheten	82	26	+55	88	18	+70
Vara en motmakt mot etablerade institutioner	71	16	+55	59	25	+34
Ge neutral skildring av händelser	69	17	+51	78	9	+69
Ställa publikens frågor	66	17	+49	57	15	+41
Vara folkbildare	44	6	+38	43	7	+36
Förmedla den allmänna opinionen till makthavarna	51	22	+29	53	24	+29
Ta ställning och driva opinion även på nyhetsplats	22	27	-5	16	39	-22
Sätta dagordningen för den politiska debatten	13	30	-17	9	43	-35
Förmedla info från makthavarna till allmänheten	22	47	-25	31	31	0
Ge underhållning och avkoppling	27	59	-32	22	51	-29
Skildra det ovanliga och det sensationella	17	73	-56	4	80	-76

Frågornas formulering: "Denna fråga handlar om massmedias roll i samhället. Vilken betydelse anser du att var och av följande tänkbara funktioner bör ha?"

"Vilken roll anser du att dessa funktioner faktiskt har?" Ange med ett kryss hur stor betydelse du anser att de har för svenska massmedia idag." Till följd av procentavkortningar kan de redovisade differenserna skenbart avvika.

På frågorna om pressen bör: *Vara en självständig kritiker*, *Ge röst åt de svaga*, *Avslöja maktmissbruk*, *Vara en motmakt mot etablerade institutioner*, *Ge en neutral skildring av händelser* finns det en skillnad på 51 – 67 procentenheter mellan vilka funktioner journalisterna tycker att massmedierna bör ha i samhället och vilka de faktiskt har. Tydligt finns det ett *institutionellt* problem i svensk massmedia. Journalisterna själva (individerna i institutionen) tycker att ju att massmedierna borde ha andra funktioner i samhället än vad de faktiskt har. Om journalisterna själva kunde påverka innehållet i medierna skulle antagligen journalistiken se annorlunda ut. Det här rimmar väl med en analys av våra dagstidningar som i huvudsak en kommersiell produkt vars innehåll är säljande nyheter blandat med annonser. Men att samma typ av problem med att granska myndigheter och makthavare och att ge röst åt svaga grupper skall finnas i SVT:s nyhetssändningar kan inte förklaras med kommersiella krav. Då måste problemen ligga på rekryteringsnivån och inte hos kommersiella krav på institutionen, som inte har några vinstkrav utan finansieras av licensbetalarna och skattemedel. Finner samhällsvetare att det förekommer en tendens att skydda makthavande institutioner i samhället hos SVT:s nyhetsmedier skulle detta kunna förklaras med att man vid

⁴³ Tabell12.1 i Carlberg, Pettersson-90

rekryteringen av kandidater till SVT:s nyhetsprogram väljer människor med en samhällsuppfattning som ligger nära den politiska och ekonomiska maktens uppfattningar.

7. Teoretiska perspektiv i analysen av det empiriska materialet

7.1 Begreppet schema i den kognitiva psykologin

Begreppet schema inom den kognitiva psykologin betyder att människor alltid använder sig av redan existerande scheman eller är tvungen att skapa nya sådana för att förstå en ny situation. Schemat⁴⁴ för att förstå vad ett kontor är i vår kultur, består på ett ungefär av: ett rum med ett skrivbord, en stol som ofta går att justera i höjd och som går att rotera, en bokhylla, hålslagare, en telefon och så vidare. Vi har också scheman för hur vi skall bete oss och i vilken ordning saker kommer när vi går på bio eller äter på en restaurang. Dessa olika scheman för att sortera inkommande intryck och arrangera händelser underlättar för oss genom att vi snabbt uppfattar en situation och förstår hur vi skall förhålla oss till den. När ett schema väl är etablerat förstår vi intryck i enlighet med schemat och utesluter gärna sådant som inte passar in i det. I experimentsituationer har detta illustrerats. En psykolog utsatte ett⁴⁵ antal människor för följande experiment. Han bad 30 personer stiga in ett rum och talade om för dem att det var hans kontor. Han gick därifrån med ursäkten att han skulle titta till en annan experimentgrupp. Han kom tillbaka trettio sekunder senare och bad sin grupp gå med honom till ett annat rum. Där bad han dem skriva upp så många saker som de kunde komma ihåg i rummet. 29 personer kom ihåg att det fanns en stol och ett skrivbord och väggar. Bara åtta stycken kunde minnas att det fanns en anslagstavla och en dödskafe, men nio personer kom ihåg att det fanns böcker i rummet trots att det faktiskt inte fanns några sådana därinne. Det här resonemanget vill vi överföra till händelserna i Göteborg. De flesta människorna i Sverige har inga tydliga scheman kring kravallknade konflikter mellan polis och revolutionärt orienterade vänsterdemonstranter. Varför slåss helt plötsligt polis och demonstranter så våldsamt med varandra på gatorna i Göteborg? Den nya informationen som tittaren av TV-nyheterna får se behöver tolkas, och som vi har sett sker denna tolkning genom att olika scheman aktiveras hos mottagaren. Här kommer nyhetsmedierna in menar vi, som i inledningsskedet i tolkandet av vad som händer i Göteborg, har möjligheten att aktivera olika scheman oss mottagaren och att konstruera nya sådana när dessa saknas. När dessa scheman väl är etablerade har ny information som inte stämmer in med det första schemat svårt att tränga igenom. I vår kultur anser vi oftast att den som börjar ett bråk eller en konflikt och först använder våld har en större skuld till den efterkommande sammandrabbningen. Därför är det viktigt för polisen att kunna etablera scheman om "ligister", "bråkmakare" och "huliganer", för att om polisen angriper en bråkmakare eller en ligist så betyder det ju bara att han angriper någon som för eller senare skulle ha börjat bråka ändå. "*Om vi inte ingripit hade det blivit värre nästa dag*" säger till exempel Håkan Jaldung⁴⁶, polisens insatschef, om stormningen av demonstranternas mötes och konferens lokal på Hvitfeltska skolan.

⁴⁴ Se Anderson, John R. Cognitive Psychology and its implications Freeman and company 1995

⁴⁵ Ibid s156

⁴⁶ Aftonbladet 15/6-2001 s 8

7.2 Begreppet ideologi

Sociologen John B. Thompson skiljer mellan den *neutrala förståelsen* av ordet ideologi och den *kritiska förståelsen* av ordet. I sin bok "Ideology and modern culture - Critical Social Theory In Era of Masscommunication," gör han en grundlig genomgång av begreppet ideologi utifrån dess historiska uppkomst. Ideologibegreppet spåras från filosofen Destutt de Tracy 1796 via Marx över till modernare uttolkare kring social reproduktion och ideologi som Gramsci, Althusser, Horkheimer-Adorno och Jurgen Habermas. Thompson har olika invändningar mot alla dessa betydelser av ordet och lanserar i sin bok en omskrivning av begreppet i den kritiska betydelsen som han tycker svarar bättre mot den medialiserade verklighet som vi lever i idag. Thompson lanserar en definition av begreppet som är mindre knutet till de marxistiska begreppen klass och hegemoni och tar hänsyn till alla former av dominans över en grupp eller enskilda individer:⁴⁷

"The analysis of ideology, according to the conception which I shall propose, is primarily concerned with the ways in which symbolic forms intersect with relations of power. It is concerned with the ways in which meaning is mobilized in the social world and serves thereby to bolster up individuals and groups who occupy positions of power. Let me define this focus more sharply...":

... " to study ideology is to study the ways in which meaning serves to establish and sustain relations of dominations"

Thompsons nyskrivning av begreppet syftar till att behålla den kritiska betydelsen av ordet och på så sätt knyta ideologianalysen till inte bara en analys av ideologi som analysen av ett system av idéer eller som en analys av ett sätt att se på världens som den *neutrala förståelsen* av ordet innebär. Ordet ideologi knyts i Thompsons analys till att röra frågor kring makt och dominans i samhället. Marx talade om ideologi på ett sätt som delvis överensstämmer med Thompsons nya tolkning av begreppet. Marx använder ordet ideologi på flera olika sätt i sina texter. Thompson spårar tre olika betydelser av ideologibegreppet hos Marx.

Marx olika ideologibegrepp

1. Ideologi som falskt medvetande

Den första betydelsen av ordet är den där ideologi betyder *falskt medvetande*. Det är fråga om en kulturs falska självmedvetande. Idéer, moral, religion, lagar och estetiska värderingar ses inte i sin sociala, historiska och materiella kontext. Istället ses dessa idéer som eviga, nödvändiga, givna, naturligt bättre, eller av gud instiftade. Marx menade att förståelsen av samhället hade vänts upp och ner och menade att samhällets idéer, styrelsesätt, lagar och värderingar härrörde från basen. Vad människor tänkte och tyckte och vilka idéer som de hade bestämdes av vilka positioner de hade i den sociala organisationen av produktionsprocessen. Likaså bestämdes överbyggnadens idéer, lagar och estetiska värderingar av vilket produktionssätt som var rådande.

2. Den epiphenomenal conception – (Det klasshärledda ideologibegreppet)

I den Tyska ideologin skriver Marx och Engels att de förhärskande idéerna i ett samhälle alltid är den härskande klassens idéer. Ideologin i samhället består av att klassrelationer framställs på ett illusoriskt sätt så att beskrivningen av klasserna och deras positioner inte

⁴⁷ Thompson –90 s 56

återges som de är: Istället feltolkas och förvrängs dessa relationer så att de sammanfaller med den härskande klassens intressen.

3. Det latent ideologibegreppet

Thompson anser sig också funnit ett ideologibegrepp hos Marx som han själv aldrig har uttalat men som ligger latent i hans texter. Vid Thompsons läsning av Louis Bonapartes 18:e Brumaire tycker han sig här se ett ideologibegrepp bildas som han beskriver på följande vis:

“Ideology is a system of representations which serves to sustain existing relations of class domination by orientating individuals towards the past rather than the future, or towards images and ideals which conceal class relations and detract from the collective pursuit of social change”⁴⁸

Marx menade i Louis Bonapartes 18:e Brumaire att händelserna i den politiska krisen och utvecklingen från den ekonomiska krisen 1847 och fram till 1851 inte bara kunde härledas från basen. Folket i Frankrike vände sig mot gamla bilder och föreställningar från svunna epoker för att förstå situationen de befann sig i. De ekonomiska och materiella förändringarna kunde inte förstås som möjligheter att skapa något nytt och revolutionärt, istället vände sig människorna mot hävdvunna symboler och tolkningar från det förgångna, föreställningar om att en ny Napoleon skulle rädda Frankrike.

Historical tradition gave rise to the belief of the French peasants in the miracle that a man named Napoleon would bring the glory back to them. And an individual turned up who gives himself out as the man because he bears the name of Napoleon.⁴⁹

Thompson menar här att Marx skriver om seglivade föreställningar, bilder eller som han gärna säger; *symboliska konstruktioner* som inte direkt kan kopplas till den materiella basen eller klassrelationer. Snarare är det så att sådana seglivade föreställningar lever ett liv med en viss autonomi gentemot samhällets materiella utveckling, och dess klassrelationer. Relevansen av det sista marxistiska ideologibegreppet för situation i Göteborg skulle här vara att när en ny vänstervåg gör sig gällande globalt, med massiva protester mot kapitalets globala dominans och rådande arbetsfördelning och resursfördelning och nya krav gör sig gällande på till exempel inskränkningar av kapitalets förflyttning över gränserna och en omfördelning av resurser och nya förslag om till exempel garanterad arbetsfri inkomst som svar på den ökade globala strukturella arbetslösheten, så svarar de marknadsorienterade och numera nyliberalt inriktade ekonomiska välfärdsstaterna i Europa och den amerikanska regeringens poliskårer med en kraftig repression mot dessa proteströrelser. Resultatet blir våldsamheter och kravaller och ur detta växer det fram en övertygelse om att den gamla vägen är den enda. Alternativet tycks ju bli kaos. Människor orienterar sig då åter mot den gamla beprövade vägen och försöker anpassa sig till rådande spelregler i samhället. Man återvänder till de gamla föreställningar om hur arbetsfördelning och omfördelning av samhällets resurser bör och skall ske i ett modernt marknadsorienterat konsumtionssamhälle.

⁴⁸ Ibid, s 168

⁴⁹ Ibid s 168

Thompsons ideologibegrepp

Att studera ideologi är för Thompson att studera: ”*på vilket sätt mening (symboliska konstruktioners mening) hjälper till att etablera eller upprätthålla ett dominansförhållande.*” Om symboliska fenomen (texter, bilder) hjälper till att etablera eller upprätthålla dominansförhållanden eller inte, kan besvaras endast genom att undersöka förhållandet mellan mening och makt i det aktuella fallet. Bara genom att undersöka sättet som de symboliska formerna (text, bild) presenteras på, cirkulerar och förstås av individer som befinner sig i en strukturerad social kontext kan man avgöra om de symboliska formerna hjälper till att etablera eller upprätthålla dominansförhållanden. Thompson betonar att hans ideologibegrepp inte behöver innebära att symboliska konstruktioner som hjälper till att etablera eller stödja dominansförhållanden, alltså ideologiska konstruktioner, behöver vara falska, illusoriska eller medvetna manipulationer. De kan vara det. Det kan handla om att dölja eller maskera sociala relationer och händelser genom att återge fakta felaktigt eller vantolka situationer. Men enligt Thompsons definition av ideologibegreppet räcker det med att man kommer fram till att symboliska konstruktioner i den aktuella kontexten tjänar syftet att etablera eller understödja ett dominansförhållande i samhället för att kalla dessa ideologiska. Thompson säger att vi kan tala om dominans när:⁵⁰

”etablerade maktförhållanden är systematiskt asymmetriskt fördelade, som när agenter eller speciella grupper av agenter har makt på ett sätt som utesluter vissa andra grupper och den makten på ett signifikant sätt är ouppnåelig för dessa grupper”. (vår översättning)

De symboliska representationernas olika aspekter

Thompson menar att de symboliska konstruktionerna (texter, bilder) har olika aspekter. Dessa är:

- *Intentionella aspekter:* De symboliska konstruktionernas upphovsman har en avsikt med sin text. Han eller hon vill förklara, klarlägga, visa på, fördöma, försvara eller påverka någon om något i ett visst avseende.
- *Strukturella aspekter:* Symboliska former är konstruktioner som ingår i en artikulerad struktur. Mening bildas genom ords förhållande till varann och till bilder och den kontext de befinner sig i.
- *Referentiella:* Symboliska konstruktioner refererar till något; en händelse, fakta, ett sakförhållande, en person, moral, ett objekt av något slag överhuvudtaget.
- *Kontextuella:* Alla övriga aspekter som symboliska konstruktioner har hänger ihop och bedöms mot bakgrund av den sociala kontexten.

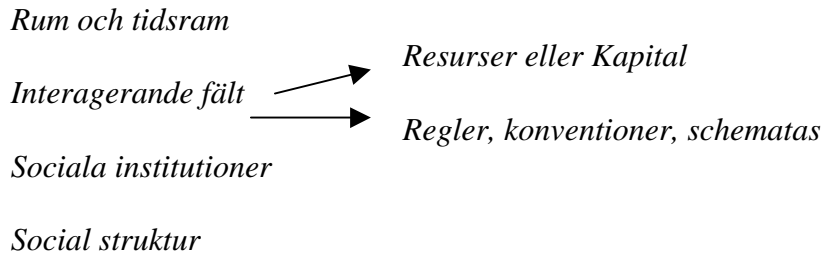
⁵⁰ Ibid, s59

Fig. 5

Typisk social kontext.

Den typiska sociala kontexten kan beskrivas som nedan:⁵¹

Typisk social kontext

Den typiska sociala kontexten i vår uppsats om Göteborgskravallerna enligt Thompsons begrepp blir:

Rum och tidsram: 2001 06 14 - 2001 12 12

Interagerande fält –

Resurser eller kapital = Det nyliberala marknadsorienterade samhället, Massmedierna.

Regler, konventioner, och schematas = Regler och föreställningar kring egendomsrätt, demonstrationsrätt, yttrandefrihet, föreställningar om allmän lag och ordning och om våldshantering

Sociala institutioner = Polisen, Rättsväsendet, Regeringen, Parlamentariker, SVT, Demonstrantnätverk, och Nyhetsmedierna

Social struktur = Hur allt detta hänger samman, vilka roller aktörerna och institutionerna har i den väv som vi kallar för samhället.

Ideologiska tekniker

Thompson talar i sin bok om flera olika s.k. ideologiska tekniker. Exempel på sådana är

- **Förskjutning** Ett ords betydelse överförs till ett annat demonstrant- ligist
- **Symbolisering** Symboliska referensrammar som används för att t.ex. bygga upp en nationell eller lokal identitet (Göteborg / vi Göteborgare). (skriv in exempel)
- **Differentiering** Åstadkomma skillnader och uppdelningar m. m. Att försöka splittra grupper med kollektiva intressen i motstridande grupper genom att betona olikheter.
- **Demonisering** Framställa den andre som ett monster, värsting, ligist etc.

De ideologiska teknikerna används av dem som konstruerar symboliska konstruktioner (texter, bild och ljudreportage) i tex. nyhetsprogram för att skapa enighet kring ett speciellt perspektiv och utesluta andra perspektiv just genom tillämpandet av teknikerna ovan. Vi har i analysen av tidningsartiklarna räknat hur ofta dessa förkommer och om de drabbar de båda huvudparterna i konflikten i Göteborg, polisen och demonstranterna på samma sätt.

⁵¹ Thompsson -90 s 151 fig 3.1

7.3. Makten över diskursen

Som vi har sett ingår massmedier som del av andra i samhället mäktiga diskurser (demokratidiskursen). Massmedierna utgör själva också delar av en institution - massmediainstitutionen. (se kap 4.1). Som en institution som sanktioneras av staten och som den största enskilda institutionen i landet för konstruerandet och spridandet av texter(också ljud och bild) kring värden och värderingar i samhället utgör den också den i särklass viktigaste institutionen för social reproduktion. Mediernas makt vid bildandet av rådande diskurser är vital och stark. Om man i enighet med Foucault⁵² anser att vid sidan av ren socioekonomisk och sociopolitisk makt som tillgång till kapital och kontrollerandet av materiella resurser så är makten över kunskapen, makten över sanningproduktionen, dvs. makten över att definiera och utesluta perspektiv i konstruktionen av det giltiga och det sanna i upprättandet av diskursen, den främsta makten med vilken man utövar social kontroll, kan man inte annat än häpna över vilken enorm makt media har i detta sammanhang, inte minst med tanke på den massmediala likriktningen av de sociopolitiska tolkningsutrymmet som skett i USA efter 11/9-2001.⁵³ Medierna har en oerhörd makt och stora resurser och bra räckvidd för att sprida sina definitioner och konstruktioner av verkligheten. Medierna har således diskursiv makt i Foucaults betydelse. John Fiske⁵⁴ har på ett bra sätt sammanfattat vad det betyder:

"Knowledge is power, and the circulation of knowledge is part of the social distribution of power. The discursive power to construct a commonsense reality that can be inserted into cultural and political life is central in the social relationship of power. The power of knowledge has to struggle to exert itself in two dimensions. The first is to control the "real", to reduce reality to the knowable, which entails producing it as discursive construct whose arbitrariness and inadequacy are disguised as far as possible. The second struggle is to have this discursively (and therefore sociopolitically) constructed reality accepted as truth by those whose interests may not necessarily be served by accepting it. Discursive power involves a struggle both to construct a (sense of) reality and to circulate that reality as widely and smoothly as possible throughout society."

Vi har tidigare påpekat att massmedierna som institutioner erbjuder den i särklass effektivaste spridningen av ideologiska budskap och ideologiska tolkningar av verkligheten. Vi använder oss i den här uppsatsen av den kritiska förståelsen av ordet ideologi, som det har används i Marx´ efterföljd. Enligt Thomppson är ideologibegreppet i sig självt hegemoniskt på så sätt att ideologiska föreställningar i massmedierna betyder att de understödjer rådande dominansförhållanden och fungerar på så sätt att de hjälper till att etablera och underhålla skeva maktförhållanden i samhället och därigenom att reproducera den sociala ordningen

⁵² Se tex. Diskursens ordning-1994 Symposion, Sexualitetens historia del 1 1986 Gidlunds

⁵³ Utan att komma ihåg källan så hänvisar vi till ett fall som beskriver klimatet i USA där journalister sparkats eller degraderas efter att ha uttryckt *fel* åsikter om terrorister och talibaner. T.ex. skrev en journalist att det var tveksamt om presidenten(George W Bush) hade rätt när han kallade terroristernas självmordflygning in i Twin towers för ett *fegt agerande, cowardly acts*. Denna artikel renderade honom sparken från tidningen han arbetade på.

⁵⁴ Fiske-97

8. Rekonstruktion av händelserna vid kravallerna i Göteborg.

Kontexten kring protesterna

Några veckor före EU-toppmötet och demonstrationen mot Bush i Göteborg har svartklädda demonstranter (anarkistsympatisörer av olika slag) angripits bryskt av polisen i Malmö.⁵⁵ Bland annat har en polis filmats där han slår en passiv demonstrant i ansiktet med knytnävorna. Filmen visas av Sveriges television. Detta skapar en debatt i Sverige om polisvåld och rättsäkerhet eftersom polisen som slår demonstranten inte har kunnat identifieras trots att han syns på film. (Läs: ingen polis är villig att tala om vem vederbörande är). Detta föranleder kravet om nummernmärkning av polisens hjälmar så att poliser som gör sig skyldiga till brott skall kunna identifieras och dömas.

Regeringen och Göteborgs kommun vill ha ett lugnt EU-toppmöte i Göteborg och har initierat ett samarbete mellan polis och olika protestgrupper inför mötet. Detta samarbete har resulterat i att en samarbetsgrupp har bildats. En grupp om sex stycken handplockade poliser skall ingå tillsammans med representanter för de olika protestgrupperna. I denna grupp sitter bl.a. Freds och konfliktforskaren Hans Abrahamsson. Uppgårelsen mellan polis och demonstrantgrupperingarna är att all kommunikation och alla ingrepp som sker från polisen mot demonstranterna skall passera genom denna kontaktgrupp. För säkerheten och kontrollen inne på de skolor som kommunen har avsatt till demonstranternas förfogande skall demonstranterna själva svara för⁵⁶. Detta gäller till exempel för Hvitfeldska gymnasiet där de tillresta aktivisterna också skall hålla en motkonferens med bl.a. gäster från öststaterna.

Polisen har två direktiv från regeringen inför toppmötet.⁵⁷ Det ena är att säkerheten kring konferensområdet framför Svenska mässan skall skyddas. Det andra är att de som kommit till Göteborg skall få demonstrera utan att polisen ingriper på ett våldsamt sätt som till exempel skedde i Malmö.

Inringningen av Hvitfeldska gymnasiet

Med facit på hand vet vi vad som skedde på Hvitfeldska skolan. Med åklagarbeslut om att eftersöka eventuella vapen inne på skolan gör polisen ett smått surrealistiskt tillslag. Med en åttahundra meter lång kedja av containrar ditforslade på lastbilar ringar de in hela skolområdet. Istället för att tala med kontaktgruppen och fredligt gå in på skolan för att eftersöka de påstådda vapnen väljer man att med skällande hundar, kravallutrustad polis och en åttahundra meter lång containermur stänga in de potentiella demonstranterna. Inringningen sker timmarna innan den första demonstrationen mot George Bush skall gå av stapeln. Vad motivet för containermuren och inringningen har haft för syfte har insatschefen Håkan Jaldung vägrat svara på.

⁵⁵ 21/4 I Malmö hölls en demonstration mot EU-mötet. Polisen angrep en tillståndsgiven demonstration där anarkister skildes ut ur densamma. Parlamentarikern Per Gharion omhändertogs också. Gharion hade ju tidigare försvarat protesterna i Seattle och i Prag. Kanske tyckte polisen att han också därmed kunde arresteras.

⁵⁶ Uppgifter om kontaktgruppen nämns bl.a. i Studio Ett's reportage 20/8-2001

⁵⁷ Enligt uppgifter i radioreportaget i Studio Ett den 20/8-2001

Det internationella perspektivet

Stormningen av Hvitfeldska som poliserna genomförde kan sättas i ett internationellt politiskt och polisiärt perspektiv. Erfarenheterna kommer bl.a. från USA.⁵⁸ Kit Gage är exekutiv vice-president i advokatsammanlutningen National Lawyers Guilds i USA, som består av över 6000 advokater över hela USA. Hon menar att trots att USA har en grundlag där yttrandefriheten och demonstrationsfriheten åtnjuter starkt skydd, så är regeringen rädd för folk som använder dessa rättigheter. Rädslan härstammar bland annat från de överraskande starka globalt förankrade antikapitalistiska protesterna i Seattle 1999. Regeringen och polisen inser att de måste tillåta protesterna men de vill att de skall äga rum så långt borta från det man protesterar mot som möjligt. National Lawyers Guild menar att polisen har satt desinformation i system i samband med massprotester. Polisens desinformation följer ett mönster. Först går man ut i media och varnar för våldshotet. Någon dag innan toppmötena gör polisen husrannsakan i en lokal och uppger att de hittat bevis för att demonstranter förbereder terroristdåd, sedan kommer en större polisaktion som legitimeras av terroristhotet. Ofta stormas fredliga demonstrationsarrangörers högkvarter där massgripande genomförs. National Lawyers Guild och American Civil Liberties Union (ett annat advokatsamfund) ligger i en process med den federala regeringen och den lokala regeringen i Washington, för att de på ett olagligt sätt har stört demonstrationerna i samband med IMF och Världsbankens möte i staden i april 2000. Bl.a. stängde polisen ett s.k. Convergencecentrum där demonstranterna samordnade sina protester. Först påstod polisen att man hittat masstillverkning av brandbomber och pepparspray. (Det man hittat var en flaska som det eventuellt var lösningsmedel i och så hittade man mat i form av chili, lök och vitlök.) Sedan stängde man lokalen med hänvisning till brandrisken. I Genua under G-8-mötet gjordes ingripanden mot Socialt Forums lokaler där samordnarna av dessa protester slogs blodiga och sedan arresterades av den italienska polisen.⁵⁹ Liknande former av ingripande har skett bl.a. i Amsterdam 1997, Prag 2000, och i Seattle 1999.

Likheterna mellan den amerikanska och svenska rättsväsendets agerande

Inför EU-toppmötet i Göteborg görs ett gripande av fem danskar som anses misstänkta för förberedelse till grovt sabotage och förberedelse för grov misshandel. Detta sker två dagar före EU-toppmötet. Åklagaren väcker åtal och de misstänkta anhålls. En presskonferens hålls, men efter som det råder sekretess kring ärendet kan åklagaren inte ge några detaljer kring omständigheterna för gripandet om vilket sabotage de gripna anses ha planerat. På presskonferensen talar åklagaren bara allmänt om vad grovt sabotage kan vara. När vi talar med nämndeåklagare⁶⁰ per telefon svarar han på våra frågor om varför ärendet var sekretessbelagt. Anledningen till detta var att han planerade en husrannsakan i Köpenhamn hos de misstänkta danska ungdomarnas bostäder och att polisen och åklagarna därför inte ville signalera till deras vänner om att gå in och städa ut misstänkt material. På frågan om hur presskonferensen kom till, svarar han att det var en kollega till honom som meddelat pressen. Vi frågade då om det var en polis och fick då svaret att det var en kollega. Om nu åklagaren och polisen inte ville att de åtalades kamrater i Köpenhamn skulle städa ut misstänkt material ur lägenheterna skulle man väl inte ha hållit en presskonferens om fem misstänkta danskar

⁵⁸ Uppgifterna om situationen i USA är hämtade ur Arbetaren 37/01- 14/9-20/9

⁵⁹ Här angrep ,karabinjärerna (Italiens militära polis) på söndagen den 22/7-2001 arrangörerna till G-8-protesterna GSF:s (Genua socialt forum) samlingslokal och slog de närvarande blodiga. Bilder från samlingslokalens blodtäckta väggar visades I *Euronews* Tv-sändningar den 23:e juni 2001

⁶⁰ Telefonintervju med kammaråklagare Thomas Ahlstrand

som planerar grovt sabotage i Sverige. Detta visas ju i svensk television och sprids i svenska och säkert också i danska tidningar. Om det rörde sig om en terroristcell, så skulle väl deras kamrater hemma i Danmark finna all anledning att städa ut sina kamraters lägenheter så fort de får veta att *-fem danska är gripna misstänkta för sabotage i Sverige* och för övrigt, vilka terrorister gömmer sabotage material i sina personliga bostäder? Det blir också ett åtal i det här fallet men danskarna frikänns på alla punkter. De planerade inget sabotage och det medger även åklagaren att de var oskyldiga till. De uppgifter som hela sabotagemisstankarna byggde på var att danskarna vistats i närheten av ett elskåp en bit utanför stadskärnan då Säpo spanade på dem. Vi menar att hela ärendet fungerar som en hotbild mot EU-toppmötet och svartmålar de radikala protestgrupperna. Det som danskarna hade haft med sig in i Sverige och som åtalet om förberedelse till grov misshandel grundade sig på var smörsyra och slangbomber. Smörsyra innehåller de ingredienser som stinkbomber har och slangbomber är hemmagjorda smällare med en effekt som åklagaren uttryckte det ”inte allt för starkt men ändå inte ofarliga”. Vi fick intrycket att det rör sig om något starkare smällskott som var avsedda som åklagaren uttryckte det användas mot ”fienden”, dvs. kastas in mot polisen och kanske för att skrämja polishästar med. Det kanske rör sig om ”förberedelse till grov misshandel” i lagens mening att ertappas med sådant material, men det är knappast något att hålla presskonferens om. Vi menar att den person som kontaktade media hade för avsikt att smutskasta demonstranterna offentligt, och att presskonferensen och misstankarna om sabotage och åtalet om detsamma fyllde samma syfte. Nyhetsmedierna hakade på och slog upp det hela med både reportage om presskonferensen den 13:e juni och med Tv-bilder från husrannsakan som skedde i Köpenhamn den 15:e juni, samma dag som kravallerna pågick på Avenyn. Den 15:e juni uppdagas en annan historia som förebådar kommande sabotageplaner. ”En misstänkt bomb” hittas i Nordstan någon gång efter halv elva. Det är en halvtimme innan sammandrabbningarna mellan polisen och demonstranterna börjar på Avenyn. Polisen spärrar av delar av Nordstan. Denna nyhet om den ”misstänkta bomben” bakas av nyhetsmedierna in mellan reportage om demonstranternas aktiviteter i Göteborg. I SVT 24 12⁰⁰ heter det bl.a.: ”Vi börjar i Göteborg där läget beskrivs som kaosartat i centrala delar av stan. Kravallpolis och demonstranter har drabbat samman. Sedan halv elva är delar av stadsdelen Nordstan avspärrad sedan två flickor har hittat en misstänkt bomb och minst femton personer har idag försökt ta sig in på svenska mässan där Europas ledare idag är samlade”... Och i Aftonbladet 15/6-s8: *Den misstänkta bomben hittades av två flickor. Det är ännu inte klarlagt om det rör sig om en riktig sprängladdning. Samtidigt förekom rapporter om maskerade aktivister i de centrala delarna av staden*”

I Expressen den 16/6 visar det sig att den ”misstänkta bomben” rör sig om en ”glasslåda med sladdar i”, ”men polisen tog inga risker och betraktade det hela som en bomb. ”Enligt polisens tekniska avdelningen⁶¹ rörde det sig om en seriös attrapp. Enligt polisens informationschef uppmärksammades bomben genom ett telefontips. I media sägs att två flickor har hittat den misstänkta bomben och enligt vissa uppgifter skulle den ha funnits på ett tak. Enligt den rapport från den tekniska avdelningen som Sandborg läste för oss stod inget om vem som var insatschef för avspärningarna eller var och när ”bomben” upptäcktes. Förmodligen står det i en annan rapport och det skulle vara intressant att veta hur det låg till med den misstänkta bomben, men för den här uppsatsen är det intressanta att medierna väljer att direkt baka in misstankarna om bomben i reportage som handlar om demonstranterna i Göteborg. Medierna väljer att måla ett hotscenario på knapphändiga uppgifter från polisen om en misstänkt bomb.

I Sverige och i Göteborg greps under mycket märkliga omständigheter 525 personer i anslutning till Hvitfeldska gymnasiet den 14 juni. De hålls kvar över natten i bussar och en del i specialgjorda och provisoriska häkten på en gammal militärförläggning. Där får demonstranterna sova i stora burar som rymmer ett dussin demonstranter åt gången. Många släpps på morgonen dagen därpå, varpå andra som anses skyldiga till våldsamma upplopp

⁶¹ Telefonsamtal med Christer Sandborg på polisens tekniska avd.

hålls kvar. Omständigheterna kring polisens agerande i Göteborg under den 14-16 juni som har kommit att kallas Göteborgskravallerna visar upp en likhet med polisernas agerande vid andra protester mot den globala kapitalismen och den nyliberala världsordningen ute i världen inte minst i USA. Först frammanar polisen och åklagaren en hotbild sedan gör man våldsamma tillslag mot demonstranternas möteslokaler i jakt efter misstänkta vapen.

Antikapitalistmarschen och upprinnelsen till kravallerna. Stenkastningen på Avenyn.

Rättvisepartiet socialisterna och företrädare för nätverket Göteborgsauktionen 2001 har suttit i möten med polisen vid flera tillfällen månaderna innan EU-toppmötet. Socialisterna tänker ordna en marsch som skall gå så nära svenska mässan om möjligt.⁶² De vill att protesterna skall höras inpå mässområdet och till EU-toppmötets toppar. De har emellertid fått avslag på sin ansökan att genomföra sin demonstration. De gör klart för polisen att de tänker använda sig av sin grundlagsskyddade rättighet att demonstrera och att de tänker gå även om det inte får speciellt tillstånd för demonstrationen. (Lagen säger att inga demonstrationer är olagliga så länge de är fredliga och lugna även om inte speciellt tillstånd har erhållits)⁶³

I möten med polisen så sent som i demonstrationsveckan talar de om för polisen vilka vägar som marschen kan ta.⁶⁴ Polisen och Rättvisepartiet pratar också om vägar som den icke tillståndsgivna demonstrationen kan gå. Förslag på eventuella färdvägar föreslås även av polisrepresentanter under mötet. Insatschef Hans Lyttkens säger dock att tåget inte kan gå längre än korsningen Södra vägen Berzelliigatan. Från Götaplatsen där tåget skall avgå är det en mycket kort sträcka till den aktuella korsningen.

Händelserna som leder fram till kravallerna beskrivna med hjälp av vittnesuppgifter. Berzelliigatan före fönsterkrossningen på Avenyn

Om man konstruerar händelserna vid Antikapitalistmarschen med hjälp av vittnesuppgifter från ögonvittnen och deltagare i marschen får man en annorlunda beskrivning än den som medierna gav av händelserna. Det är en beskrivning som inte alls överensstämmer med nyhetsmediernas skildring av det inträffade. Där beskrivs polisens roll som passiv och "huliganerna", "ligisterna" som angripare som kommit till Göteborg i syfte att förstöra, och bråka. Denna bild och beskrivning av vad som sker efter Antikapitalistmarschen förmedlas också i intervjuer av Göran Persson, Thomas Bodström och även av Gudrun Schyman i SVT 24 sändningar under natten⁶⁵. Medierna och politikerna förmedlar samma bild av demonstranterna, som för övrigt avpolitiserats som huliganer, ligister eller angripare, medan polisen framställs som passiva upprätthållare av lag och ordning. Det enda undantaget är ett ögonvittne och en reporter på Västnytt som i direktsändning och i Västnytt's extrasändningar

⁶² Enligt Stefan Lundqvist på Ordfronts vittnesseminarium i Göteborg så delgavs detta på en presskonferens och i möten med polisen.

⁶³ Enligt den kanske främste rättsexperten på demonstrations och yttrandefrihetsfrågor docenten Thomas Bull, så har polisen inte rätt att ingripa mot s.k. icke tillståndsgivna demonstrationer om de är lugna och fredliga. Detta var också den tolkning av lagen som vi har fått via telefonintervju med polismästaren i Eskilstuna. Polisen har inte laglig rätt att tex. ingripa mot nynazistiska demonstrationer även om de är icke- tillståndsgivna och har likaså inte rätt att angripa vänsterdemonstranternas demonstrationer. Oss veterligen har polisen aldrig upplöst en nazistisk demonstration med våld medan det förekommer tre gånger bara i Göteborg mot vänsterdemonstranter. De lagtexter som reglerar demonstrationsrätten är: Regeringsformen 2kap och Ordningsslagen 1993:1617

⁶⁴ Stefan Lundqvist berättar på Ordfronts vittnesseminarium 16/9-2001 hur han upprepade gånger suttit i möten med polisen och förklarat demonstrationens avsikter och planerade rutt.

⁶⁵ SVT 24 00⁰⁵

som varar ungefär en kvart mellan olika SVT 24 sändningar på fredagens eftermiddag, ger följande reflektioner på det inträffade.⁶⁶

Lars Wiklund reporter Västnytt 15/6 Kl 14¹⁷

Av alla de tusentals som demonstrerar är det ändå ett fåtal som griper till våld. Samtidigt kan man inte undgå att säga att alla som man pratar med anser att det var provocerande från polisens sida att göra det dom gjorde mot Hvitfeldska igår det är undantagslöst alla tycker de var provocerande. Det sättet de går in i det här idag.. alltså dom är taggade, på ett sätt ..det känns som det är aggressivitet i luften långt innan gatstenarna viner, alltså det ligger i luften..

- *Hur känner man det då ?(Nyhetsankarets röst)*
- *Det syns.. Alltså vi (filmteamet) blir undanknuffade (läs av polisen) på ett sätt som är fullständigt onödigt exempelvis, människors omhändertag på ett på ett sätt som är fullstängt onödigt, Alltså någon form i den bemärkelsen .. överreaktion vi skall inte kalla det övervåld för det är inte våld i den bemärkelsen, men det är ändå en överreaktion och demonstranterna är på samma sätt allt för taggade. ...*
- *Men jag tror inte vi hade sett detta om situationen sköts bättre igår (syftar på stormningen av Hvitfeldska)*

Anna⁶⁷

Jag var en icke-våldsdemonstrant som befann mig på en demonstration vid Götaplatsen fredagen den 15:e juni. Innan denna demonstration var även jag en av dem som trodde på att polisen bara skulle ta till våld om det var nödvändigt. Vi tågade ner mot avspärrningarna mot Svenska mässan och stannade där helt lugnt. Inga gatstenar for i luften, allt var lugnt. Men plötsligt kommer polisen in framifrån och från sidorna med hundarna och börjar driva oss bakåt, mot Götaplatsen Jag hamnade precis framför några poliser. Tydligt tyckte de inte att vi rörde oss tillräckligt snabbt för de började slå mot oss. Jag hade ingenstans att ta vägen trots det fortsätter de att slå...Helt oprovocerat bröt de tåget och slog oss med sina batonger..

Stefan Lundkvist behandlingsassistent, medlem i Rättvisepartiet socialisterna som⁶⁸arrangerade Antikapitalistmarschen tillsammans med det norska socialistpartiet Internasjonale socialister

Mitt vittnesmål kommer att röra Antikapitalistmarschen eftersom det är väldigt få som inte var med som känner till förspelet till det här... men jag ska också berätta för er att polisen stormade en helt fredlig välorganiserad demonstration utan att ha blivit provocerade.

Stefan Lundkvist berättar sedan att han suttit vid flera möten med polisen månader och veckor före demonstrationsveckan. Allt inom ramen för samarbetet mellan Göteborgsaktionen och polisens speciella kontaktgrupp. På det närmaste mötet med polisen där Göran Nordenstam chef för polisen Västra Götaland, Tommy Lindqvist och Hans Lyttkens chef för insatsstyrkorna närvarar, meddelas att demonstrationen inte har beviljats speciellt tillstånd. Göran Nordenstam meddelar Stefan Lundqvist detta med orden ,
”Ni har fått avslag på tillståndet men vad jag förstår kommer ni att gå ändå”.

Stefan berättar att demonstrationsrätten är grundlagsfäst och att de tänker nyttja den rätten. Stefan berättar också ”att det var absolut ingen fientlig stämning” utan Nordenstam går fram

⁶⁶ Lars Wiklund I Västnytt direktsändning fredagen den 15:e juni klockan 14¹⁷

⁶⁷ Insändare I Göteborgsposten 18/6-2001

⁶⁸ Stefan Lundqvist bandinspelning av vittne, på Ordfronts vittneskonferens, Bok och biblioteksmässan 16/9-2001

till en kardboardtavla och börjar rita upp möjliga vägar för demonstrationen. Han föreslår en rutt som skall gå ned på Berzeliigatan mot Svenska mässan. Andra ur polisens kontaktgrupp föreslår en längre väg, men Hans Lyttkens chef för insatsstyrkorna säger att inte längre än Berzeliigatan –korsningen- Södra Vägen. Mötet avslutas så småningom.

På demonstrationsdagen efter det att mötet på Götaplatsen har avslutats, börjar det långsamma tåget gå den korta sträckan ned mot polisens avspärningar nere på Berzeliigatan. Enligt, Lundkvist hälsar demonstrationens funktionärer på poliserna och tåget stannar två meter från avspärningarna. Här står man i 20 minuter sjungandes sånger som power to the people, och med talkörer som people not profit. Demonstrationen får problem med tryck bakifrån en gång. Lundkvist beskriver detta på följande sätt :

Vi får problem med ett tryck men funktionärerna lyckas trycka tillbaka det. Jag pustar ut och börjar liksom förbereda så småningom göra återtåget. Då störtar polisen in från,.. jag känner mig helt maktlös , besviken och bestört ,...in från Johannesbergsgatan, från parkeringshuset, vevandes med batonger, säger ingenting och skickar hundar och delar tåget precis som i Malmö. Vi bildar armkrok, håller ihop det röda blocket.. det svarta blocket längst bak bildar också armkrok.. de lovade innan de gick med i vårt tåg att inte slänga någon sten eller så, och respektera vår demonstration. De hade gjort det fram till dess. Dom bildade armkrok, polisen fortsatte att trycka på och till slut löses deras armkedja upp och stenkastningen tar vid när polisen rider in med hästar. Vi gjorde vad vi lovade men polisen anföll demonstrationen och därför vill jag lägga väldigt stor skuld på polisen.

Arne Johansson⁶⁹

Efter en kort stund av lugn, sedan demonstrationen backat tillbaka ett par meter, gick ändå en mindre, våldsam polisstyrka från en sidogata in med vevande batonger i en liten lucka som hade öppnats. För några hundra anarkister i demonstrationens bakre del måste det ha uppfattas som en början till ett försök att från polisens sida att avskilja dem och gripa dem. Anarkisternas till en början disciplinerade försök att försvara sig genom att hålla ihop med armkedjor, förbyttes till en snabb reträtt bakåt upp mot Götaplatsen

När en mindre grupp(inte de svartklädda) ett tag därefter(efter talkörer och sång vid polisens⁷⁰avspärningar)inledde ett försök att trycka fronten till konfrontation med polisavspärningen, stoppades detta effektivt och handgripligt av funktionärer från RS och belgiska kamrater från Militant links, som sedan ökade avståndet till avspärningarna genom att få fronten att backa ett par meter - utan polisingripande. Först en bra stund sen lugnet var återställt inledde en annan grupp poliser med batonger och hundar en oprovocerad attack mot demonstrationen, inte vid fronten utan från en sidogata, där de rände rätt in och försökte klyva marschen i två delar

Micke⁷¹

Efter 20 min hoppade jag upp på en husfasad för att överblicka demonstrationen... Demonstrationerna var i mina ögon lugn och fredlig...Efter några minuter börjar folkmassan att tryckas bakåt. Människor börjar skrika att man ska röra sig bakåt. Samtidigt som vi försöker gå bakåt spärrar andra poliser av vägen mot Avenyn(tidigare stod de gömda på parkeringsplatsen bredvid.

⁶⁹Arne Johansson *Offensiv* 21/6-2001

⁷⁰Arne Johansson insändare i Ordfront Magasin nr 10-2001

⁷¹Göteborgsaktionens hemsida www.gbg.org

Micke GA 20

...Tillägg: AFA stod som gott still när polisen började mota folk bakåt. Poliser till häst infann sig en-två minuter efter det att vi hade börjat gå bakåt (INTE efter 10 minuter som jag läst i vissa medier) Jag såg folk som slogs mot polisen som jag aldrig tror skulle göra det annars (Innan kravallerna befann sig på avenyn) och detta på grund av att de blev trängda från alla håll av polisen.

Daniel hp⁷²

Efter att vi har stått på samma ställe i mellan fem och femton minuter skär polisen av demonstrationen, antagligen för att i Malmö-anda isolera det svarta blocket. Det enda som kan uppfattas som en provokation innan dess från demonstranterna är den ljusraket som flyger från det svarta blocket, över mitt huvud och landar på en okänd plats framför mig. Det hände ungefär fem minuter innan polisen skär av demonstrationen....

Det finns alltså en buffert av omaskerad brokig vänster mellan polisens linje och det svarta blocket. Vad som händer är att poliser med hundar och dragna batonger stormar mot oss utan att komma med någon som helst förvarning eller att först uppmana oss att upplösa demonstrationen. Polisen skriker åt oss att backa, men det är omöjligt för oss eftersom vi har hundratals människor uppklämda mot en husvägg....en tjej som verkligen inte kunde backa mer och som hade hamnat lite utanför demonstartlionsklumpens yttre gräns blev slagen ymnigt. GA 21 Daniel s 138-139

Anarko⁷³

Jag är inte med i AFA men är anarkist...

*...Det var ett trögt tåg som tog lång tid. Vi kom inte mer än halva sträckan innan poliser med hundar kom in från vänster sida för att mota oss mot väggen till Teatern vid Götaplatsen...
..Polisen började slå de personer som höll i banderollen längst fram.*

AFA Pressmeddelande 15/12

Under fredag förmiddag samlades vi på avenyn i syfte att göra våra röster hörda så nära svenska mässan som möjligt. Vi gick, klart och tydligt, ut med att det skulle vara en lugn demonstration som inte skulle sluta i kravaller. Trots detta hann demonstrationen bara gå ett par meter innan polisen en andra gång valde att attackera, vilket ledde till kravaller. När polisen väljer att anfälla måste dom räkna med att människor reagerar.

Torsten⁷⁴

Jag befinner mig i den främre fjärdedelen av tåget, bland omaskerade fredliga demonstranter, men eftersom stämningen i huvudsak är god så stannar jag kvar. Vad som händer sen är att polisen helt utan förvarning angriper folkmassan i syfte att skingra demonstrationen. Med batong i ena handen och en skällande hund i andra skriker de åt oss att backa. Eftersom polisen gör sitt intrång från sidan så hamnar jag som stått i mitten direkt mot polisens linje. Vi kan dock inte backa eftersom vi har hundratals människor i ryggen. Detta försöker vi påpeka för polisen men de svarar med att urskillningslöst börja slå folk med batongerna. Eftersom jag står mot polislinjen blir jag själv slagen upprepade gånger med full kraft samtidigt som jag är helt oförmögen att flytta mig.”

⁷² Ibid

⁷³ IMC independent media center www.swedenindymedia.org

⁷⁴ Göteborgaktionens hemsida www.gbg.org

Torkil Hvidsten ⁷⁵, i Hamar Arbeiderblad, Tidningens hemsida s 145

--Politiet gikk mot demonstrationstoget fra to sider, og presset oss opp mot en bygning. Det oppsto panikk, og det var dette sammanstøtet som utløste resten av opptøyene, sier Hvidsten, som slapp uskadd fra tumultene.

Torkil Hvidsten Hamar Arbeiderblad, Tidningens hemsida s 145

Thom Nilsson Rättvisepartiet socialisterna ⁷⁶

Han säger att demonstrationen gick helt fredligt tills det att polisen kom.

- Helt plötsligt ser jag bara hur poliser rider fram från tvärgator mot demonstrationståget. De ingrep mot ett helt demonstrationståg med flera tusen demonstranter. Det kändes som polisen ville ha bråk, säger han.

Ruben Tastas-Duque ⁷⁷

Efter 20 minuter blir demonstrationståget angripet från sidan av hundförare och ridande polis som lät hundarna bita demonstranterna och slog besinningslöst omkring sig med sina nya fjäderbatonger.

Paul Mattson ackrediterad fotograf ⁷⁸

- Jag upptäckte att folk blivit stoppade av polisen och att media befann sig mitt i. Jag hörde en massa skällande hundar och gick för att se efter vad som hände. Jag märkte att polisen satte press på aktivisterna med hjälp av hundarna, men innan jag kunde börja fota släppte polisen en hund på mig.

Sebastian Söderberg funktionär under Anti-kapitalistmarschen. ⁷⁹

Oroligheterna började med att poliser med hundar helt plötsligt attackerade mitten av demonstrationståget från en sidogata så att det röda blocket skildes av för att sedan gå upp mot det svarta blocket. Ur min synvinkel hade anarkisterna vid detta tillfälle inte gjort någonting som skulle kunna räknas som ett brott. De svarade på polisens attack med att bilda armkrokskedjor och ännu hade ingenting kastats. När polisen bröt upp kedjorna splittrades anarkisterna och många fick ta emot batongslag från poliserna. Först när polisen hade delat demonstrationen och splittrat det svarta blocket kom det första föremålet, som för mig liknade en Spriteflaska av plastmodell.

Om man sammanfattar vittnesmålen får man ungefär denna bild av vad som hände när Antikapitalistmarschen splittrades upp av polisen.

Sammanfattning av vittnesmålen

Klockan 10 00 avslutas ett protestmöte på Götaplatsen, kort därefter rör sig ett oerhört långsamt protestståg på ca 2000 demonstranter- Antikapitalistmarschen, mot polisens avspärrningar, en liten bit ner på Berzeliigatan. Tåget som består av svenska och norska socialister och av några hundratal anarkister, stannar två meter före polisens avspärrningar som man deklarerat i förväg, både i möten med polisen och på en presskonferens. Tågets

⁷⁵ Hamars Arbeiderblads hemsida vecka 25

⁷⁶ Norrbottenskuriren 16/9-2001

⁷⁷ Stockholms fria tidning 21/6-2001

⁷⁸ Offensiv 21/6-2001

⁷⁹ Offensiv 21/9-2001

demonstrationsvakter i det ”röda blocket”⁸⁰ hälsar på poliserna och tåget blir sedan stående så i ungefär 20 minuter. Man sjunger sånger som power to the people och håller talkörer: ”People not profit” I tåget finns också en orkester som spelar Internationalen. Längst bak i tåget går anarkisterna, det svarta blocket. De har fått gå med socialisterna på ett villkor att de inte använder våld. Detta har de också lovat att inte göra. Vad som händer efter ca 20 minuter är att det uppstår ett tryck framåt vid två tillfällen. Funktionärerna i demonstrationståget lyckas mota detta tryck bakåt⁸¹. En signalraket skickas dock iväg av någon från de bakre regionerna i samband med trycket.

Några minuter efter det att lugnet återfunnit sig i tåget börjar hundförare attackera de främre leden i det ”röda blocket” med hundar. Hundarna biter sig fast i demonstranter och man driver dem bakåt. Efter det rycker det in poliser från Johannesbergsgatan, en sidogata till Berzeliigatan. Poliserna har stått gömda i ett parkeringshus. De slår med batongerna. Chocker av polishästar sätts nu också in i leden och avsikten är troligen att skilja på det svarta och det röda blocket och att skingra demonstrationen. Som svar på polisens angrepp försöker både det svarta blocket och det röda blocket bilda armkrok och hålla ihop demonstrationen. Polisen fortsätter dock sina chocker och demonstrationen börjar splittras upp. Det svarta blockets armkrok splittras också upp och nu övergår de svartklädda demonstranterna till att kasta sten mot polisen som rycker framåt upp på Berzeliigatan i hörnet av stadsbiblioteket.

Reclaim the Streets-festen på Vasaplatsen och skottet mot Hannes Westberg

Klockan 20 00 börjar organisationen Reclaim the streets sitt möte på Vasaplatsen. Reclaim the streets är ett internationellt begrepp för spontana gatufester där människor samlas för att dansa inne i stadskärnorna, ofta till technomusik. Mötena har en politisk mening i betydelsen att man vill så att säga ”återta gatorna” (reclaim), från den kommersialisering, sterilisering och ökade biltrafik som anhängarna av rörelsen menar har skett inne i städerna. Man vill skapa ett frirum av liv och rörelse i en steril kommersialiserad stadsmiljö. Ofta finns ett uttalat antivåldsbudskap bakom rörelsen. Naomi Klein beskriver rörelsen i ett kapitel i sin bok *No Logo*.⁸² Där berättar hon bland annat om hur rörelsen i London protesterade mot motorvägsbyggena av M 41 och M 11-länkarna i London där bl.a. en tidsbesparing på 6 minuter för stadens bilpendlare ansågs vara värt 240 miljoner pund av skattefinansierade samhällseliga investeringar. Klein berättar också hur polisen i olika länder har förhållit sig till de olika grupperingarnas Reclaim the city fester under 90-talet i världen. Från att polisen i Sydney och i Utrecht haft en tolerant attityd som att be arrangörerna att sänka ljudet i Sydney och att i Utrecht till och med se poliser beblanda sig med folkmassan, till att i Prag köra polisbussar rakt in i folkmassan och välta festdeltagarnas skåpbil med musikanläggningen och att i Toronto där Klein själv deltog se poliser sticka håll på ballonger och skära ned banderoller.

Festen på Vasaplatsen

Strax efter 20⁰⁰ på Vasaplatsen börjar den stereoanläggning som står på flaket till en inhyrd statoilbuss spela, och dansen börjar. En kort stund efter att festen börjat visar det sig att

⁸⁰ Röda blocket är en benämning som används av tidningar om de socialistiska demonstranter som bär röda fanor och som i regel är omaskerade.

⁸¹ I en insändare i Ordfront Magasin nr 10-2001 skriver Arne Johansson redaktör för tidningen Offensiv att trycket inte orsakades av de svartklädda och att de inte försökte tränga sig fram mot polisens avspärningar, som det påstås i tex. Aktuellt 19/6.

⁸² Naomi Klein No Logo Ordfront 2001

nazister utklädda till demonstranter har blandat sig med festdeltagarna och börjar provocera och slåss med Reclaim the city deltagarna. Nazisterna jagas iväg men flyr bakom polisens avspärningar utan att omhändertas. Ett ögonvittne, Mima Kamrani⁸³ säger i Studio Ett's radioreportage ”*De (de utklädda nazisterna) springer alltså bakom polisen och gömmer sig bakom polisen.*”) Nazisterna finns också filmade och filmsekvenser där nazister i munkjacka jagas iväg och springer in bakom polislinjerna syns.⁸⁴ Efteråt skriver de utklädda högerextremisterna på sin hemsida om hur de lyckats med att komma undan med sin lyckade raid genom att fly bakom polislinjerna.⁸⁵ Efter det att sammanlagt tio minuter har gått av festen så rusar kravallustrustad polis fram mot festplatsen och efter ytterligare fem till tio minuter har polisen spärrat av alla vägar till och från gräsplätten på Vasaplatsen.⁸⁶ På de videofilmer Uppdrag granskning visar⁸⁷ ser man hur poliserna skriker åt festdeltagarna att sätta sig ned. Deltagarna sätter sig ned men börjar glatt ropa *Vi vill se polisen dansa, vi vill se polisen dansa*. Detta roar inte poliserna som slår med batongerna över händerna på en kille med en svart fana i handen och en polis sparkar en sittande passiv demonstrant i ansiktshöjd. Högtalaranläggningen är urkopplad ur statoilbilen. Polisen använder hundar och hästar för att skingra de kvarvarande festdeltagarna. Festen är upplöst, men ordningen är allt annat än återställd. Demonstranter som flytt från Vasaplatsen och tillströmmande demonstranter upptar ett nytt gatuslagsmål med polisen där stenkastning på nytt börjar. En timma senare har svensk polis avfyrat tolv skott mot demonstranter och det för första gången sedan trettioalet. Polisen har skottskadat tre människor, varav en person får livshotande skador på grund av ett skott i magen. Att polisen skjutit skarpt för första gången vid ett EU-toppmöte slås upp som en sensation i utländsk media⁸⁸ medan det i svensk media skildras som att polisen använt adekvat våld för att avvärja ett direkt dödshot mot en liggande polisman.

Skotten mot Hannes Westberg

De livshotande skador som Hannes Westbergs fick i Göteborg genom att en polisman sköt honom i magen beskrivs enligt polisens pressmeddelanden och i svensk massmedia på lördagen den 16:e juni som om de tillfogats Hannes i en nödvärnssituation. Polisen (den liggande polisen) har i vissa versioner som förekommit i media och i polisens egna pressmeddelanden utsatts för att en gatsten måttats direkt mot hans huvud av demonstranten Westberg. Dessa falska beskrivningar av händelseförloppet fick Ulf Adelsohn, som för övrigt sitter med i den kommission som tillsammans med Ingvar Carlsson skall utreda vad som hänt i Göteborg, att uttala sig om att det borde stå i tidningarna:⁸⁹ ”*Att en ligist ligger i respirator efter att ha försökt döda en polis.*” I Expressen framställs det också som om demonstranterna är framme och sparkar på den liggande polisen.⁹⁰ Detta är också den bild som polisförbundets ordförande Jan Karlsén för vidare:⁹¹ ”*När man ser den här kollegan som ligger utslagen med ett skallbasbrott alltså en kraftig hjärnskakning och en skada på skallbasen det är ju mer än en hjärnskakning va? och ligger totalt utslagen och man ser hans utsatthet. Det är folk framme och sparkar på honom och den här nittonåringen kastar vid två tillfällen sten rätt emot den här liggande polismannen.*”

⁸³ I radioprogrammet *Studio Ett* 20/8-2001

⁸⁴ Uppdrag granskning 14/8-2001

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Den brittiska Tv-kanalen ITN-news 16/6 –2001 *For the first time in a EU-summit the police are using real ammunition, firing into the crowd*

⁸⁹ Ulf Adelsohn i Lördagsintervjun P1 1/9-2001

⁹⁰ Expressen 16/6-2001 Se kap

⁹¹ Uppdrag Granskning 14/8-2001

(Jan Josefsson) - Alltså han kastar rakt emot honom när han ligger ned mot huvudet där då?

(Jan Karlsén) -Ja, ja ,ja

- Mot huvudet ?

- Ja, jag kan inte styrka det, men det är dom berättelserna vi fått.

- Så nittonåringen skulle ha kastat mot honom som ligger ned ?

- Ja, ja

Den skildring som ges i medierna av händelseförloppet är att polisen genom skottet mot Westberg avvärjer direkt dödlig fara för den enskilda polismannen. Detta säger poliserna i TT-meddelanden och det har man också sagt till åklagarna, som också till en början lade ned förundersökningarna mot polismannen som sköt Westberg i magen. Polisens pressmeddelanden och medias beskrivningar av händelseförloppet är rena lögner. Av någon anledning har man både från polisens och nyhetsmediernas sida valt att hitta på ett händelseförlopp som stämmer in på nödvärnsscenario, så att polismannens livshotande skott mot Hannes Westberg kan urskuldats. Vad som hände när Hannes Westberg blev skjuten fanns dock filmat av den belgiske filmfotografen som är knuten till det brittiska nyhetsföretaget ITN. Han filmade hela händelseförloppet och på hans film kan man tydligt se hur beskjutningen går till. Det skulle dröja två månader efter skotten mot Hannes Westberg tills landets medborgare fick se den filmen i sin helhet och i ett oklippt skick och då i SVT:s Uppdrag granskning.⁹² Hela Daniel Demoustiers film hade dock skickats ut av medieföretaget APTN via satellit redan på lördagsförmiddagen dagen efter skotten och Sveriges television, TV4 och andra större medieföretag som DN, Aftonbladet och Expressen hade från och med 12 30 lunchtid tillgång till Daniel Demoustiers film som både visar skotten mot Hannes Westberg och de skott som polisen avfyrar in en flyende folkmassa. Satellitsändningarna når alla stora nyhetstidningar och Tv-stationer.⁹³ Demoustier själv hade också gett ett trettiotal Tv-bolag inklusive SVT och TV4-nyheterna sin film personligen under EU-toppmötet . Han blev förvånad när han fick reda på hur svensk television valt att visa hans bilder i ett redigerat klippt skick som passade polisens påstådda nödvärnsscenario:⁹⁴

"I had the opportunity to see the swedish version and they make a complete different mixture of what really happened in reality, but this was completely incorrect" På frågan på om polisen sköt i nödvärn svarar han: *Clearly in my pictures you can not talk about selfdefence from the police I mean that was absolutely no threat to the police at the time when the boy was throwing that stone, the stone came far away from the police."*

Vi kommer i nästa kapitel skärskåda hur nyhetsmedierna förvrängde händelseförloppet och gick ut med rena förfalskningar av hur det gick till när polisen sköt Hannes Westberg i magen.

För den som inte har haft möjlighet att se Demoustiers film, vilken har visats i Uppdrag granskning vid två tillfällen och i programmet Mediamagasinet, så kan Uppdrag gransknings beskrivningar vara en vägledning :⁹⁵

⁹² Mediamagasinet 15/11-2001

⁹³ Mediamagasinet 15/11-2001

⁹⁴ *Vår grundade mening* P1 26/10-2001

⁹⁵ Uppdrag Granskning 20/11-2001

- Daniel Demoustiers bilder visar att fredagens svenska mediarapportering om skotten var ofullständig. Efter de fem poliserna ringats in, och en av dem skadats i huvudet, skjuter polisen i själva verket flera varningsskott (bilder på skotten och när människor flyr ur korsningen) - Folkmassan flyr nu och korsningen töms snabbt på folk, först en stund senare springer Hannes Westberg tillbaka mot polisen för att fortsätta kasta sten. Han är nu ensam sånär som på tre fotografier. Men situationen har förändrats också på en annan punkt. De fem poliserna är inte längre ensamma, medan folkmassan flydde har en grupp på minst tio poliser undsatt sina fem kolleger. Hannes Westberg möter därför inte fem utan ett tjugotal poliser varav minst tre har hundar. Den skadade polismannen i bakgrunden har nu också fått hjälp att resa på sig för att lämna platsen. Samtidigt marscherar ett led på runt trettio poliser in till höger om Hannes Westberg. I skottögonblicket är alltså nittonåringen omgiven av sammanlagt ett femtiotal poliser.

96

Alla de olika kamerorna som var på den här kvällen stängdes av och sattes på. Ingen rullade kontinuerligt utom en och den befann sig högt däruppe i det huset. En Karl Larsson filmade och tack vare den filmen kan vi avgöra hur många skott som avlossades och vi kan använda den som en tidsaxel för en rekonstruktion av händelseförloppet.

- Tidskoden i bild räknar ned när klockan står på noll då skjuts Hannes Westberg. Fem polismän i hörnet av Vasagatan Aschebergsgatan angrips av stenkastade ungdomar och tvingas retirera in på Vasagatan. Träden skymmer nu sikten, men just här träffas en polisman av en sten, faller och blir liggande på marken utan hjälm. En av polismännen drar sitt vapen och skjuter ett varningsskott. Ytterligare tre skott följer och folkmassan flyr. Sammanlagt har sju skott nu skjutits. Polismännen har i efterhand vittnat om att varningsskotten inte hade någon större effekt, men filmerna visar att inga aktivister är kvar i det här kvarteret av Vasagatan. Enligt polismännen och åklagaren anländer polisförstärkningen först efter skottet mot Hannes Westberg. Men här kommer det tio poliser från Vasagatans västra del och här är ytterligare 43 poliser som kommit nerifrån Vasaplatsen. Nu korsar Hannes Westberg Aschebergsgatan på väg mot polismännen. Han kastar sin första sten, sen den andra och skjuts i magen. Polismannen som sköt har sagt att han sköt mot kroppen för att vara säker på att inte missa.. Detta samtidigt som det står 60 poliser och fem polishundar framför en ensam nittonåring..

Inringningen av demonstrationen mot Polisvåld på Järntorget

Klockan 19 30 ungefär börjar polisens inringning av den spontana demonstrationen mot polisvåld på lördagen den 16 juni. Genom djungeltelegrafan har ett rykte om demonstration på Järntorget klockan 19 00 spritt sig och där samlas snart hundratals demonstranter. Vid halvåtta tiden rycker poliser fram på alla gator som ansluter till området och ringar in mötesdeltagarna som blir inneslutna av polisen. Demonstranterna skriker *-Icke våld, -ickevåld* och sjunger senare under kvällen den gamla Cornelis Wreeswijk- inspelningen *"Det finns inga soldater mer, det finns inga gevär"*. Polisen själv och det ledande befälet på platsen vet egentligen inte varför de genomför sin aktion utan får bara order från det högre befälet via radion, att fortsätta inringningen. Under kvällstimmarna grips ett antal demonstranter som får tillbringa natten i det provisoriska häktet på en gammal militärförläggning. Bland annat poeten Bob Hansson som säger såhär om händelsen:⁹⁷

⁹⁶ Mediamagasinet 15/11-2001

⁹⁷ Aftonbladet 21/6-2001

”Jag var inbjuden till Göteborg för att läsa dikter på Fritt Forum. Vid tiden för mitt framförande sitter jag i en polisbuss. Det är inte tal om någon diktläsning. Varje gång jag försöker säga något skriker någon: ”HÅLL KÄFTEN OCH TITTA RAKT FRAM”. Han är polis. Dagen efter uppges det att de letade efter en tysk terrorist. Det fylldes fyra bussar av demonstranter. Ingen av de gripna jag träffade talade tyska och själv pratar jag skånska”

När det lokala befälet vid 00 30 tiden ännu inte fått order om vad som skall ske med de demonstranter som inte har gripits upplöser han polisringen och marscherar därifrån med sina polisstyrkor trots att han inte fått order om något återtåg. Polisens radiotrafik återges i Uppdrag granskning där det framgår befälet inte får några tydliga order om vad han skall göra med de inringande demonstranterna eller på vilken laggrund ingripandet sker⁹⁸

⁹⁹Enligt rättsexperten och docenten Thomas Bull är också polisens inringning av demonstrationen olaglig.

Schillerska skolan¹⁰⁰

Den skola, som precis som Hvitfeldska gymnasiet, ställts till demonstranternas förfogande, utsätts på lördagskvällen den 15 juni för ett tillslag. På nytt är det uppgifter om en beväpnad tysk terrorist som skall finnas på skolan som polisen motiverar sitt ingrepp med.

Demonstranternas utsätts för kränkande behandlingar, får ta emot batongslag, blir uppställda mot en vägg där automatvapen riktas mot dem.¹⁰¹ Vissa av poliserna som gör tillslaget är svartklädda och maskerade. De har automatvapen med kikarsikten med ficklampor på.

Demonstranter släppas ut på skolgården och får ligga med ansiktet i den blöta asfalten under lång tid. En tjej har tvingats ut iklädd endast en topp och trosor. Demonstranterna filmas och blir verbalt förolämpade. Poliserna gör sig också skyldiga till något så infantilt som att förstöra det tillresta aktivistkökets Rampenplans mat. Rampenplan stod för matlagningen på Hvitfeldska och flyttade senare över sin matvagn till Schillerska skolan.¹⁰² När holländarna kommer tillbaka till sitt kök efter att polisen genomskött deras vagn hittar de fimpar, Mc

Donaldspaket och hamburgare slängda i deras hundraliters soppa. Oscar Vrij från Rampenplan säger¹⁰³: *”Saker och ting låg i en enda röra. Efter ett tag upptäckte vi att polisen hade förstört några hundra liter av vår soppa. De hade tömt askfat i kastrullerna.”*

¹⁰⁴Percles Korvessis som är journalist och arbetar för Greklands största dagstidning *Eleftherotypia* försökte förgäves förklara för poliserna att han var journalist: *”Återigen sa jag att jag är journalist och då slog de mig över axlarna och i huvudet.”*

Korvessis får en så allvarlig hjärnskakning att läkare förbjuder honom att resa hem till Grekland. Först två veckor senare kan han resa hem. Trots att Korvessis varit med om att torteras av militärjuntans polis under diktaturen i Grekland är han chokad av den svenska polisens aktion på Schillerska:

¹⁰⁵*”Deras plan var att slå ner oss och terrorisera oss. Om den svenska polisen skall behålla sin prestige måste de förklara sig. Annars är det ingenting annat än fascister”*

⁹⁸ Uppdrag granskning 20/11-2001

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Uppgifterna för rekonstruktionen bygger på uppgifter från *Uppdrag Granskning 2/10, Studio ett 20/8 Ordfront Magasin 9/2001 s 52-67*, reportaget: *Dagarna som skakade Sverige*, Dan Josefsson och Fredrik Quistbergh, Vittnet Pernilla på Vittnesseminarium på Bok och biblioteksmässan i Göteborg Söndagen 16 September arrangerat av Ordfront.

¹⁰¹ Ordfront Magasin 9/2001 s66

¹⁰² Vittnet Pernilla, Ordfronts vittnes konferens Bok och biblioteksmässan 16/9-2001

¹⁰³ Intervju i Ordfront Magasin 9/2001 s 66

¹⁰⁴ Ibid s66

¹⁰⁵ Ibid,cs66

9. Analysen av det empiriska materialet

9.1 SVT:s nyhetssändningar i den första perioden

Analys av SVT 24: s skildring av Antikapitalistmarschen

Fig 6

<i>Bildnr</i>	<i>Tid:sek</i>	<i>Bildernas händelseinnehåll</i>	<i>Speakertext</i>	<i>Våra kommentarer</i>
1	4,84s	Främre leden av demonstrationen visas, lugnt gående. Röda banderoller. Funktionärer i röda västar. Inga av demonstranterna är maskerade.	<i>Ett par tusen människor mötte upp i ett protestmöte på Götaplatsen i centrala Göteborg nu på förmiddagen</i>	Speakertexten talar om mötet på Götaplatsen men bilden visar ett långsamt gående demonstrationståg.
2	7,16s	Demonstrationståget från sidan. Röda, gröna banderoller. Demonstranter förstrött gående, klappande i händer.	<i>Det var Göteborgsauktion 2001 som låg bakom arrangemanget</i>	Visar fortfarande ett demonstrationståg lugnt gående.
3	3,85s	Närbild i demonstrationen på 10-15 omaskerade demonstranter i åldern runt 20 år. Två personer över 40 skymtas också	<i>Själva mötet gick lugnt tillväga men efter mötets slut tågade</i>	Antydning om att bråk är förestående. Speakerösten antyder också att demonstrationen skulle vara spontan. Demonstrationen som bilderna visar har ett namn och arrangörer men det nämns inte.
4	5,13s	Bild på främsta ledet där funktionärerna i västarna finns. Tre personer mellan 30-40 år leder talkörerna i megafon, vända mot demonstrationståget	<i>demonstranterna mot svenska mässan något dom saknande polistillstånd för</i>	Antikapitalistmarschens arrangörer var Rättvisepartiet socialisterna (RS) och norska: Internasjonale socialister. Det nämns inte heller att de har sökt tillstånd för demonstrationen och att de hållit en presskonferens om syftet med den och sättet den skall genomföras på.

5	5,35s	Närbild på det främre ledet, snett från sidan. Några har knutna nävar, som de rör i takt med talkören. Man ser att tåget står still. Det främre ledet står nära polisen men det sker ingen rörelse framåt.	<i>Och strax före klockan 1100 idag började demonstranterna trycka på mot polisleden som</i>	Tittaren ser att de bilder som visas till speakertextens påståenden om att demonstrationen trycker på mot leden inte visar detta.
6	5,44s	Bild på ett block med ungefär 50 svartklädda demonstranter (de flesta maskerade) hopträngda mot en vägg. Några maskerade, svartklädda har krupit ned och gömt sig bakom en blå banderoll. Alla är hopträngda mot ett tegelhus med blå markiser med texten Prostuff på. I bildens framkant syns journalister följt av 5 poliser med hundar som är framme vid demonstranterna under den blå banderollen	<i>kantade demonstranternas väg.</i>	De bilder som visas här är bilder på de svartklädda och mestadels maskerade anarkisterna. Eftersom de gick längst bak i tåget och omöjligen kan ha gått genom den husvägg som de är uppträngda mot så är det här bilder på anarkisterna när de är avskilda från det röda blocket av demonstranter som gick längst fram. Det här är bilder <u>efter</u> det att demonstrationen har utsatts för hundchocker och efter de poliser som kom in från Johannesbergsgatan slåendes med batonger.
7	2,37s	Bild på samma anarkister under den blå banderollerna. Polisen skickar här hundarna på de som är bakom den blå banderollen. En man mellan 35-40 år med längre hår ljusgrå tröja springer fram mot hundpatrullerna i vädjan om att ta bort hundarna. Stannar två meter framför poliserna	<i>Demonstranterna attackerade polisen med olika tillhyggen och en total konfrontation mellan parterna utbröt.</i>	Vad bilden visar här är en polis som skickar sin hund mot några maskerade demonstranter som sitter på huk under en blå banderoll. De är alldeles framför anarkisternas armkroksblock. En man springer då emot polisen och stannar ett par meter framför polisen. Eftersom filmklippet bara är ca 2.4 sekunder så ser man bara demonstrantens rörelse mot polisen. Att polisen skickar hunden och att det finns demonstranter under banderollen ser man bara om man har möjlighet att backa bandet och se bilden i slow motion. Bilderna här

- visar alltså att polisen angriper demonstranterna och inte tvärtom som speakerrösten påstår. Demonstranterna har inga tillhyggen i händerna.
- 8 2,87s Unga flickor filmade i närbild som hoppar över avspärningar för att komma bort från Berzeliigatan. I bakgrunden ser man en stillastående folkmassa från den upplösta demonstrationen.
- Polisen drev tillbaka*
- Den här bilden med flickorna skapar rörelse och antyder en kaotisk stämning. I bakgrunden ser man dock att demonstranterna står still. Att demonstranterna står still ser man också bara vid enbilsframmatning. Omöjligt att se på det sekundsabba inklippet Det hörs inga explosioner i inslaget. Man ser inte heller att polisen stängt av området. Bild och speakerröst är helt utan synkronicitet
- 9 10,6s Bild på en situation där en polishund bitit sig fast i en omaskerad demonstrants arm. Han sitter på gatan med armen utsträckt. Runt honom står fyra fotografer. En tjej gestikulerar åt hundföraren att lossa hunden. Vad som ser ut som en civilklädd kvinnlig polis försöker hjälpa till att få bort hunden. En annan hund hoppar och biter vilt i den andra hundförarens koppel. Bakom detta scenario ser man fortfarande anarkistgruppen i armkrok vid den blå markisen vid den röda tegelväggen.
- demonstranterna mot Götaplatsen där kaoset fortsatte. Ett par explosioner hördes vilket gjorde att polisen stängde av delar av området.*
- 10 4,31s Anarkistgruppen vid den blå markisen i armkrok. På den här bilden står de inte uppradade längs tegelväggen under den blå markisen, utan de har väggen på ena flanken eftersom de nu står i armkrok med huvudet i den demonstrationsriktning som tåget gick ifrån början. De står stilla. I förgrunden
- Ridande och kravall polis tvingade sedan bort folkmassan neråt Avenyn*
- Det här är bilder på anarkister i armkrok utifrån det röda tegelhuset och som sträcker sig över gatan. De står still. Detta är antagligen före polisen sätter in hästarna

av bilden ca 10-15 meter
från anarkisterna rör sig 4-
5 hundförare av och an.

Kl. 14:07 kommer en kortare version där man valt att ha kvar delar av speakertexten och bilderna: 1-3 men därifrån klipper man direkt till stenkastningen på Avenyn där man ser maskerade stenkastare i rörelse mot polisen. Speakertexten lyder: *Själva mötet gick lugnt till ..men det var efter mötets slut som kaos utbröt när demonstranterna tågade mot svenska mässan något som de saknade polistillstånd för. Strax efter klockan 1100 utbröt kravallerna mellan demonstranterna och polisen. Gatstenarna haglade på Götaplatsen och där hördes också ett par explosioner Flera butiker och krogar vandaliserades på paradgatan. Både poliser och demonstranter skadades vid sammandrabbningarna i vilken omfattning är ännu oklart. Bilderna som ackompanjerar texten är: (stenkastning utanför stadsbibliotekets entré, ett sönderslaget handelsbankskontor där rutorna är sönderslagna och husobjektsbilder ligger strödda på marken, massbild på en stenkastning på Avenyn, bild av aktivister som rusar nedför avenyn.) Värt att notera här är att inklippet på det fullständigt sönderslagna Handelbankskontoret visas till speakerrösten: *och där hördes också ett par explosioner.**

Kl. 14:28 kommer samma reportage igen. Handelbankskontoret med den antydande speakerrösten om explosioner är kvar.

Kl. 14:38 kommer ännu en redigering av reportaget. Nu är även bild 1-3 bortredigerade. Alltså de bilder där man ser en lugn och fredlig demonstration Den gamla speakerrösten är kvar men den läses nu över bilder av ett hundratal svartklädda och maskerade demonstranter på Avenyn som springande uppför gatan kastandes gatsten och tvingar ett tjugotal ridande poliser till reträtt. Intressant att iakttaga är att speakerrösten som berättar att *ett par explosioner hördes* trots omredigeringen har hamnat över bilderna på det sönderslagna bankfönstret. Trots tre olika redigeringar hamnar speakertexten på samma ställe. Det måste väl tolkas som den som gjort redigeringen vill antyda för tittaren att bankfönstret har sprängts. I sin helhet såg inslaget ut som följer:

själva mötet gick lugnt till ..men det var efter mötets slut som kaos utbröt när demonstranterna tågade mot svenska mässan något som de saknade polistillstånd för. Strax efter klockan 100 utbröt kravallerna mellan demonstranterna och polisen. Gatstenarna haglade på Götaplatsen och där hördes också ett par explosioner Flera butiker och krogar vandaliserades på paradgatan. Under eftermiddagen kommer demonstranterna att försöka ta sig in på Svenska mässan på annan väg. Bilder (Ett hundratal stenkastande maskerade demonstranter rusar mot ett tjugotal ridande poliser och driver dem i reträtt uppför Avenyn, femton gående poliser mot stenkastande demonstranter på avenyn, bild på bankfönster som är fullständigt sönderslagna.)

Aktuellt 15/6 18⁰⁰

Göteborg idag Maskerade ligister förstörde både demonstrationer och delar av centrala Göteborg

God kväll! Ja Göteborgs paradgata Avenyn förvandlades till ett slagfält idag när hundratals maskerade demonstranter kastade sten på polisen ödelade butiker, restauranger och banker, och tände eld på möbler och parkbänkar. Kravallutrustad polis gjorde chockräder in i folkmassan och har gripit ungefär 150 personer Det som inte fick hända vid toppmötet i

Göteborg hände idag.

Det började som en fredlig demonstration av Göteborgsaktion 2001 i förmiddags men när demonstrationen avslutades började demonstranterna röra sig mot Svenska mässan där media och delegater håller till. Polisen lyckades till en början med sin taktik med att minsta möjlig våld stoppa och skingra demonstranterna men aktivisterna omgrupperade sig snabbt och vid Götaplatsen i centrala Göteborg utbröt omfattande kravaller. Aktivisterna, kanske så många som ett par hundra, drog fram längs avenyn. Stenar revs upp från gatan och användes både som vapen mot polisen och till att förstöra affärer. Aktivisterna gav intryck att vara organiserade. Order gavs på tyska och engelska. Barrikader byggdes, reträtter och utfall skedde snabbt, minst två civila misshandlades bara på Avenyn

...Vid Stora teatern drabbade polis samman med flera hundra aktivister som kastade gatsten, polisen svarade med samma mynt.

I programmet finns också ett inslag om en husrannsakan i Danmark;
Med anledning av kravallerna Göteborg gjorde den danska polisen en razzia i tre lägenheter i Köpenhamn imorse lägenheterna tillhör de fem danskar som sitter häktade i Göteborg misstänkta för grovt sabotage och grov misshandel. Vid husrannsakan beslagtogs polisen bland annat molotovcocktails, järnrör, och marmorkulor. I reportaget visas också bilder på poliser som står utanför två olika lägenhetsråden i Köpenhamn med piketer.

Rapport 15/6 19³⁰

Upplopp och kaos på Göteborgs gator när maskerade ligister vandaliserade Avenyn
Centrala Göteborg förvandlades till ett slagfält idag när en demonstration på Götaplatsen urartade. Maskerade ligister slog sönder fönsterrutor och brände stolar och skadegörelsen blev omfattande. Göteborgs huvudgata Kungssportsavenyn strax efter 11 00 idag på förmiddagen. Demonstrationen urartade totalt och polisen tappade all kontroll över de våldsamma ligisterna och skadorna blev mycket omfattande när en grupp på några hundra vandaler drog fram.

Reporter –*Det var en enorm skadegörelse, jag har aldrig sett något liknande*

I programmet finns inslag med anställda på Avenyn som vittnar om hur de upplevde skadegörelsen. Förutom bilderna på de maskerade demonstranternas fönsterkrossning av Avenyn visas också många bilder på ett sönderslaget och rykande Avenyn.

Rapports reportrar har också en intervju med polisens informationsansvarige Bengt Staff. Frågan ställs om polisen är tagna på sängen. *Ni är tagna på sängen helt enkelt ?*

Upplösandet av Antikapitalistmarschen som polisen gjorde med hundar, batongslag och hästar kommenteras inte utan här beskrivs starten till kravallerna som att ”Göteborg förvandlades till ett slagfält idag när en demonstration på Götaplatsen urartade” och ”Demonstrationen urartade totalt och polisen tappade all kontroll över de våldsamma ligisterna och skadorna blev omfattande”. Dessa beskrivningar ges mot bakgrund till bilder på stenkastande demonstranter på Avenyn. Varför demonstrationen på Berzeliigatan urartar beskriver inte nyhetsreportrarna. Har de inte sett hur det gick till? eller vill de inte ta ställning i frågan ? Om skulden till våldet sägs följande:

Nyhetsankaret: - *Vet man vilka som ligger bakom våldet?*

Rapports reporter - *Ja, polisen har pekat ut en motståndsgrupp som kallar sig för Ya bata, (reportern säger fel, gruppen heter Ya basta) men allting är väldigt osäkert och man skall komma ihåg ändå, att det är tusentals demonstranter som sköter sig och framför sina*

protester på ett värdigt sätt.

Reportern avslutar med en kommentar om Reclaim the streetsmötet senare på kvällen: *Dom har sagt det skall vara lugnt men man vet ju aldrig.*

Detta inslag följs direkt av ett inslag om en husrannsakan i Danmark mot de danskar som blivit gripna i Göteborg dagarna innan toppmötet *misstänkta* för förberedelse till grovt sabotage och *misstänkta* för förberedelse till grov misshandel. Speakerröst: *I husrannsakan beslagtogs polisen bl.a. Molotovcocktails och järnrör.*

I ett sammanfattande reportage läggs skulden för upploppen vid Avenyn på de svartklädda anarkisterna. Därpå följer en intervju med en representant från polisen där aktivisterna benämns som *skurkar*: De två reportagen lyder:

(speakerröst) Men drömmen om svenska genombrott krossades snart. Tyskland och Frankrike sa nej till måldatum för ansökarländerna och på Göteborgs gator slog europeiska anarkister sönder hoppet om en dialog med demonstranterna.

(polisrepresentant)- Vi har bemött de allra flesta med öppenhet och jag tror vi har haft tolv till fjorton olika möten de här två dagarna med olika grupper men det är uppenbarligen så att ett litet fåtal skurkar kan fördärva för oss alla andra

- Ni har uppenbarligen varit för naiva?

- Nej det tror jag inte man kan säga. Vi har ju vetat att det här skulle kunna hända

Aktuellt 15/6 21⁰⁰

Aktuellt ikväll direkt från EU-toppmötet i Göteborg där EU:s stats och regeringschefer möttes av våldsamma protester. Kravaller och stenkastning och både polis och demonstranter skadade vid upploppen på Göteborgs gator

Aktuellts inslag är inte lika värderande som Rapports inslag. Istället för orden: ligister, huliganer, och våldsverkare kallar man de som vållade skadegörelse på avenyn för aktivister. Här pratar man om sammandrabbningar *mellan* polis och demonstranter och beskriver inte demonstranterna lika fullt som angripare även om beskrivningarna av Antikapitalistmarschen inte överensstämmer med vår rekonstruktion. Här läggs skulden på militanta aktivister som enligt Aktuelltsinlaget försöker forcera polisens avspärningar. Även om beskrivningen av Antikapitalistmarschen är en omskrivning av verkligheten till polisens fördel så finns det i detta Aktuellt faktiskt ett inslag som ifrågasätter ett polisingripande på Viktoriabron i Göteborg och dessutom visar gatstenskastande polis:

Speakeröst: *(och till slut började även poliserna kasta gatsten. En liten grupp aktivister trängdes ihop och isolerades på Viktoriabron där polisen omhändertog 150 människor, skyldiga och oskyldiga huller om buller. Allt medan publiken på Fritt Forums mötesplats alldeles intill ljudligt protesterade mot polisens agerande.*

I Aktuellt 21-sändning skildras Antikapitalistmarschen och upprinnelsen till kravallerna på följande sätt:

Kravaller utbröt när Göteborgsaktionen 2001 avslutade sin demonstration på Götaplatsen vid elvatiden på förmiddagen. En grupp militanta aktivister skulle försöka gå mot EU-mötet vid svenska mässan, men hindrades av polis och det urartade i våldsamma sammanstötningar, där aktivister kastade gatsten och slog sönder polisbilar och sen drog de vidare nerför Avenyn och slog sönder allt i sin väg

Här beskriver man inte Antikapitalistmarschen korrekt. Organisatörerna bakom Antikapitalistmarschen har sökt polistillstånd för sin demonstration dessutom hållit en presskonferens kring demonstrationens syfte och avsikter, Polisen är medveten om demonstrationens färdväg som har meddelats dem i möten.¹⁰⁶ Demonstrationen omfattar mellan 2-3000 människor och är en organiserad demonstration med egna funktionärer och ordningsvakter. Demonstrationståget kryper i snigelfart från Götaplatsen ner mot avspärningarna, som är den väg som polisen meddelats. Detta tar en halvtimme. I Aktuellts beskrivning av Antikapitalistmarschen får tittaren intrycket av att planerna att gå mot mässan var en tillfällig nyck av en *grupp militanta aktivister*. Trots att Rättvisepartiet socialisterna har haft en presskonferens och står som arrangör för demonstrationen och har en planlagd rutt beskrivs demonstrationen som ett infall av *grupp militanta aktivister* som får för sig att gå mot mässan.

Aktuellt Tisdag 19/6 21⁰⁰

”Vi ångrar inte stenkastningen”, demonstranterna i Antifascistisk demonstration om Göteborgskravallerna, men vänsterpartiet vill ha ut dom maskerade ur demonstrationstågen

God kväll, ja vänsterpartiet beslutade idag att inte delta i demonstrationer där det förekommer maskerade personer men Antifascistisk Aktion, AFA som var med i demonstrationen i Göteborg, har inga sådana planer. Organisationens företrädare fortsätter att framträda anonymt och vid en presskonferens man kallat till idag så sades bland annat att stenkastningen mot polisen var befogad:

(spekerröst) -Dom stod i första ledet: Antifascistisk Aktion eller AFA som organisationen förkortas, maskerade och beredda att ta till våld för att bland annat nå mässan och toppmötet i Göteborg. När det inte gick hände som bekant det här: Här visas bilder på framrusande svartklädda maskerade demonstranter som kastar gatsten mot poliserna. Detta är bilder som är tagna minst fem till tio minuter efter det att polisen har använt hundar, hästar, och batongslag för att upplösa demonstrationen på Berzeliigatan. Anarkisterna, det svarta blocket gick för övrigt längst bak i Antikapitalistmarschen men i Aktuellts beskrivning stod de i första ledet och beredda att ta till våld direkt. Det går att se på bilder från det analyserade SVT 24 reportaget i den här uppsatsen, att anarkisterna bildar anarkisterna armkrok och försöker hålla ihop demonstrationen när polisen angriper dem med hundar. Enligt demonstranterna och demonstrationsledningen så är det polisen som bryskt attackerar en fredlig tillståndssökt demonstration. Det enda undantaget i nyhetsmedia (en reporter på Västnytt) som vi har hittat styrker också demonstranternas uppfattning. (se kap 8 s)

- Idag skulle organisationen ge sin bild av vad som utlöste våldsamheterna i Göteborg, en taleskvinna för AFA ville då framträda helt anonymt och inte på bild, bara ljudupptagning tilläts på presskonferensen. (spekerröst)

- Alltså den våldsamma händelseutvecklingen ligger inte på vårt ansvar, det gör den inte, men vi stödjer den helt och fullt (taleskvinna för AFA)

(reporter) - Vad menar ni då ?

- Vi menar att vi stödjer den utveckling som skedde på grund av polisens provokationer. Poliserna attackerar om och om igen, och folk svarar på provokationerna och detta är facit

¹⁰⁶ Stefan Lundqvist arrangör av Antikapitalistmarschen berättar om detta på Ordfronts vittenskonerens på Bok och biblioteksmässan i Göteborg 2001

(taleskvinna, AFA)

- Polisbilar, krossade butiksfönster och bål av stolar. AFA pekades av polisen ut som en aktiv grupp under kravallerna och är en av de 80 organisationer som ingick i nätverket Göteborgsauktionen. (speakerröst)

SVT:s skildring av skottet mot Hannes Westberg

Den stenkastande demonstranten, Johannes Westberg skjuts av polisen någon gång efter 21⁰⁰ på fredagskvällen den 15/6 i anslutning till oroligheterna vid Reclaim the streets gatufest vid Vasaplatsen. Första gången skottlossningen nämns i SVT är i slutet av Aktuellt 21-sändning, där har man vid tidpunkten ännu inte fått in några bilder på händelsen och man hänvisar till nyhetssändningen i SVT 24, kl. 00:05. Det korta inslaget i Aktuellt beskriver Reclaim the streetsfesten som "*en militant demonstration*". Inslaget lyder i sin helhet: "*Samtidigt som den stora vänsterdemonstrationen genomfördes startade en militant demonstration på Vasaplatsen i Göteborg och en person uppges ha skottsbadats och vi har också fått uppgifter om att en polisman är svårt skadad. Vi har inte fått bilder därifrån än. Vi återkommer med händelseutvecklingen i SVT 24 fem över tolv i natt "*

Fem över tolv kommer nyheten om skottlossningen i SVT:

Skottlossning i Göteborg ikväll

Två skottskadade när polisen sköt i nödvärn

I nyhetssändningen på SVT 24 kl. 00:05 lyder rubriken **Skottlossning i Göteborg i kväll. Två skottskadade när polisen sköt i nödvärn.** Redaktionen på SVT 24 berättar alltså i sin påannonsering för tittaren att polisen sköt i nödvärn. Det enda vittnet som finns med i sändningen styrker också polisens påstådda nödvärnsscenario. Vittnet är en göteborgare mellan 30- 40 år, som bevittnade händelsen från en balkong någonstans runt Vasaplatsen. Han säger att han förstår att polisen gjorde som de gjorde eftersom de var underbemannade. Vittnesmålet i nyhetsinslaget lät som följer:

-Vi var på första parkett häruppe och såg när själva upploppet började, det var en rätt så organiserad historia för det var en hyrd Statoil-bil som började spela musik och började organisera själva upploppet och polisen var rätt så underbemannad och vart attackerad från båda håll här och det slutade med att en polisman blev svårt skadad av en sten rätt i huvudet. Och sen såg det ut som de övriga poliserna gjorde någon typ av skyddsring och öppnande eld då det såg ut som det var varningsskott men jag kan inte bedöma om det var varningsskott eller inte men det var nästan överkligt men jag förstår poliserna som öppnade eld för dom var totalt underbemannade

Inget annat vittnesmål finns med i nyhetsinslaget och vittnesmålet ifrågasätts inte på något sätt av redaktionen. Vittnet beskriver händelserna kring Vasaplatsen som ett organiserat upplopp som skulle ha startat på kommando från den inhyrda Statoil-bilen. Det här vittnet har inte sett när Johannes skjuts. Hans berättelse stämmer inte med de filmbilder av händelserna som Daniel Demoustier filmade. Fortsättningsvis i sändningen på frågan från redaktionens nyhetsankare om vad som kommer hända under natten, hävdas av SVT 24:s reporter att polisen har haft en lugn taktik och kommer att fortsätta att ha en lugn taktik som går ut på att inte provocera fram onödigt våld:

Vad väntas under natten? (nyhetsankarets röst)

(Reporter) *"Poliserna kommer med all sannolikhet att fortsätta att finnas ute på gatorna och antagligen kommer de att fortsätta på den inslagna taktiken som vi sett tidigare att man försöker markera med sin närvaro och att inte provocera fram något onödigt våld"*.

Reportern påstår här alltså att polisen inte har provocerat fram onödigt våld. Tydligt anser reportern att ringa in en skola med åttahundra meter containermur och massarrestera samtliga som skedde på Hvitfeldska på torsdagen är att *"markera med sin närvaro"*. Vid demonstrationen på Berzelligatan använde man hundar, batonger och hästar för att skingra demonstrationen. Detta är tydligt med reporterns språkbruk att *"markera med sin närvaro"*. Och vid Vasaplatsen under Reclaimfesten ringade polisen in festen och avbröt den. Där släppte man in och ut nazister genom polisavspärningarna som gav sig på festdeltagarna. Reporterns uttalande märkligt när han påstår att *"polisen försöker markera med sin närvaro och inte provocera fram onödigt våld"*. Mot bakgrund av att gatstenskastande polis visats i SVT:s nyhetssändningar så är uttalandet än mer anmärkningsvärt. Kanske har han inte varit och bevittnat någon av dessa tre platser där polis och demonstranter råkat i konfrontationer, eller talat med folk från båda parter om hur situationerna uppstått. Kanske har han bara pratat med polisen. Eller så har han en speciell syn på vad som kan anses som provocerande. Som vi ser det är det här uttalandet från reportern ideologiskt. Det är en rent felaktig beskrivning av polisens handlande som han ger. Beskrivningen är till fördel för en våldsmonopolutövande polismakt som bara några timmar tidigare har skjutit en demonstrant i bröstet utan att ha varit i en nödvärnsituation.

Sedan följer ett tillbakablickande reportage om fönsterkrossningen och stenkastningen på Avenyn.

(Nyhetsankaret) *Vi tackar Dig så länge direkt från Göteborg alltså. Hela dagen har centrala Göteborg varit ett slagfält. Maskerade ligister har attackerat polisen med påkar och kastat gatsten och krossat, fönster och anlagt flera bränder. Allt började när en demonstration vid Götaplatsen urartade vid lunchtid ..*

Justitieministern intervjuas där han uttalar sig om att det aldrig var frågan om demonstranter på Avenyn utan ligister som kommit till Göteborg i enbart syftet att ställa till bråk.

(nyhetsankaret) - *Och alldeles nyss kommenterade justitieministern Thomas Bodström kravallerna i en extrainsatt presskonferens:*

- Det här är inte frågan om demonstranter, det här är frågan om ligister som är här för att bråka och att slåss. Det är poliser som blivit skadade det är oskyldiga människor som blivit skadade det har varit en omfattande förstörelse av Göteborg och i förlängningen är det här förstås ett angrepp på demokratin...Nej polisen har inte tappat kontrollen men om det kommer hit flera hundra personer enbart i syfte för att bråka så är det ofrånkomligt att det blir sammanstötningar.

I programmet finns också Mats Knutsson reporter på SVT som antyder i sin intervju med Thomas Bodström att det kan ha varit fel av regeringen att skapa en dialog med demonstranterna

(Mats Knutsson) - *Ni ville ha en fredlig dialog det misslyckades, vilket ansvar har regeringen för det här?*

Aktuellt 16/6 21⁰⁰

(speakerröst) *Det var strax efter nio igår kväll som en grupp ungdomar från Reclaim the streets samlats på Vasaplatsen för att dansa, men det urartade när några uppviglare i folkmassan började kasta gatsten mot polisen, som flydde från platsen. Tre skott hördes, en av poliserna träffades av en gatsten och föll. För att skydda honom drog en annan polisman sin pistol och sköt ett skott mot stenkastarna. Sammanlagt skottskaades tre personer.*

(Bildredigeringen till speakerrösten)

(Från orden *"Det var strax efter nio igår kväll som en grupp ungdomar från Reclaim the streets samlats på Vasaplatsen för att dansa"* visas bilder i fågelperspektiv på Vasaplatsen på dansande ungdomar och tittaren kan se polisinringningen av platsen. Vid orden *"men det urartade när några uppviglare i folkmassan började kasta gatsten mot polisen som flydde från platsen"* visas bilder på några polismän som är utsatta för stenkastning och som retirerar in på Vasagatan från det ena hörnet av Aschebergsgatan. Vid orden, *"tre skott hördes, en av polismännen träffades av en gatsten och föll"* visas en bildsekvens som är filmad från det motsatta hörnet av Aschebergsgatan - Vasagatan i förhållande till de retirerande poliserna. I den här vinkeln är kameran skymd av träden på Vasagatans allé så allt tittaren ser på de här bilderna är framrusande demonstranter som kastar gatsten och är på väg in på Vasagatan. Demonstranterna som sprang in på Vasagatan skymms snart på Tv-bilderna av träd och därför ser tittaren bara demonstranter i bildens framkant på den del av Vasagatan där skottlossningen inte sker. Vid orden: *"för att skydda honom drog en annan polisman sin pistol och sköt ett skott mot stenkastarna. Sammanlagt skottskadades tre personer"*, klipps Johannes in i rörelse framåt i bild kastandes den första stenen, sedan böjer han sig och tar upp den andra stenen, kastar den och blir strax därefter träffad i magen/brösten när han är på väg att vända sig om. Bildinklippet på Johannes är från Demoustiers originalfilm, men Aktuellredigerarna har tagit bort början av filmen där man ser Johannes kommer joggande fram mot poliserna och böjer sig ned och tar upp sin sten. På Demoustiers originalfilm ser man att Westberg är ensam på platsen, att polisen inte är trängd eller utsatt från båda håll som har hävdats. Istället har man valt att klippa in bilderna på Johannes direkt efter den trängda situationen på Aschebergsgatan och framställa scenen som om det är i den situationen Johannes kastar sina stenar och som polisen skjuter för att skydda en överbemannad kollega. Aktuellredaktionen har redigerat ihop ett scenario som inte stämmer med verkligheten. I Aktuells bildreportage blir Johannes skjuten i den situation där poliserna är trängda på Vasagatan, strax efter att en polisman träffats av en gatsten. Som vi tidigare sett i diskussionerna kring Daniel Demoustiers originalfilm så anländer Johannes ensam tillbaka till Vasagatan och skjuts i en situation där det står 50-60 Poliser framför honom, med tre hundar och ytterligare civilklädda poliser i hans närhet. Möjligheterna till andra ingripande än att skjuta var flera och för övrigt - varför sköts inte Johannes i foten som de två övriga skottskadade? Den tittare som har möjlighet att se hela den drygt tre minuter långa originalfilmen som Daniel Demoustier tog och som Aktuellt valt att klippa i, ser att polisens nödvärnsscenario är felaktigt. Aktuellredaktionen har haft tillgång till Demoustiers film i många timmar innan de väljer att sända sitt ihopklippta reportage av skottdramat som stödjer polisens nödvärnsscenario. Dels har SVT fått den aktuella filmen direkt av Demoustier på toppmötet, dels sändes den ut vid lunchtid på lördagsförmiddagen den 16:e juni över hela världen till olika medieföretag av nyhetsbyrån APTN via satellit. SVT kunde då liksom andra stora medieföretag ladda ner hela filmen som innehöll filmsekvenserna som visar hur skottlossningen mot Johannes gick till och de sekvenser som visade när polisen skjuter in i folkmassan. Aktuellredaktionen har haft lång tid på sig att granska filmerna och se vad som händer. Det val man har gjort på redaktionen är att klippa bort de bilder på Demoustiers film som visar att polisen skjuter in i en flyende folkmassa. Sedan har man klippt ihop snuttar från originalfilmen med den situation där poliserna är trängda på Vasagatan och därmed sammanfört händelser från olika tidpunkter och olika sammanhang och skapat illusionen om att Johannes stenkastning sker i den situation där poliserna är trängda på Vasagatan. Den belgiske fotografen hade själv svårt att tro på hur SVT valt att använda hans film. I radioprogrammet *Vår grundade mening* kan man ta del av följande skildring av hur Demoustier anser att SVT förvanskade hans bilder: *"Demoustier och hans Tv-team tyckte att under det här toppmötet var hans bilder av så stort nyhetsvärde att de gav bilderna till alla andra kanske trettio, fyrtio utländska och svenska Tv-bolag på toppmötet. När han först hörde att SVT:s nyhetsprogram bara använde några kortare sekvenser av hans drygt tre minuter*

långa film hade han svårt att tro på det. Ser man filmen från början hör man nämligen hur skotten viner runt Demoustiers kamera, ett skott träffar en lyktstolpe bara en meter från honom och ser man filmen i långsamt tempo kan man också se ljussken från de pistoler skotten kommer från. Men i SVT:s nyheter mixas delar av Demoustiers film med bilder från de andra, förvisso hemska, upploppen i Göteborg, men dom inträffade långt tidigare och var på sitt sätt en annan historia och det vittne som hörs i SVT har uppenbarligen inte sett skottet mot Westberg. SVT gav en helt felaktig bild av händelsen, anser den belgiske kameramannen: -"I had the opportunity to see the Swedish version and they make a complete different mixture of what really happened in reality but this was completely incorrect"

. Skottlossningen som sker för att som det sägs freda den liggande kollegan finns det inga bra filmbilder på. Den liggande polismannen skymms på bilderna av träden i allen så för tittaren finns det inga bilder på när polismannen så att säga får stenen mot sin hjälm eller på den s.k. fredande skottlossningen. Tittaren hör bara skotten och ser att demonstranterna kommer fram bakom träden när de flyr tillbaka mot Vasaplatsen. Det gör också Johannes men han återvänder senare ensam tillbaka till platsen och det är då han skjuts. Detta framgår mycket tydligt av de bilder som finns på Demoustiers film. Istället för att Aktuellt väljer att använda Demoustiers bilder till att ifrågasätta om polisens skjutning verkligen skedde i en nödvärnsituation, väljer man att använda dem till att göra en förfalskning av vad som hände på platsen. Detta kan inte ha skett av en slump eftersom man faktiskt aktivt har klippt bort delen på Demoustiers film där Johannes *ensam* kommer framjoggandes mot poliserna. Och över den medvetet sammanblandade tids- och rumsförfalskning som Aktuelltreportaget visat kring skjutningen av Johannes läser man speakertexten : "*för att skydda honom drog en annan polisman sin pistol och sköt ett skott mot stenkastarna*". Att man sedan dessutom tyckt att svenska folket mår bäst av att inte ta del av vissa delar av verkligheten och valt att inte visa de delar på Demoustiers film som visar att polisen skjuter in i en retirerande demonstrationshop, gör Aktuelltredaktionens reportage till ett försök från Aktuells sida att indoktrinera det svenska folket till att tro att polisen sköt i nödvärn och att de har skött sig enligt polislagen om användandet av skjutvapen. .Det är alltså ett medvetet ideologiskt försvar av polisens våldsutövande som Aktuelltredaktionen har konstruerat..

Rapport lördag 16/6 19³⁰

I Rapport beskrivs beskjutningen av Johannes med tre inslag som följer på varandra. Det första beskriver själva beskjutningen i form av ett tillbakablickande reportage. Det andra inslaget är vittnet till skottlossningen från SVT 24 natten innan, och det tredje är ett resonerande reportage om polisens beväpning.

Inslag 1

(speakerröst) *Det här är Tv-bilder vi aldrig tidigare sett från Sverige. Poliser med dragna vapen i närkamp med stenkastande aktivister. Reclaim the streetsfesten på Vasaplatsen igår urartade i stenkastning, när en av poliserna slogs till marken med en gatsten hade kollegorna varken tårgas eller vattenkanoner att ta till. Istället öppnande en av dem eld mot aktivisterna. Den unge aktivisten träffas i buken och såras svårt. Han opererades under natten och hans tillstånd är kritiskt.*

Inslag 2

(Vittnet, Robert Wittenbrandt) *"Polisen var rätt så underbemannade och vart attackerade från båda håll här och det slutade med att en polisman vart träffad av en sten rätt i huvudet och sen såg det ut som de övriga poliserna gjorde någon typ av skyddsring och öppnade eld då."*

Inslag 3

(speakerröst) *Polisens beväpning består idag av batong eller tjänstevapen. Nu skall beväpningen ses över och det är med högsta prioritet. Pepparspray kan i vissa lägen och på kort avstånd vara användbart. Gasvapen med tårgas eller små påsar med fyllda med bly kan fungera som distansbatonger, vattenkanoner och elpistoler är andra exempel. Statsminister Göran Persson skall agera redan i övermorgon.*

(Göran Persson) *"Having seen this I would say that I don't want to see this again, therefore I will direct on Monday set up a working group"*

Bildredigering tillsammans med speakerrösten i Inslag 1

Vid orden : *"Det här är Tv-bilder vi aldrig tidigare sett från Sverige. Poliser med dragna vapen i närkamp med stenkastande aktivister"* visas bilder med poliser med dragna vapen på Vasagatan. Vid orden : *"Reclaim the streetsfesten på Vasaplatsen igår "* ser tittaren bilder av dansande ungdomar på Vasaplatsen som är inringade av poliser. Vid orden *"urartade i stenkastning"* visas scener där poliser retirerar in på Vasagatan via hörnet Aschebergsgatan-Vasagatan, flyendes från stenkastare som jagar efter dem. Vid orden *"när en av poliserna slogs till marken med en gatsten hade kollegerna varken tårgas eller vattenkanoner att ta till. Istället öppnande en av dom eld mot aktivisterna"* visas bilder där Johannes har kastat sin första sten och sedan skjuts efter ha kastat sin andra sten.

Vad vi ser i bildredigeringen av inslag 1 så beskrivs nedskjutningen av Johannes på följande vis: Reclaim the streetsfesten urartar på Vasaplatsen då festdeltagarna börjar kasta gatsten på polisen. Polisen blir då så attackerade och trängda av gatsten så att de retirerar in på Vasagatan, där träffas en polis i huvudet och faller. För att skydda den liggande kollegan från aktivisternas stenkastning skjuter en av dem mot aktivisterna. Johannes blir då träffad. Polisen har som det då heter i Rapports inslag : *"varken tårgas eller vattenkanon att ta till"*. I Inslag 2 är vittnet från SVT 24 kvällen innan. Han beskriver egentligen inte den situation där Johannes skjuts utan beskriver de varningsskott som sköts mot den folkmassa som angrepp poliserna på Vasagatan i första skedet. Som vi har sett i vår rekonstruktion, så skjuts Johannes när han ensam ger sig tillbaka till Vasagatan efter varningsskotten och ensam kastar sten framför 50-60 poliser, tre hundar och utklädda civilpoliser i hans närhet. Men Rapport har klippt in vittnet som om han har sett när Johannes skjuts och som om poliserna vore underbemannade vid tidpunkten där han skjuts. Det är samma förfarande som Aktuellt använder vid redigeringen

Inslag 3 är ett resonerande reportage där Rapports reporter antyder att beskjutningen av Johannes och varningsskotten var nödvändiga på grund av brister i polisens beväpning.

Sammantaget konstruerar Rapportredaktionen den 16/6 ett scenario där polisens nedskjutning av Johannes anses ha skett för att skydda en liggande försvarslös kollega. Att beskjutningen blev nödvändig kan ha berott på polisens dåliga beväpning. Observera att resonemanget kring den dåliga beväpningen inte påstås av poliser utan av reportern själv. Anmärkningsvärt i Rapports nyhetsändring är att istället för att visa hela Daniel Demoustiers film så har man valt att inte visa den i hela sin längd utan man använder den för att klippa ihop Johannes stenkastning med de tidigare händelserna på Vasagatan där polisen sköt varningsskott. Man skapar då illusionen att Johannes kastar sina stenar i det läget då polisen är trängd på Vasagatan. Samtidigt har rapportredaktionen tagit bort de delar av Demoustiers film som visar att polisen skjuter in en flyende demonstrationshop, där ett skott tar några decimeter från en demonstrators huvud. Som vi ser i Aktuellt kl. 21:00 har man gjort samma förfälskning av den situation där Johannes skjuts som Rapport gör. I båda fallen har man valt att inte visa bilderna som visar att polisen sköt in i en retirerande demonstrationshop. I båda nyhetsprogrammen har redigeraren klippt ihop Westbergs stenkastning med den situation där poliserna är trängda vid hörnet av Aschebergsgatan. Det rör det sig om ett ideologiskt försvar för polisens våldsutövande och ett försök till indoktrinering av medborgarna genom att

framställa, konstruera scenarion som passar polisens nödvärnsversion av beskjutningen av Johannes.

I samma nyhetsprogram framträder dessutom både rikspolischefen Sten Heckscher och insatschefen Håkan Jaldung, vars kommentarer får stå oemotsagda och okommenterade av redaktionen på Rapport. Heckscher säger *"Om man ser på hela denna polisoperation så har den faktiskt varit en framgång som utförts av utomordentligt ansvarsfulla och hängivna poliser"* Insatschefen Håkan Jaldung uttalar sig om att polisen måste få rätt att omhändertaga personer tillfälligt under längre tid. Idag har polisen rätt att omhändertaga personer under sex timmar enligt polislag 13. Denna tid måste bli längre menar Jaldung i inslaget.

Rapport den 17/6 19³⁰

Scenariot vid skjutningen av Johannes presenteras i ett inslag också på söndagen.

"Polisen tvingades avfira flera skott för att värja sig när trycket från den stenkastande folkmassan blev för stort och poliserna blev för få. Tre personer skadades av polisens kulor; en man i 20-årsåldern allvarligt."

Aktuellt 17/6 21⁰⁰

Aktuellt på söndagen är också ett berättande reportage om förhållandet mellan polis och demonstranter under Sveriges ordförandeskap i EU och de olika s.k. toppmötena i Göteborg, som indirekt berör nedskjutningen av Johannes. Inslaget är ett märkligt sammanfattande av polisens insatser och det försvarar indirekt polisens ingripande i Malmö¹⁰⁷ samtidigt som det beskriver händelseförloppet i Göteborg grovt felaktigt. Speakerrösten i Aktuellt: *"Antagligen har den hårda kritiken mot Malmöpolisen bidragit till försiktigheten inför Göteborg och den mer svenska attityden att hellre tala med demonstranterna än att slå ned dem"*. Inslaget ignorerar helt polisens användande av sina skjutvapen i Göteborg och påstår att svensk polis tillämpar *"den svenska attityden att hellre tala med demonstranter än att slå ned dem"*. Man kan undra om knytnävsslagen i ansiktet på passiva demonstranter i Malmö, arresterandet av Per Gahrton och avlossandet av tolv skott i Göteborg med resultatet tre skottskadade och en med livshotande skador aldrig ägt rum. Svensk polis tillämpar ju den *"mer svenska attityden"* och i den ingår ju inte att vara våldsam enligt Rapportens reporter.

Aktuellt 18/6 21⁰⁰

I detta Aktuellt berörs användandet av polisens skjutvapen i en intervju med Ulf Adelsohn, den politiker som tillsammans med Ingvar Carlsson sitter i den utredning som skall se över hur man i framtiden skall kunna undvika liknande händelser i Sverige igen. I programmet frågar det manliga nyhetsankaret Adelsohn om hur han ser på att polisen sköt skarpt i Göteborg;

"Hur ser du på att polisen skjuter skarpt på dem. Det lär inte ha hänt sedan Ådalen -31 ?"

"Det är väl ingen som uppskattar det men å andra sidan kan man förstå, det här är ju pojkar och flickor som kallats in för att skydda det vi gemensamt har byggt upp i Sverige; vår demokrati, och de som försöker angripa var ju inte några söndagsskolebarn precis, det var ju människor som var ute för att skada, misshandla, döda och det får man ju förstå att polisen

¹⁰⁷ Se fotnot 54

som var mitt i detta precis som vi andra vi blev ju rädda när vi såg det på tv, vi blev arga och de som stod mitt i, i syfte att skydda blev naturligtvis lika illa berörda och det är ju ingen bra utgångspunkt"..

Är det rätt att överhuvudtaget att skjuta skarpt ?

Ja det är det alldeles säkert om det gäller att skydda en kollega eller skydda viktiga värden men det vore ju bättre om polisen hade andra vapen och det är väl det vi ska se, men det går aldrig att bara såhär stumt angripa poliserna dom är ju inte där frivilligt dom är där utkommenderande för att skydda vårt Sverige, skydda vårt land, våra idéer, våra ideal, dom andra som var där för att kasta sten var ingalunda där utkommenderat utan de var där av helt andra skäl

Rapport 20/6 19³⁰

I Rapport den 20 kommer återigen ett resonerande reportage om bristerna i polisens beväpning och som stödjer polisens påstådda nödvärnscenario.

(speakerröst) "Det har varit våldsamma upplopp flera gånger i samband med internationella toppmöten i Seattle, i Prag och i Nice men ingen annanstans än här i Göteborg har polisen använt skjutvapen. Bilderna från skottdramat i Göteborg granskas av polisen och Roger Alvefuhr anser att man nu måste få möjlighet att använda alternativa vapen till pistolen:

"Jag blir ju frustrerad å mina kollegers vägnar att man utsätts för mordförsök, en två kilos gatsten är mordförsök. Det finns många alternativ till pistolen olika slags gummikulor, elpistoler, pepparspray, Det finns möjlighet att t.ex. använda tårgas idag men polisledningen i Göteborg ansåg att det inte var lämpligt..

(speakerröst) Det här är Sveriges enda vattenkanon den står på polistekniska museet. Den införskaffades i början av femtitalet och var i bruk ända till 1972. Kanske kommer man nu införskaffa nya vattenkanoner.

(Roger Alvefuhr) -Felbeväpnade kan vi känna oss, för att vi vill ju inte ställa till med mer skada än nöden kräver

(reporter) -Då har man inget alternativ då till.. det blir att skjuta då om man inte kan göra på något annat sätt ?

(Alvefuhr) -Nej hamnar man i en nödvärnsituation som kollegerna nere i Göteborg gjorde så finns det ingen annan utväg, jag måste ju klara livhanken på något sätt.

(nyhetsankaret) Göteborgspolisen kan imorgon starta en tipstelefon dit allmänheten kan ringa och berätta om iakttagelser i anslutning till förra helgens toppmöte.

Antipolisvåldsdemonstrationen på Järntorget

Aktuellt 16/6 21⁰⁰

Spänt ikväll i Göteborg nu har polisen inringat 100-tals demonstranter på Järntorget

God kväll Vi skall börja i det här förlängda Aktuellt i Göteborg. Flera hundra människor har idag samlats på Järntorget för att protestera mot polisvåldet, som dom säger.aktionen saknar tillstånd och hundratals poliser har slagit en ring kring torget och människor som ofrivilligt hamnat innanför avspärningarna försöker ta sig ut. Vi har med oss vår reporter Carl Larsson på järntorget som är med oss på mobiltelefon. Vad är det för aktion som pågår

(reporter) -Det här är en aktion som är ett stöd för den skjutne demonstrant som sköts igår med bröstskador. Ett par tusen demonstranter samlades här för några timmar sedan för att demonstrera mot våldet och det är en icke tillståndsgiven demonstration just nu höjs beredskapen för bara några minuter sedan och hästar och bussar har skickats ut

(speakerröst) -Hur kommer det här att avlöpa ?

-Det var i början väldigt hetsigt men nu har det förts förhandlingar med en företrädare för Attack och för demonstranterna, hälften av dem sitter ned och skallar icke våld, icke våld och några av dem står upp Ibland har det varit lite spändare men nu verkar det som polisen har höjt beredskapen

-Tack för den rapporten Carl Larsson Vi har också med oss Mats Knutsson Vad är din bild av läget ikväll

-Ja polisen är uppenbart skakad av händelserna här i Göteborg igår och under natten och därför har man genomfört en massiv polisinsats på järntorget Jag var själv på järntorget och kunde se hur polisen slog en järnring runt demonstrationen och sakta närmade sig och det här är delvis ett svar på den kritik som polisen fått för att agerat för passivt igår förmiddag. Bakgrunden till polisen ingriper här ikväll mot de här demonstranterna är att demonstrationen är olaglig. Man har alltså inte haft något tillstånd för det här. Efter händelserna som ägde rum här igår är polisen inte beredd att ta några risker. Därför väljer man att genomföra denna omfattande polisaktion som har stötts, dirigerats från polishelikoptrar i luften och därmed lämnar jag tillbaka till

I det här inslaget säger reportern Carl Larsson att demonstrationen är icke tillståndsgiven och reportern Knutsson säger att detta är en av anledningarna till att polisen ingriper mot den. Bakgrunden till polisen ingriper här ikväll mot de här demonstranterna är att demonstrationen är olaglig. Man har alltså inte haft något tillstånd för det här.

Vad vi har förstått dels genom att studera lagtexten, dels genom samtal med polismästaren I Eskilstuna och dels genom uppgifter från docenten¹⁰⁸ Thomas Bull, rättsexpert på frågor rörande demonstrationsrätt och mötesfrihet så är en lugn och fredlig demonstration *aldrig* olaglig även om den inte är tillståndsgiven. Polisen har alltså inte rätt att ingripa mot demonstranterna som tillsäkras demonstrationsfrihet genom grundlagen. Istället kan polisens ingripande mot en demonstration som i det här fallet var riktade mot deras eget agerande vara olagligt. Ett sådant resonemang, om att polisen olagligt ingriper mot en demonstration som

¹⁰⁸ I Uppdrag granskning 20/11 förklarar Bull hur demonstrationsrätten och mötesfriheten skall tolkas och vad som är rättspraxis.

riktas mot dess egen våldsutövning , som både är rimligt och i samklang med lagtext, juridisk expertis och företrädare för polisen är Aktuellredaktionen inte villigt att föra. Istället konstaterar Aktuell i slutet av sin sändning att polisen *lyckats* föra bort demonstranterna. (Nyhetsankaret) *och vi skall sluta denna sändning där vi började med protestmötet på Järntorget, Där hör vi nu att flera hundra poliser har lugnt lyckats, eller håller på att föra bort dem en därifrån till bussar och med skall de fraktas bort från järntorget i bussar så är läget i Göteborg just nu och därmed sätter vi punkt för Aktuell ikväll*

Schillerska gymnasiet

Aktuellt 17/6 21⁰⁰

Rosor till polisen men också kritik

Mindre oroligheter fortsatte i natt bl.a. genomförde polisen en husrannsakan på Schillerska gymnasiet på jakt efter tyskar som misstänktes vara beväpnade

(vittne och offer) -Jag stod här framför gymnasiet på gården och serverade the och kaffe när polisen stormade in i svarta bilar och svarta masker på huvudet och k-pistar såhär dragna i anslag och så kastade dom ner oss på marken allihop

(Håkan Jaldung, insatschef) -Polisen kan inte vidbehålla den nivå som man har vid vardagslag när vi får den här typen av händelser riskerna är alltför stora både för poliserna och allmänheten om vi genom olika sätt försöker tala människor tillrätta Det håller inte utan man måste ta till lite mer kraftiga saker.

(spekerröst)- När Göteborgsmötet nu är över riktar motståndsgруппerna in sig på nya mål. Maskerade personer kastade imorse påsar med färg mot svenska ambassaden i Bern , Schweiz. Och under rubriker måltavlor finns länkar till alla svenska beskickningar utomlands.

Rapport 17/6 19³⁰

Poliserna rosas efter Göteborgsmötet men EU:s inrikesministrar kräver ett snabbinkallat krismöte om den bristande säkerheten

(spekertext) .Tre personer skadades av polisens kulor en man i 20-årsåldern från Göteborg allvarligt. Hans tillstånd var länge kritiskt. Ett rykte spred sig under lördagen. De militanta aktivisterna skulle ta hämnd, en polis skulle skjutas. Polisens åtgärder var att ringa in en icke tillståndsgiven demonstration som arrangerades på Järntorget i centrala Göteborg på lördagskvällen. En demonstration mot våld.

(kvinnlig demonstrant på Järntorget) -När dom använder våld vill jag inte gå härifrån(med gråten i halsen), jag vill stanna här för vi har inte gjort någonting, absolut ingenting för vi har bara suttit här och varit fredliga

(spekerröst) -stämningen var från början otrygg skulle det hända igen fler skadade poliser fler skadade demonstranter. Efter fyra timmar fick demonstrationerna ett lyckligt slut. Polisen lät den sista gruppen av demonstranter som inte ville gå ge sig av.

(nyhetsankaret) -*Samtidigt genomförde polisen en husrannsakan vid Schillerska gymnasiet på jakt efter vapen. Schillerska gymnasiet var den nya bostaden för flera olika organisationer sedan polisen gjort en husrannsakan av Hvitfeltska gymnasiet i torsdags.*

(representant för demonstranterna)-*Schillerska en skola som de vet är ganska lugn jag förstår inte vad dom sysslar med*

(Håkan Jaldung,insatschef) -*Det finns vissa inslag som visar här att vi kanske måste ta på ett annat sätt än tidigare, men om man ser på det här sammantaget har vi klarat det här bra*

(speakerröst) -*Men polisen hittade inte den beväpnade person man letade efter och kanske var det tur under gårdagen var det förhållandevis få poliser och demonstranter som skadades.*

(nyhetsankaret)-*Alla de poliser som kallats in från hela landet för att tjänstgöra under Eu-mötet i Gb packade idag på förmiddagen ihop sina utrustningar och reste hem igen. I samband att poliserna avtackades delade socdemokraterna i Göteborg ut rosor till var och en av dem.*

I det är programmet påstår reporterna att polisens aktioner vid demonstrationen vid Järntorget och Schillerska skolan skedde i jakt efter en tysk terrorists vapen.Underlaget för detta är tydligen ett rykte, om det spreds av polisen eller av demonstranterna låter Rapportredaktionen vara osagt. Där heter det bara: *Ett rykte spred sig under lördagen. De militanta aktivisterna skulle ta hämnd, en polis skulle skjutas. Polisens åtgärder var att ringa in en icke tillståndsgiven demonstration som arrangerades på Järntorget i centrala Göteborg på lördagskvällen...-Samtidigt genomförde polisen en husrannsakan vid Schillerska gymnasiet på jakt efter vapen. Schillerska gymnasiet var den nya bostaden för flera olika organisationer sedan polisen gjort en husrannsakan av Hvitfeltska gymnasiet i torsdags.* Här påstår reportern att trakassera ungdomar på en skolgård(Schillerska) och att avbryta en demonstration mot polisvåld (Järntorget) är adekvata åtgärder om man jagar beväpnade tyska terrorister. Dessutom påstår reportern att den tyske terroristen verkligen fanns. Vi kan inte få detta uttalande till någonting annat. (speakerröst) -*Men polisen hittade inte den beväpnade person man letade efter och kanske var det tur, under gårdagen var det förhållandevis få poliser och demonstranter som skadades.*

Rapport 19/6 21⁰⁰

Efter göteborgskravallerna nu vill flera partier ha maskförbud. Utsatta för övergrepp, anmälningarna strömmar in mot Göteborgspolisen

Nu kommer också uppgifter om att polisen har gått mycket våldsamt fram mot helt fredliga demonstranter som polisanmäler polisens insatser på Schillerska gymnasiet på lördagen (Mara Hulth) -Det var oerhört skrämmande bara det var liksom det var som om dom bara ville att det skulle vara så läskigt som möjligt. Jag har aldrig varit så rädd i hela mitt liv. Maria och hennes kompisar hade åkt ned till Göteborg främst för att dem mot G .W Bush och hans politik. Men när gatorna togs över av stenkastare och kravallpolis valde dom att stanna på skolan dom bodde på Schillerska gymnasium, där var dom i säkerhet trodde dom.

(Hulth) -*Vi satt och spelade kort i klassrummet när det helt plötsligt stormar in en svartklädd polis eller vad det var med draget automatvapen*

(speakerröst) -*Efter att polisen tvingat ut dem på skolgården utan ytterkläder och många var utan skor fick dom ligga på magen i den blöta asfalten i vad dom tror närmare en timma på asfalten Och polisens kommentarer skrämde dom.*

(Hutlth) -*Dom sa ni slog oss igår nu är det våran tur Nu har hon legat där i 40 minuter jag tycker nästan synd om henne Äh, hon har valt att bo här hon får skylla sig själv Dom kallade*

en svart kille för jävla bananätare

(David) -Vilken härlig syn sa dom, det var väldigt mycket spydigheter

(speakerröst)-och David minns särskilt en polis och hans agerande

(David) -Han såg väldigt arg ut vred om min arm och tryckte upp den mot väggen och skrapade den samtidigt som han tog tag i musklerna och drar i dem Är det här kul ? du har krossat min näsa, och dom tvingade mig att be säga förlåt fast jag bara varit med om fredliga saker.

- *(reporter)-Polisen säger ju att dom misstänkte att det fanns en terrorist inne på skolan det är ändå en ganska allvarlig misstanke man kan ha.*
- *(Maria Hulth)Det var en tysk terrorist de letade efter, de märkte med en gång i vårt rum att vi allihop var svenska. Vi var lugna dom pratade med oss på vägen ner. Dom hade inte ens gått igenom våra saker när vi kom tillbaka efteråt. Dom måste märkt på en gång att det inte fanns något att hämta i det här rummet. Om det ändå var en tysk de letade efter förstår jag inte varför vi skulle utsättas för denna behandling*
- *(speakerröst)-Och Maria och hennes kompisar har sina föräldrars fulla stöd I en debattartikel kräver nu Margareta Persson tillsammans med bl.a. förra borgarrådet Mats Hulth och LO-ekonomen P-O Edin att polisens agerande utsätts för en rejäl granskning*
- *(Margareta Persson fd. förtroendevald socialdemokrat) -Hur kommer det sig att poliser kan bete sig på det här sättet vad är det för kultur inom kåren som främjar att man gör på det här sättet ?*

Hvitfeldtska gymnasiet

Aktuellt 14/6 21⁰⁰

Demonstrationer och upplopp på Göteborgs gator i protest mot USA:s president

(nyhetsankaret) -Vi ska inledningsvis höra vad som händer just nu. Vår reporter Mats Knutson finns med oss direkt på Götaplatsen

-Ja demonstrationen här på Götaplatsen har alldeles nu avslutats. Ett kvarter härifrån pågår nu ett ställningskrig mellan demonstranter och polis. Det är vid Hvitfeldtska skolan där polisen i morse gjorde ett tillslag i jakten på tillhyggen som man misstänktes senare skulle användas under demonstrationen. Och flera hundra personer har suttit inne i de här lokalerna under dagen. Tusentals människor utanför har krävt att de skall bli frisläppta. Och det har varit flera blodiga sammandrabbningar. Nu ikväll fördes fem poliser med lättare skador sedan demonstranter kastat gatsten på dem. Och även tidigare under eftermiddagen har det varit sammandrabbningar här vid skolan

-Tack så mycket Mats vi återkommer till dig senare

Under eftermiddagen har det varit flera våldsamma sammanstötningar mellan poliser och demonstranter där många aktivister övernattar. Det var när polisen slog en järnring runt skolan och vägrade släppa ut ut aktivisterna som oroligheterna började. Beridna poliser som rider rakt in bland demonstranterna och demonstranter som kastar gatsten på polisbilar och ett 10-tal gripna Under kvällen fortsatte oroligheterna på Vasaplatsen när en grupp från demonstrationståget gav sig av till Hvitfeldtska skolan för att befria sina instängda kamrater.

-Och vi skall över till Götaplatsen igen för att höra med vår reporter hu läget är just nu ?

-Ja jag har med mig en av de ansvariga för demonstrationen här på Götaplatsen Elin Sundberg från Attac. Ni sa innan att de där demonstrationerna skulle vara lugna och fredliga. Idag har vi sett stenkastning, närmast upploppsliknande bilder hur kunde det bli så?

-Polisen har gjort ett väldigt startegiskt misstag skulle jag vilja säga alltså vi har fört förhandlingar i flera månader med en kontaktgrupp inom polisen och det var dom som stod för den här demonstrationen och där har vi krävt att de inte skall vara maskerade och att vi tillsamman skall försöka göra det här fredligt och i det här fallet har man kört över den konmtaktgruppen fullständigt och inte ens informerat oss.

- Men på vilket sätt har polisen provocerat er menar du ?*
- Jag menar att stänga in ett antal personer på en skola och inte låta dem komma ut och inte informera fram och tillbaka om vad som händer och att då göra alla de här sakerna som vi bett dem att inte göra, dvs. komma med hästar ,med maskerade kravallpoliser det är liksom en provokation och jag är jätteledsen för att det händer och jag är väldigt ledsen för att det händer inför en av de första stora demonstrationerna i Göteborg.*
- Men demonstranterna har samtidigt kastat gatstenar*
- Ja det är ett par demonstranter som kastat gatstenar möjligtvis men det var liksom inte det som började det hela utan det första var att polisen agerade såhär*
- Imorgon klocka nio är det ett nytt stort protestmöte här på Göta platsen jag har själv fått flygblad där dom säger att efteråt skall man storma mässan där mötet hålls, vad säger du om det*
- Jag kan inte uttala mig om vad andra grupper gör, Attac kommer absolut inte göra det*
- Tack så mycket, och därmed lämnar vi över till Helena.*

Rapport 14/6 19³⁰

(Nyhetsankare) - *Spänt mellan polis och demonstranter med bland annat stenkastning*

(reporter) -*Jag står alltså framför avspärrningarna framför Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg. Imorse spärrade polisen av hela detta stora skolområde och innanför avspärrningarna finns sedan imorse 500 minst 500 ungdomar som inte kan komma ut därför att polisen misstänket att de har ett brottsligt förflutet och att det finns saker t.ex. vapen eller sprängmedel som polisen tänker lägga beslag på.*

(reporter) -*Varför har ni ringat in just Hvitfeldtska gymnasiet ?*

(Polisens insatschef, Håkan Jaldung) -*Vi vet om att man har ägnat sig åt visst förberedelsearbete och att man infört vissa saker på skolan och det är det vi vill försöka komma åt dom sakerna*

(intervjuad ung manlig demonstrant) -*Ja enligt Håkan Jaldung så misstänks samtliga boende på skolan för brott vilket är helt befängtt*

(reporter) -*Det är inte så att ni tar i för mycket och använder mer våld än nöden kräver ?*

(Håkan Jaldung) -*Nej det gör vi inte . Vi är mer oroliga för vad som skulle hända om vi inte gjorde dom här ingripandena*

(reporter) -*Och inom Attacrörelsen som också är på plats i Göteborg tycker man att polisen har gjort bort sig*

(Attacrepresentant) -*Polisinsatsen är fullständigt barock och helt överdimensionerad*

(reporter) -Hur tycker du att polisen agerar

(den unge demonstranten) - Jag tycker det är dåligt att helt oprovocerat massgripa flera hundra personer. Det är ett allvarligt hot mot demonstrationsfriheten

(Attacrepresentanten) -Finns det automatvapen därinne kan jag förstå att man tar hit en kravallutrustad styrka med de dimensioner man har gjort idag. Finns det några slangbellor så är det fullständigt oförsvarligt.

(reportern) -Och det blev till slut fysiska konfrontationer mellan polis och demonstranterna, gatstenar och glasflaskor kastades mot polisen:

(polisman från fältet) -Det som har hänt är man utrustat sig med bl.a. gatsten och träpåkar inne i parken här gjorde ett genombrottsförsök in här på skolan

10. Tidningarnas beskrivningar av händelseförloppen kring kravallerna i direktrapporteringsperioden

Berzelligatan och Antikapitalistmarschen. Händelserna som föregår kravallerna på Avenyn

DEMONSTRATIONEN STOPPAD Aftonbladet 16/6 s12-15

Vid korsningen av Berzeliigatan och Södra vägen väntade ett hundratal kravallutrustade poliser, flera med hundar. Polispikeker står som en barriär mellan två led av polismän för att hindra tåget att nå Södra vägen, som bara ligger cirka 200 meter från Svenska Mässan. Demonstranterna på Götaplatsen saknar polistillstånd för att tåga mot Mässan.

Det är bara någon meter mellan demonstranter och poliser. Hela gatan är tjock av demonstranter med röda banderoller.

11.02: Strax före klockan elva började demonstranterna trycka på mot polisleden. Ljusraketer skickades upp mot skyn och då började tåget röra sig framåt.

Polisleden stod emot den första attacken, men trycktes tillbaka något, rapporterar TT:s reporter.

11.05: - Demonstranterna går till attack mot poliserna och kastar tomater och burkar. Polisen har backat några meter men stoppat demonstranternas attack, berättar TT:s reporter.

11.10: Demonstrationen har övergått i något som närmast kan beskrivas som kaos och öppen konfrontation mellan poliser och demonstranter. Klockan elva red ett dussintal poliser in från en sidogata för att splittra demonstrantgrupperna och trycka dem tillbaka upp mot Avenyn.

Demonstranterna kastar flaskor och andra tillhyggen mot de ridande poliserna samtidigt som vissa grupper av demonstranterna skriker: Ickevåld! Ickevåld!

11.12: Polisen har drivit upp folk mot Götaplatsen igen. Därifrån hördes en kraftig smäll och efter det sprang en stor mängd demonstranter mot polisen och kastade gatsten.

11.20: Det har hörts ytterligare en explosion från Götaplatsen och polisen har helt stängt av Berzeliigatan mot Södra vägen med stora containrar.

På Berzeliigatan ligger stolar, kravallstaket och cyklar utslängda.

11.49: - Demonstranterna har tänt bål på Avenyn med hjälp av stolar från uteserveringar. Stora delar av centrala Göteborg är avspärrad.

Det är demonstranterna som startar oroligheterna enligt denna artikel: Strax före klockan elva började demonstranterna trycka på mot polisleden. Ljusraketer skickades upp mot skyn och då började tåget röra sig framåt. Polisleden stod emot den första attacken, men trycktes tillbaka något, rapporterar TT:s reporter. Demonstranterna går också till attack mot polisen enligt denna artikel: Demonstranterna går till attack mot poliserna och kastar tomater och burkar. Polisen har backat några meter men stoppat demonstranternas attack, berättar TT:s reporter.

Stan blev ett slagfält Expressen 16/6 s 12

GÖTEBORG. Centrala Göteborg förvandlades till ett slagfält.

Under några timmar drabbade polisen samman med cirka 200 maskerade demonstranter - som kastade gatsten, krossade skyltfönster, plundrade butiker och stack möbler och träd i brand.

Två personer från den italienska rörelsen Ya Basta greps. De misstänks ligga bakom våldsamheterna på Avenyn.

Fredag den 15 juni går till historien som en dag som Göteborg aldrig glömmer.

08.54. Demonstranter börjar samlas på Götaplatsen, de sätter sig runt fontänen och i Konserthusets trappa, läser tidningar och fikar i solen. Någon testar mikrofonen på scenen.

10.00. Ett par tusen personer är på plats, stämningen tättnar. Flera talare har fördömt polisens

agerande under torsdagen. Ett tjugotal maskerade unga har samlats under en stor röd flagga i

ett hörn av Götaplatsen.

- Polisen kan skada oss om vi visar våra ansikten, säger de.

10.22. Polisen bygger en barriär i korsningen Berzeliigatan/Södra vägen, cirka 200 meter från Svenska Mässan och EU-mötet. Längst fram står 18 poliser med hjälmar och sköldar och batonger. Bakom dem: fyra piketbilar och poliser med skällande hundar.

10.29. Tåget startar. 15 sammanbitna unga bakom banderollen "Antikapitalistmarschen" går längst fram.

- Vi är inte nervösa, vi ska ju stanna cirka fem meter från poliserna, säger en av tjejerna som har palestinasjal och är inlindad i polistejp. De går långsamt.

10.36. Tåget närmar sig polismuren. "Visir ner!" ropar en polis och hans kamrater lyder. Hundskallen ekar i kapp med ropen från tåget.

10.51. "Vi vill fram! Vi ska fram!" skallar demonstranterna. De främsta står någon meter från polistejpen och 200 meter från EU-mötet. En tjej i rosa tyllkjol och silvriga änglavingar dansar mellan demonstranter och poliser.

- Kärlek och respekt är mitt budskap, säger hon. Varför ser alla poliser så sura ut?

10.55. "Fem, fyra, tre ..." Demonstranterna räknar ner och trycker sig mot polisernas sköldar. Poliser med schäfrar rycker fram, tåget backar och splittras. Ett tjugotal demonstranter trycks mot en husvägg, poliser slår flera över ryggen med batonger. Ridande poliser kommer från sidogatan Johannesbergsgatan. Maskerade, svartklädda demonstranter kommer samtidigt som från ingenstans och börjar kasta gatstenar och lysgranater mot poliserna. Skrik och smällare. En darrande tjej ringer efter ambulans; hennes kompis har fått ett sår i huvudet och blöder kraftigt.

- Polisen slog honom med batong när han försökte hoppa över ett räcke, skriker hon.

11.00-14.45. Centrala Göteborg blir ett inferno, en stad i krigstillstånd.

Kaos längs Avenyn. Ridande poliser får vända under ett regn av stora gatstenar, och de cirka 200 maskerade demonstranterna tar över centrum. De krossar skyltfönster och busskurar och sprejar slagord om klasskampen. De bränner upp kafémöbler och plundrar butiker och krogar. Flaskor och gatstenar flyger.

Mitt i kaoset står två tjejer från Fältbiologerna hand i hand och sjunger "I natt jag drömde..."

Många ropar i kör: "Sluta-kasta-stenar!" En flicka gråter ut sin besvikelse:

- Vi vill ju inte det här!

Trafikljus slås sönder och två polisbilar krossas. Utanför hotellet Rubinen brinner träden.

Bildtext:

AVENYN BRINNER! Huliganerna gick till attack mot affärer, banker och uteserveringar. Inredningen släpades ut och stacks i brand. Brandröken låg tät över centrala Göteborg, och räddningstjänsten hindrades att komma fram för att bekämpa elden. Foto: SVEN-ERIK JOHANSSON

Den här artikeln är skriven i en berättande, målerisk, stil och själva skulden kring orsaken till oroligheterna, runt och efter demonstrationen på Avenyn fördelas inte, utan uttrycks på följande sätt: *Demonstranterna räknar ner och trycker sig mot polisernas sköldar. Poliser med schäfrar rycker fram, tåget backar och splittras. Ett tjugotal demonstranter trycks mot en husvägg, poliser slår flera över ryggen med batonger. Ridande poliser kommer från sidogatan Johannesbergsgatan. Maskerade, svartklädda demonstranter kommer samtidigt som från ingenstans och börjarkasta gatstenar och lysgranater mot poliserna. Skrik och smållare. En darrande tjej ringer efter ambulans; hennes kompis har fått ett sår i huvudet och blöder kraftigt.*

DN 16/6 och 17/6

Ingen artikel i DN beskriver den demonstrationen som föregick kravallerna, Antikapitalistmarschen. Istället skildras händelserna på Avenyn som blind skadegörelse av förvirrade demonstranter som inte är politiskt medvetna:

DN16/6 s 6

Men vad vill de? När striderna börjat bedarra sitter tre anarkistflickor på en bänk, stjärnögda och rosenkindade som konfirmander under de svarta maskerna som de nu dragit ner. De säger att de har kommit från Tyskland "för att stoppa den där konferensen". De tillhör ingen särskild organisation, men är "mot rasism, sexism och kapitalism" säger de. Och mot systemet, förstås.

Bekämpar man rasism och sexism genom att kasta sten?

- Det var ju mot McDonald's, säger de som om det avgör saken.

Att ett antal busskurer samt välkända bålverk för USA-imperialismen som handsk- och skobutiker också slagits sönder är sånt som händer, knappt värt en axelryckning.

Men om man verkligen vill ändra på världen, borde man inte försöka få folk med sig i stället för att slå sönder saker? undrar jag. De ser oförstående ut. Militant aktion är deras grej, det är deras strategi, och det finns inget mer att diskutera.

DN 16/6 sA6

Tidigare under dagen hade brandröken stigit över Avenyn. Längs hela paradgatan från Götaplatsen ner till Nya Allén är skyltfönster och busskurer krossade, tusentals gatstenar ligger slängda marken tillsammans med påkar och nedrivna skyltar.

Några hundra svartklädda maskerade demonstranter angrep på fredagsförmiddagen polisen vid Götaplatsen med ett regn av gatstenar.

Skotten vid Vasaplatsen

De tre tidningar vi undersökt Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen ger en ännu mer felaktiga beskrivning av händelserna som föregår nedskjutandet av den stenkastande demonstranten Hannes Westberg än vad SVT gör. Dessa beskrivningar är lögnaktiga. Expressen påstår till exempel sig ha bevittnat händelsen från 20 meters håll och sett följande: *När polismannen, till synes livlös, låg ner kom en aktivist fram och sparkade besinningslöst på honom. En annan polis, som såg sin kamrat falla ihop, avlossade då tre eller fyra skott mot demonstranterna.* Aftonbladet påstår sig också ha haft ögonvittnen på plats. Aftonbladet skall också ha fotograferat händelsen där Johannes skjuts och Aftonbladets fotograf påstår sig också liksom Expressens medarbetare ha varit ögonvittne vid skottögonblicket. Aftonbladets första sida den 16/6 har den feta rubriken **Skjuten**, och fyra bilder på Johannes inblandad i stenkastning mot poliser. Texten under bilderna lyder: *Här träffas aktivisten av polisens kula.* Problemet med Aftonbladets bilder är att bildrutorna inte matchar Demoustiers film av händelsen och därför helt enkelt inte är tagna i skottögonblicket¹⁰⁹ Aftonbladet hävdar också att Johannes skall ha kastat en sten mot polisens huvud i det ögonblick han blir skjuten. Aftonbladets bildtexter på första sidan lyder: *stenkastning Demonstranten kastar en gatsten mot polisen. Stenen syns snett ovanför den högra polisens hjälm. Polisen till vänster håller en sten i handen.*

Foto: Anders Delros

Sekunden efter skottet En av poliserna svarar med att skjuta mot demonstranten, som tar sig för mellangärdet efter att ha blivit träffad. Foto: Anders Delros

Chefredaktören Anders Gerdin för Aftonbladet blir intervjuad i SVT:s Mediamagasinet och svarar där på de felaktigheter som tidningen gjort när en av deras fotografer säger sig ha fotograferat den situation som demonstranten Hannes Westberg kunde ha mist livet i. Aftonbladets artikel stödjer det sk nödvärnscenariot genom att påstå att Hannes Westberg kastar gatsten mot en polis huvud och att poliserna är trängda och i princip riskerar sina liv när de ger Westberg första hjälpen. Som vi skall se i fotografens berättelse så innehåller den grova felaktigheter på helt avgörande punkter om hur situationen då Hannes Westberg skjuts i skall uppfattas. Anders Gerdin tycker att sådana resonemang uppenbart är oväsentliga. Han har sin bild klar av vad som har hänt och ignorerar Daniel Demoustiers film fullkomligt.

Vi har fel här... sen och det beklagar jag.. samtidigt kan man ändå säga.. det är inget försvar men samtidigt kan man inte säga att det inte har förändrat bilden av vad som hände i Göteborg .. det förändrar inte..ee..ee ..liksom..skuld..ee ..skulden...fotogra..ee.. vad heter det..poliserna det gäller..dää.. aktivister , utan det är precis det som har hände men vi är fyra sekunder fel.

Som Mediamagasinet konstaterar så är Aftonbladet inte fyra sekunder fel utan det rör sig om ett helt annat scenario. *Bilden är i själva verket tagen då de fem poliserna fortfarande är omringade Det är före varningsskotten... innan... folkmassan flytt korsningen och innan hannes Westberg ensam återvänt. Bilden i Aftonbladet ger alltså en grovt felaktig bild av vad som hände när skotten föll. Men Gerdin vill inte diskutera Daniel Demoustiers film .*

¹⁰⁹ Se Kap 8, Skotten mot Hannes Westberg

”Jag kan inte kommentera den belgiska filmen efter som jag inte har den här och jag har inte sett den annat än som vanlig tv-tittare i och samband med händelsen. Jag kan inte säga det och jag ..belgiska fotografer i all ära.. jag litar på våran fotograf, han var på plats det var varken jag eller du”

Vi skall se i våra iakttagelser kring nästa artikeln på vilket sätt Gerdins uttalande är sensationellt.

Skotten i Göteborg Polisen sköt rätt i magen AB 16/6 s 6-8

Aftonbladets fotografs berättelse är grovt missvisande på en rad punkter där det gäller skottsituationen då polisen skjuter ned demonstranten Westberg. För det första har han inte sett när Westberg skjuts *Själv springer jag in bakom hörnet på Aschebergsgatan*. Då smäller det. *Jag tittar fram och ser den unge killen som sekunderna tidigare kastat sten mot poliserna komma springande dubbelvikt*. Fotografen påstår också att situationen var kaotisk när Westberg skjuts och att det sker i den situation då poliserna är trängda på Aschebergsgatan: *En stor mobb vid universitetet gör en tjurrusning fram emot hörnet där vi fortfarande står. De fem poliserna flyr i väg längs väggen utmed Vasagatan.*

Det är folk överallt. Själv springer jag in bakom hörnet på Aschebergsgatan.

Då smäller det. Vidare påstår han att situationen är kaotisk på den plats där Westberg har skjutits och att de poliser som ger Westberg första hjälpen riskerar sina egna liv: *Två poliser uppfattar vad som hänt och börjar omedelbart ge killen första hjälpen. I praktiken riskerar de sitt eget liv. Gatstenarna viner genom luften. Få har förstått vad som hänt*. På Demoustiers film kan man se att ingen stenkastning förkommer som hotar polisen. Westbergs stenar dimper ner meter framför poliserna och det finns ingen annan stenkastning på platsen efter Westbergs. Detta säger till och med polisen som sköt i ett internt förhör i det läget förundersökningen mot poliserna var nedlagd¹¹⁰: (ordväxling i polisens internutredning) (polisen som sköt Westberg) - *Ja det är i det läget jag fokuserar på honom (förhørsledaren) - Vilket läge ?*

-Ja, när det i stort sett bara är han som är kvar som kastar.

Ett långt utdrag från AB: fotografs ”ögonvitnesskildring” .

Aftonbladets fotograf ögonvittne till dramat En man i 20-årsåldern kämpade i natt för sitt liv på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Skjuten i magen av svensk polis. Aftonbladets fotograf Anders Delros stod mitt i skottlinjen och blev ögonvittne. Här är hans berättelse... En stor mobb vid universitetet gör en tjurrusning fram emot hörnet där vi fortfarande står. De fem poliserna flyr i väg längs väggen utmed Vasagatan. Det är folk överallt.

Själv springer jag in bakom hörnet på Aschebergsgatan. Då smäller det.

Jag tittar fram och ser den unge killen som sekunderna tidigare kastat sten mot poliserna komma springande dubbelvikt. Först förstår jag inte vad som hänt, men kulan har träffat honom rakt i magen. Han skriker inte och verkar inte själv fatta att han är skjuten. Ett par meter från mina fötter faller killen ihop .Polisen börjar skjuta igen Då börjar poliserna skjuta på nytt. Jag hör minst fem skott och står mitt i skottlinjen. Jag kunde precis lika gärna själv ha träffats av kulregnet. Jag flyr för mitt liv. En av aktivisterna, en tjej, springer fram till den skottskadade killen. Ett par aktivister lyfter bort honom från korsningen och lägger honom på Aschebergsgatans trottoar mellan en parkerad bil och en husvägg. I samma ögonblick börjar en grupp poliser tjurruša ner för Aschebergsgatan. En av tjejerna skriker åt polismännen att stanna. Två poliser uppfattar vad som hänt och börjar omedelbart ge killen förstahjälpen. I praktiken riskerar de sitt eget liv. Gatstenarna viner genom luften. Få har förstått vad som hänt.

¹¹⁰ Uppdrag Granskning 20/11

Toppmötet Polisen sköt rakt mot ligisterna DN 16/6 s 6

GÖTEBORG. Tre personer skottskadades när polisen öppnade eld mot demonstranterna sent under fredagskvällen. Polisen sköt för att skydda en kollega, som hade övermannats av *ligister*...

Enligt uppgifter på platsen blev en polisman övermannad och misshandlad och hans kolleger sköt i nödvärn för att rädda honom och sig själva. Mats Glansberg på polisen bekräftar att polisen avlossade skott.

Carl Fornander blev vittne till misshandeln av polismannen.

- Det kom ett regn av stenar bakom poliserna och en blev träffad, berättar Fornander som därefter hörde skottlossning.

Här öppnar polisen eld. Expressen blev vittne till skottdramat Expressen 16/6 s 08

GÖTEBORG. En polis träffades av en sten i huvudet.

Hans kollega kände sig så hotad att han sköt flera skott mot demonstranterna.

Tre aktivister skottskadades, varav en allvarligt.

Expressens reporter och fotograf blev vittnen till händelsen i går kväll.

Sten i huvudet

En polis fick en stor sten i huvudet och segnade till marken. När polismannen, till synes livlös, låg ner kom en aktivist fram och sparkade besinningslöst på honom.

En annan polis, som såg sin kamrat falla ihop, avlossade då tre eller fyra skott mot demonstranterna.

Expressens reporter och fotograf blev ögonvittnen till händelsen.

Polisen har bekräftat att en polis sköt.

- Han har lämnat sitt tjänstevapen, säger Mats Glansberg på polisens informationsstab.

Fallet

är under utredning och lämnat till åklagare.

Bildtext:

POLISEN SKJUTER. En stenkastande demonstrant träffade en polis i huvudet. Polisen föll ihop och hans kollega öppnade eld mot demonstranterna. Han sköt tre fyra skott. Expressens reportageteam stod 20 meter från händelsen. Tre personer skottskadades och opererades i natt på Sahlgrenska sjukhuset. Attackerad! Polisen som blivit slagen till marken av stenkastningen attackerades med spark efter spark av en demonstrant.

Hvitfeldtska

DN b02 Kravallernas tändande gnista blev några få maskerade ungdomars stenkastning på polisen,

Polismästaren: Den här insatsen var väldigt nödvändig Expressen 15/6 s 8

GÖTEBORG. Polismästare Håkan Jaldung anser inte att insatsen i går var för kraftig.

Däremot väl avvägd och väldigt nödvändig.

- Annars hade vi haft en situation i dag som vore utomordentligt besvärlig, säger han.

Själva roten till kravallerna i Vasastan i går var att polisen på förmiddagen slog en järnring kring Hvitfeldtska gymnasiet

TOPPMÖTET I GÖTEBORG. HÄR STÅR SLAGET OM GÖTEBORG.

Expressen 15/6 s 10

Unga hämnades för stormningen av Hvitfeldtska... Svärmarna av gatsten lyckades poliserna parera, men en hundpolis skadades då han blev nedsparkad i tumultet.

EU-toppmötet "Om vi inte ingripit hade det blivit värre nästa dag" Aftonbladet 15/6 s 8

GÖTEBORG. Kommenderingschef Håkan Jaldung svarade i går kväll på kritiken mot razzian på Hvitfeldtska gymnasiet. - Det fanns inget annat alternativ om vi ville garantera ordning och säkerhet. Polisens tillslag skapade upploppsstämning och ledde till kravaller. Många aktivister och flera politiker var i går grundligt besvikna på polisen. Håkan Jaldung, ansvarig för polisinsatsen, menar att det skett en upptrappning från aktivisternas sida. Därför slog polisen till.

"Ensam polis slogs blodig" Aftonbladet 15/6 s 8B

Vi vill visa vad som sker" Sent igår valde polisen att offentliggöra bilder på hur en ensam polisman överfölls och misshandlades av två maskerade demonstranter

Ingen av artiklarna kritiserar polisens stormning av skolan som lagvidrig. Kritik riktas visserligen mot polisen men bara genom att demonstranternas åsikter får komma till tals. De rubriker som tidningarna sätter är, **Om vi inte ingripit hade det blivit värre nästa dag** **Ensam polis slogs blodig**, **Den här insatsen var väldigt nödvändig**. Tidningarna låter polisen breda ut sitt perspektiv ostört och polisens brukande av våld, hindrande av mötes och demonstrationsrätten och skador på demonstranter beklagas ej, däremot upplåter Aftonbladet annonsplats för ett reportage från polisens presskonferens om hur hänsynslösa demonstranterna har varit. I artikeln: **Ensam polis slogs blodig**. En bild visas på en polis som blöder från huvudet med bildtexten: **Demonstranter krossade flaska mot hans huvud**. Polisen påstår att denna polis har överfallits av två maskerade demonstranter och fått en flaska slagen mot hans huvud. Bilden i Aftonbladet visar en polis i förgrunden som blöder och maskerade demonstranter i bakgrunden som tittar fram bakom ett träd. Det finns ingen bild i Aftonbladet som skildrar själva händelsen. Vi påstår inte att detta inte har hänt, vilket är mycket möjligt. Men poängen med resonemanget är att Aftonbladet väljer att lyfta fram en historia om demonstranternas våldsamt från polisens presskonferens och sätta in en bild som faktiskt inte visar händelsen ,och gå i god för att polisen här har rätt. Ändå verkar Aftonbladets journalist kasta in en brasklapp mot polisens uppgifter när han skriver:*Han(Håkan Jaldung) vill inte berätta vem den misshandlande polisen är. Bara att det handlar om en man som tillhör Göteborgs distrikt och att han är i 50-års åldern. Jaldung vill inte heller berätta vem som fotograferat överfallet eller hur bilderna hamnade hos polisen. Ändå väljer Aftonbladet att ta polisens perspektiv. I bildtexten heter det inte att polisen påstår, eller hävdar att en ensam polisman skall ha överfallits, istället heter det i bildtexten :FÖRDES TILL SJUKHUS Polismannen angreps av två maskerade demonstranter beväpnade med gatsten och en flaska. När polismannen fallit fortsatte demonstranterna att sparka honom. Polisen fördes till sjukhus för vård men fick senare åka hem.*

Schillerska

TOPPMÖTET I GÖTEBORG. På jakt efter terrorister. 500 poliser omringade olagliga demonstranter Expressen 17/6 s1 15

I natt fortsatte jakten med en husrannsakan på Schillerska gymnasiet i Vasastan. Gatorna runt skolan spärrades av och polisens speciella insatsstyrka gick in för att kontrollera de personer som fanns där. Även personal från tekniska roteln deltog i operationen. Uppgifterna om beväpnade tyska medborgare ledde till en intensiv jakt på tyskregistrerade fordon under hela dagen i går. Bland annat avvisades 106 tyskar som kom i bussar.

- Vi är väldigt glada att de inte kom in till Göteborg, säger Håkan Jaldung, I gruppen fanns personer som tidigare är straffade. De stoppades i Skåne men kunde inte hållas så länge att identiteterna blev klarlagda. Men vi fullföljde utlänningskontrollen här uppe vilket fick till följd att de aldrig kom ur bussarna.

Både när det gäller de beväpnade tyska aktivisterna och den planerade ödeläggelsen av Linnegatan har polisens operationer genomförts efter ett intensivt spaningsarbete

Journalisten ställer sig helt okritisk till polisens uppgifter om beväpnade tyska terrorister. Istället skriver han: *Uppgifterna om beväpnade tyska medborgare ledde till en intensiv jakt på tyskregistrerade fordon under hela dagen i går. Bland annat avvisades 106 tyskar som kom i bussar.*

- Vi är väldigt glada att de inte kom in till Göteborg, säger Håkan Jaldung, I gruppen fanns personer som tidigare är straffade. De stoppades i Skåne men kunde inte hållas så länge att identiteterna blev klarlagda. Journalisten borde kanske kunna reflektera över att om polisen jagade beväpnade terrorister borde man väl kunnat ha rätt till att hålla bussen så länge att man hinner kolla identiteterna på de misstänkta ?

Järntorget

TOPPMÖTET I GÖTEBORG. På jakt efter terrorister. 500 poliser omringade olagliga demonstranter Expressen 17/6 s 15

GÖTEBORG. Ett antal beväpnade tyska terrorister har lyckats ta sig till Göteborg.

Det var därför 500 poliser gjorde en blixtingsats mot demonstranter på Järntorget i går kväll.

Det var också därför insatsstyrkor slog till mot restaurang Gillestugan på Järntorget och kontrollerade gästerna som fanns där. Jakten på terroristerna pågick ännu tidigt i morse. Det fanns också en annan orsak till den massiva polisaktionen: Aktivisterna skulle stoppas från att ödelägga hela Linnégatan. - Vi fick under eftermiddagen i går indikationer på att Linnégatan skulle vandaliseras och att butiker skulle krossas, säger polismästare Håkan Jaldung.

..I natt fortsatte jakten med en husrannsakan på Schillerska gymnasiet i Vasastan. Gatorna runt skolan spärrades av och polisens speciella insatsstyrka gick in för att kontrollera de personer som fanns där.

Bildtext: INRINGADE. Här stoppas den olovliga demonstrationen på Järntorget. Cirka 500 poliser omringar deltagarna som beordras sätta sig ner för att identifieras. Då visste man ännu inte om de beväpnade tyska terroristerna fanns bland dem som ringats in. Foto: Anders Andarve

Expressen förmedlar helt polisens perspektiv. Både stormningen av Schillerska skolan och inringandet av och bortförandet av demonstranter mot polisvåld på Järntorget sker därför att polisen jagar tyska terrorister och samtidigt skall förhindra skadegörelse på Linnegatan.

På eftermiddagen genomfördes bland annat ett protestmöte utan tillstånd vid järntorget Ett större antal poliser anlände snabbt till platsen och de omringande platsen Trots detta inträffade inga allvarigare incidenter

11. Tidningarnas skildring i alla tre perioderna

Metod och urval

Vi har valt att se på alla artiklar från perioden 2001-06-14 till 2001-12-12. Vi har delat in materialet i tre tidsperioder:

1. Direktrapporterings period	2001-06-14	2001-06-17
2. Korrigerings period	2001-06-18	2001-06-24
3. Efter period	2001-06-25	2001-12-12

Den primära anledningen till vår intervall indelning är att de första dagarna är de som är viktigast för opinionsbildningen. Det är just därför det är extra viktigt att den rapporteringen sker är saklig, sannhetsenligt och ärlig det närmaste objektiv man kan komma. Saklig på det viset att man t.ex. inte demoniserar / dömer skuld (ligister, huliganer, eller symboliserar (göteborgarnas paradgata våldtagen, etc.). Sannhetsenlig på det sättet att man återger händelseförlopp korrekt som är möjligt utifrån det material man förfogar över, dvs. så som de faktiskt har skett, och att man inte blandar ihop rum och tidsperspektiv. Ärlig på så sätt att man inte väljer fakta godtyckligt, förvanskar händelseförlopp för ett speciellt syfte, eller presenterar händelser / källor utan att ställa sig kritiskt granskande.

I den andra perioden kan man korrigera detaljer lägga till och dra ifrån bild man sänder i den första perioden.

I den sista får massmedia via uppdrag granskning en annan bild presenterad, domarna från kravallerna presenteras. Den här perioden präglas av ett avstånd i tid från händelsen vilket ger ett större utrymme för reflektion och grundligare analyser, vilket kan vara positivt men det är också den här perioden som har minst betydelse för opinionsbildningen.

Kriterier för urvalet

Artiklar vi har valt att ha med är sådana som har rört kravallerna, demonstrationerna på Järntorget, Berzelliégatan, Vasaplatsen, Avenyn, samt polisens aktioner på Shillerska gymnasiet och Hvitfeldska Gymnasiet och de övriga platserna.

Vi har letat efter artiklar som innehåller några av de kriterier (statistisk sammanställning) som vi har ställt upp när vi har gått igenom artiklarna. Det betyder att vissa artiklar inte ingår i den statistiska sammanställningen, dessa är i regel sådana som nedanstående exempel:

- Artiklar som: enbart rapporterar om Eu-toppmötets innehåll tex. om utvidgningen, eller är helt fakta baserade tex. 369 gripna etc.
- Artiklar om åtal, istället intresserat oss för rapporteringen kring domarna.
- Artiklar som bara snuddar vid problematiken tex. "kändes överkligt att gå i mål i postgirot på avenyn bara en dag efter kravallerna".

Vi har letat efter olika variabler och hur ofta de förekommer i olika artiklar. I en del artiklar händer det att en variabel förekommer vid flera olika tillfällen i texten då har den ändå räknats

som ett tillfälle. Värt att notera är dock att olika variabler kan förekomma i samma artikel. I regel är det en cirka 2-3 variabler i genomsnitt per artikel.

¹¹¹

I den sista perioden förekommer det också ett litet antal artiklar som kritiserar massmedias bevakning i mera allmänna ordalag tex. bilden blev för ensidig eller polisens bild fick för stort utrymme etc. när dessa inte innehåller något av de kriterierna vi har ställt upp så väljer vi att inte ta med dem.

Generellt för alla perioderna är vissa grund antaganden som baserar sig på den rådande maktens diskurs. Dessa är:

1. Polisen agerar utifrån sitt uppdrag vars legitimitet kommer av att vi har fria val och att regering riksdag vi via lagstiftning och förordnanden bestämmer hur/när och på vilket sätt polisen agerar. Ingen tidning av de tre redovisade här plus Göteborgsposten kan eller vill föra ett resonemang om att polisen agerar genom en egen konstruerad subjektiv känslomässig eller för den skull en ideologisk förförståelse. Detta trots att poliskåren både historiskt och i nutid har visat betydande inslag av nazist och fascistsympatier. Ta tex kretsen kring den s.k. baseballigan och den krets av nazister som figurerade misstänkta för mordet på Olof Palme som exempel.
2. Inga demonstranter kan ha varit orättvist eller till och med grovt förnedrade av polisen innan de kommer till Göteborg, all rapportering sker som om att det inte finns någon bakgrund innan de kommer till Göteborg. Detta till trots att polisens minst sagt tvivelaktiga insats i Malmö mot demonstrationen mot toppmötet där den 21/4

11.1 Direktrapporterings period 2001-06-14 t.o.m. 2001-06-17

Det totala antalet artiklar enligt kriterierna i metodurvalet är 85 st.

Rubriker:

- Ensam polis slogs blodig¹¹²
- Slaget om Göteborg¹¹³
- "Vi har blivit våldtagna. Nu kräver Göran Persson hårdare tag"
¹¹⁴
- Polisen "det var nödvärn"¹¹⁵
- KL 10.40 tog terrorn över Mobben skrek: Ta dom för fan¹¹⁶
- Dagen som skakade Sverige - minut för minut¹¹⁷
- Idioterna tog över Göteborgs gator¹¹⁸
- "Allt förstörs av huliganer"¹¹⁹, Toppmötet. Charmstaden Göteborg i spillror¹²⁰ Toppmötet.
- "Jag träffades av minst 25 stenar"¹²¹

¹¹¹ I boken Inuti labyrinten av bröderna Poutianen finns dessa poliser namngivna

¹¹² Aftonbladet 2001-06-15 Avdelning Nyheter Sidan 8 Caroline Olsson

¹¹³ Aftonbladet 2001-06-15 sidan: 1

¹¹⁴ Expressen 2001-06-17 s 12

¹¹⁵ Aftonbladet 2001-06-16 Avdelning Nyheter Sidan: 9 Jens Kärrman

¹¹⁶ Aftonbladet 2001-06-16 Avdelning Nyheter Sidan: 10&11 Harne Andreas mfl.

¹¹⁷ Aftonbladet 2001-06-16 Avdelning Nyheter Sidan: 12,13,14,15

¹¹⁸ Aftonbladet 2001-06-16 Avdelning Debatt Sidan: 10&11 Jesper Bengtson

¹¹⁹ Expressen 2001-06-16 Avdelning Nyheterna Sidan: 14 Per Wendel

¹²⁰ Dagens Nyheter 2001-06-17 Avdelning Politik Sidan: 6 Lars Johansson

¹²¹ Dagens Nyheter 2001-06-17 Avdelning Politik Sidan: 6 Lars Johansson

Den här perioden präglas av ett hyllande av polisen och ett fördömande av demonstranterna i de **58 artiklar** som behandlar kravallsituationerna.

Fig. 7

Fördömande av våld i tidningsartiklar	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens våld	2	-
Demonstranternas våld	16	7

Exempel på fördömande av demonstranternas våld: i Expressen 16/6 s 2: *Med våldet som affärsidé bär gatuterroristerna på ett 70-talsarv från tyska terrorister. Med våldsaktioner skall staten tvingas bli ännu repressivare, bilden av en riktig polisstat ska byggas med rejäla gatstenar*

Trots att polisen gjort tveksamma och förmodligen lagvidriga ingripanden i möteslokaler och mot demonstrationer kring Hvitfeldtska gymnasiet, Schillerska skolan, Järntorget och på Berzeliigatan. Trots att polisen avfyrat tolv skarpa skott, dödligt sårat en demonstrant och ett hundratal demonstranter har behövt föras till sjukhus så kritiserar medierna knappast alls polisens våldsmetoder, istället kräver två tidningsartiklar att militär setts in mot demonstranterna i framtiden. Demonstranternas våld å andra sidan fördöms furiöst av medierna.

Fig. 8

På vilket sätt beskrivs aktörerna?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisen beskrivs som hjältar eller uppoffrande	5	1
Demonstranterna beskrivs som hjältar	-	-
Polisen beskrivs som blodtörstiga, mordlystna etc.	1	-
Demonstranterna beskrivs som blodtörstiga, mordlystna etc.	7	2

Exempel på artikel om demonstranternas mordlystenhet i Expressen 16/6 s 2: *Jag står och trycker mot en vägg på Berzeliigatan. Här pågår ett organiserat mordförsök*

Fig. 9

Vem är offer? / Vem är angripare?	Antal artiklar	Varav Källor / Vittnesmål
Polisen beskrivs som offer	16	3
Demonstranter beskrivs som offer	1	-
Polis angriper demonstranter	2	1
Demonstranter angriper polis	6	-

DN beskriver den 16/6 s A2 att demonstranterna angriper poliserna: *Några hundra svartklädda maskerade demonstranter angrepp på fredagsförmiddagen polisen vid Götaplatsen med ett regn av stenar*

Fig. 10 Tidningarna tecknar också en väldigt klar bild av vem som bär skulden för kravallerna, och ännu viktigare vem som började.

Skuld till kravallerna	Antal Artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Enbart demonstranternas våldsbenägenhet är orsak till kravallerna	17	2
Demonstranterna startar kravallerna genom stenkastning	12	2
Polisen startar kravallerna när de rider in i antikapitalistmarschen på Berzeliigatan.	1	-
Polisens agerande vid Hvitfeldtska ligger till grund för kravallerna	2	2

Demonstranterna beskrivs dessutom som våldsvverkare vid 3 tillfällen i olika artiklar till trots för att de enligt dessa artiklar inte agerar våldsamt.

I DN 16/6 sA2 finns ett exempel på hur enbart demonstranternas våldsamtet anses ligga till skuld för kravallerna : *Nu har de ansiktslösa visat sitt ansikte. Vandaliseringen var poängen. Det är den slutsats som ligger närmast till hands efter fredagens sammndrabbningar.*

Ingen artikel beskriver händelserna vid Berzeliigatan på ett korrekt sätt, ingen artikel tar upp att polisen går fram bryskt vilket det också rapporteras om i Västnytt i anslutningen till händelsen (kl14.17) I Väst nytt vittnar reportern om hur polis går onödigt bryskt fram man lyfter också fram att polisens aktion vid Hvitfeldtska gymnasiet på torsdagen har skapat ett spant läge. Ytterst få artiklar följer sedan upp eller går vidare och granskar polisens del i kravallerna. Två artiklar innehåller spekulationer om att aktionen vid Hvitfeldtska gymnasiet kan ha haft stor betydelse för hur lördagen gestaltade sig, men det finns ingen artikel om polisens frammarsch vid Berzeliigatan, det finns en artikel i Expressen som snuddar vid polisens agerande men fastslår ändå att stenkastarna bär den stora skulden.

Fig. 11

Ideologiska Tekniker	Dagens Nyheter	Aftonbladet	Expressen	Totalt
Förskjutning	10	-	5	15
Symbolisering	10	6	6	22
Differentiering	4	-	3	7
Demonisering	3	5	3	11

Vid totalt 55 tillfällen använder man sig av olika ideologiska tekniker vilket vid samtliga tillfällen enbart drabbar demonstranterna. I rapporteringen kring polisens insatser under kravallerna så förekommer inga sådana försök att med ideologiska tekniker misskreditera deras insats.

- **Förskjutning** Ett ords betydelse överförs till ett annat demonstrant- ligist
- **Symbolisering** Symboliska referensrammar som används för att t.ex. bygga upp en nationell- eller lokal- identitet (Göteborg / vi Göteborgare). Eller när man väver in nationella eller i det här fallet lokala symboler för att skapa en gemensam grund som de flesta kan känna igen och sympatisera med. Ex. vår paradgata avenyn skändad av ligister. Man försöker ofta i texterna göra sken av att alla göteborgare äger avenyn gemensamt, istället för att som det verkligen är den plats i Göteborg där det är som dyrast att hyra en lokal, vilket tilldrar sig endast de kapitalstarkaste bolagen. Dessa kapitalister serverar

varor och tjänster till de mest kapitalstarka skikten i samhällshierarkin med de dyraste priserna i Göteborg.

- **Differentiering** Åstadkomma skillnader i, uppdelning m.m. Att försöka splittra grupper med kollektiva intressen i motstridande grupper genom att betona olikheter mellan dessa grupper. Tex. *Fredliga och vettiga aktivister tar avstånd från de svartklädda knäppgökarna*
- **Demonisering** Framställa den andre som ett monster, värsting, ligist etc.

Fig. 12

Hur granskar tidningarna makten?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Kritik mot att polis utreder polisens brott	-	-

Fig. 13

Granskar bakomliggande faktorer	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Ställer frågor kring den bakomliggande (politiska, sociala) anledningen till kravallerna	-	-

Fig. 14

Medveten eller omedveten förvanskning	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Ej verklighets baserad fakta används för att misskreditera poliserna	-	-
Ej verklighets baserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	3	-

Ej verklighetsstämmande fakta är till exempel påståenden som detta i AB 16/6 s 12 om vad som hände på Berzeligatan när demonstrationen upplöstes av polisen: ”Demonstranterna går till attack mot polisen och kastar tomater och burkar. Polisen har backat några meter men stoppat polisens attack.

Fig. 15

Hur behandlar tidningarna polisens aktion vid Hvitfeldtska?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens aktion vid Hvitfeldtska legitimeras	3	3
Polisens agerande vid Hvitfeldtska är illegal	3	3
Ej verklighetsbaserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	1	1

Ej verklighetsöverensstämmande fakta som hävdas om demonstranterna på Hvitfeldtska skolan är i AB 17/6s6: *Skolan genomsöktes med polishundar. –Där fanns slangbomber, massor av sten och vapen. I kemisalen hade de kommit över olika slags vätskor som man bara behöver lite fantasi för att förstå hur man kan använda*

Värt att notera att källorna / vittnen som anser att aktionen är illegal enbart består av demonstranter.

Fig. 16

Skotten mot demonstranterna	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Anser att polisen handlade i nödvärn	2	1
Anser att polisen inte handlade i nödvärn	-	-
Polisens förklaring godtas utan kommentar	1	
Polisens förklaring godtas ej	-	-
Efterlyser varningsskott innan skottet i magen	-	-
Krav på åtal mot polisen som sköt	-	-
Beskriver händelsen som historik, unik etc.	-	-
Ej med verkligheten överensstämmande fakta	9	1

Ett ytterst graverande fall av ej med verkligheten överensstämmande fakta är detta exempel i Expressen 17/6 s 8 som påstår att situationen där Westberg skjuts har gått till så här: *19-åringen kastar en stor sten som träffar en polis i huvudet. Polisen blir liggande till synes livlös på marken och hans kolleger skyndar till undsättning. Polisen öppnar eld*

Polisen ringar in en fredlig demonstration vid Järntorget Detta legitimeras vid två tillfällen av pressen samt att man accepterar polisens förklaring

11.2 Korrigeringsperiod 2001-06-18 t.o.m. 2001-06-24

Det totala antalet artiklar i denna period är 67st.

Fig. 17

Fördömande av våld i tidningsartiklar	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens våld	5	4
Demonstranternas våld	3	3

Vittnen träder fram och kritiserar polisens våld sådan vittnes mål saknades nästan helt i direktrapporterings perioden.

Fig. 18

På vilket sätt beskrivs aktörerna?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisen beskrivs som hjältar eller uppoffrande	1	-
Demonstranterna beskrivs som hjältar	-	-
Polisen beskrivs som blodtörstiga, mordlystna etc.	-	-
Demonstranterna beskrivs som blodtörstiga, mordlystna etc.	2	1

Fig. 19

Vem är offer?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisen beskrivs offer	5	2
Demonstranterna beskrivs som offer	3	1
Polis angriper demonstranterna	1	1
Demonstranterna angriper polisen	1	1

Fig. 20

Skuld till kravallerna	Antal Artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Enbart demonstranternas våldsbenägenhet är orsak till kravallerna	10	2
Demonstranterna startar kravallerna genom stenkastning	1	-
Polisen startar kravallerna när de rider in i antikapitalistmarschen på Berzeliigatan.	2	2
Polisens agerande vid Hvitfeldtska ligger till grund för kravallerna	4	4

Fig. 21

Ideologiska Tekniker	Dagens Nyheter	Aftonbladet	Expressen	Totalt
Förskjutning	2	-	1	3
Symbolisering	1	2	-	3
Differentiering	-	1	-	1
Demonisering	5	4	1	10

Också i det här tidsintervallet så drabbar användandet av ideologiska tekniker endast demonstranterna

Fig. 22

Hur granskar tidningarna makten?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Kritik mot att polis utreder polisens brott	-	-

Fig. 23

Granskar bakomliggande faktorer	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Ställer frågor kring den bakomliggande (politiska, sociala) anledningen till kravallerna	-	-

Fig. 24

Medveten eller omedveten förvanskning	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Ej verklighets baserad fakta används för att misskreditera poliserna	-	-
Ej verklighets baserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	5	2

Fig. 25

Hur behandlar tidningarna polisens aktion vid Hvitfeldtska?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens aktion vid Hvitfeldtska legitimeras	2	-
Polisens agerande vid Hvitfeldtska är illegal	11	9
Ej verklighetsbaserad fakta används		

för att misskreditera demonstranterna	4	2
--	---	---

Fig. 26

Hur behandlar tidningarna polisens aktion vid Schillerska gymnasiet?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens aktion legitimeras	2	1
Polisens agerande anses varar illegal	5	5
Ej verklighetsbaserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	1	-

Vittnet får nu träda fram och beskriva sin version av vad som hände vid Hvitfeldtska - och Schillerska - gymnasiet därav det stora antalet kritiska artiklar mot polisens insatts

Fig. 27

Skotten mot demonstranterna	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Anser att polisen handlade i nödvärn	2	1
Anser att polisen inte handlade i nödvärn	1	-
Polisens förklaring godtas utan kommentar	1	-
Polisens förklaring godtas ej	1	1
Efterlyser varningsskott innan skottet i magen	2	1
Krav på åtal mot polisen som sköt	-	-
Beskriver händelsen som historik, unik etc.	-	-
Ej med verkligheten överensstämmande fakta	2	1

11.3 Efterperiod 2001-06-25 t.o.m. 2001-12-12

Det totala antalet artiklar i denna period är 115st

Fig. 28

Fördömande av våld i tidningsartiklar	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens våld	4	2
Demonstranternas våld	4	1

Fig. 29

På vilket sätt beskrivs aktörerna?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisen beskrivs som hjältar eller uppoffrande	8	1
Demonstranterna beskrivs som hjältar	-	-
Polisen beskrivs som blodtörstiga, mordlystna etc.	5	3
Demonstranterna beskrivs som blodtörstiga, mordlystna etc.	3	1

Fig. 30

Vem är offer? / Vem är angripare?	Antal artiklar	Varav Källor / Vittnesmål
Polisen beskrivs som offer	7	4
Demonstranter beskrivs som offer	2	1
Polis angriper demonstranter	2	2

Demonstranter angriper polis	-	-
-------------------------------------	---	---

Fig. 31

Skuld till kravallerna	Antal Artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Enbart demonstranternas våldsbenägenhet är orsak till kravallerna	2	-
Demonstranterna startar kravallerna genom stenkastning	3	-
Polisen startar kravallerna när de rider in i antikapitalistmarschen på Berzeliigatan.	-	-
Polisens agerande vid Hvitfeldtska ligger till grund för kravallerna	1	1

Fig. 32

Ideologiska Tekniker	Dagens Nyheter	Aftonbladet	Expressen	Totalt
Förskjutning	-	-	-	-
Symbolisering	1	-	1	2
Differentiering	-	1	1	2
Demonisering	2	1	4	7

Också i det här tidsintervallet så drabbar användandet av ideologiska tekniker **endast** demonstranterna.

Fig. 33

Hur granskar tidningarna makten?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Kritik mot att polis utreder polisens brott	1	-

Granskar bakomliggande faktorer	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Ställer frågor kring den bakomliggande (politiska, sociala) anledningen till kravallerna	2	1

Fig. 34

Medveten eller omedveten förvanskning	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Ej verklighets baserad fakta används för att misskreditera poliserna	-	-
Ej verklighets baserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	4	1

Fig. 35

Kartläggning av demonstranterna	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Demonstranter beskrivs som ej en del av det "vanliga" folket utan som privilegierad överklass	5	-

Fig. 36

Hur behandlar tidningarna polisens aktion vid Hvitfeldtska?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens aktion vid Hvitfeldtska legitimeras	-	-
Polisens agerande anses vara illegal	9	4
Ej verklighetsbaserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	-	-

Fig. 37

Hur behandlar tidningarna polisens aktion vid Schillerska gymnasiet?	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Polisens aktion legitimeras	1	-
Polisens agerande anses vara illegal	11	6
Ej verklighetsbaserad fakta används för att misskreditera demonstranterna	-	-

Fig. 38

Skotten mot demonstranterna	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Anser att polisen handlade i nödvärn	6	5
Anser att polisen inte handlade i nödvärn	8	2
Polisens förklaring godtas utan kommentar	2	-
Polisens förklaring godtas ej	3	3
Efterlyser varningsskott innan skottet i magen	-	-
Krav på åtal mot polisen som sköt	4	3
Beskriver händelsen som historik, unik etc.	1	-
Ej med verkligheten överensstämmande fakta	13	6

Fig. 39

Domarna	Antal artiklar	Varav källor/ vittnesmål
Rapportering utan kommentar till tidigare rättspraxis eller strafflängd	55	-

I Göteborg ligger snitt domarna på 1 år och 3 månader om man jämför med Nice så låg genomsnittet på 1 månad¹²².

11.4. Uppsummering av tabellerna

Tidningarna misskrediterar, kritiserar och skuldlägger demonstranterna, särskilt utmärkande är detta drag i direktrapporteringsperioden Bilden nyanseras senare på kultursidor och genom att vittnen får framträda och ge sin version av det som inträffade. Ledare och de politiska sidorna reviderar inte lika starkt, eller inte alls sin initiala rapportering.

Tidningarna lägger alltså initialt i direktrapporteringen grunden för hur vi sedan tolkar de nya uppgifterna. Så här skriver Kunda i Social Cognition (används som kurslitteratur i psykologi i Lund). Den information som man initialt får sig tilldelad bygger den tolkningsram eller det

¹²² Dagens Nyheter 2002-02-28 Kultur Sidan B2 Mikael Löfgren

personliga schema som man sedan förstår ny inkommande information efter. Hon tar utgångspunkt i ett exempel i information som ges om en påhittad person vid namn Laura: "..., *the important point is that our initial understanding of events will determine the way we later remember them. Once we know enough about Laura's behavior to infer that she is warm, we will be able to retrieve this trait, warmth, independently, without having to retrieve the behaviors on which it had been based* (Sherman and Klein 1994).¹²³"

I vårt fall så blir det alltså för mottagaren av information, det schema som läggs i direktrapporteringsperioden. Detta schema blir det som all annan information sorteras in i. I detta schema som skapas börjar demonstranterna alltid alla bråk, de är ligister, hänsynslösa, våldtäktsmän som har våldtagit hela Göteborg.¹²⁴ När dessa sedan uttalar sig i korrigeringsperioden samt efterperioden så bedöms de av mottagaren utefter de initiala premisser som lade schemat hos mottagaren. Om man tar ett exempel: information som dyker upp i korrigerings- och efterperioden tolkas olika beroende på vilket schema massmedia har etablerat hos mottagaren, t ex. på texten *Polis kastade sten*, reagerar mottagaren med tanken, - -Det gör väl inte så mycket eftersom det var demonstranterna som började, och dessutom var de hänsynslösa våldsverkare som angriper polisen. Inte så konstigt då att poliserna gör ett eller annat misstag i sin synnerligen pressade situation. Men om mottagaren får tillsänt sig information om att demonstranterna kastat sten, så bekräftar det, det man redan kände till. Det är ju ganska typiskt för hänsynslösa våldsverkare att bete sig så. Tanken att de gjorde det för att freda sig mot en aggressiv våldsam polisstyrka, ter sig då helt främmande, när väl en annan bild har etablerats initialt. När sedan demonstranterna får trädgård fram som vittnen i korrigerings- och efterperioden så är de så att säga redan dömda på förhand av mottagaren. I den period som vi bedömer som allra mest agendasättande och som den period där medierna har störst påverkan att etablera scheman, så har tidningarna varit som mest osakliga och partiska, vilket har gett en skev bild av vad som hände under kravallerna i Göteborg.

12. Avslutande diskussion

Vi ville undersöka hur nyhetsmedierna agerar i en situation där etablerade institutioner inom näringsliv och staten utsätts för kritik och tryck från annan part eller av andra perspektiv. Vi hade en förförståelse av nyhetsmediernas sätt att agera i sådana konflikter som är att de ställer sig på de etablerade institutionernas sida och att de försvarar de rådande diskurserna mot konkurrerande perspektiv. Ett av våra syften var också att visa *hur* detta försvar går till i praktiken. I situationen kring EU-toppmötet har vi framförallt den handgripliga konflikten på gatorna vid tre olika demonstrationstillfällen mellan poliserna och de revolutionärt inriktade vänsterdemonstranterna. (Antikapitalistmarschen, Reclaim the streetsmötet på Vasaplatsen, Demonstrationen mot polisvåld på Järntorget) Vi har också konflikterna vid polisens s.k. tillslag mot Hvitfeldtska skolan och Schillerska skolan) Kring EU-toppmötet har vi också andra konfliktperspektiv som till exempel, rätten till egendom och samhällets fördelning av resurser, där till exempel rörelser som Attac kräver en ny sorts ekonomi. De maktsvagare grupperna eller individerna som i kontexten kring EU-Toppmötet i Göteborg försökte göra sina röster hörda diskriminerades och svartmåladades av medierna. Med Thompsons ideologibegrepp så har här nyhetsmedierna agerat ideologiskt, dvs. de använder sina texter(även ljud och bildreportage) för att försvara och förstärka dominansförhållanden i samhället. Medierna har i vår undersökning visat att de inte på något sätt uppfyller de krav som de själva ställer upp kring *korrekthet, källkritik, allsidighet* eller *mångfald* i sin rapportering om vad som hände i Göteborg. Istället har vi upptäckt rena medvetna

¹²³ Kunda Ziva Social Cognition : making sense of people Sidan 162. 1999 Cambridge, Mass, London: MIT

¹²⁴ Expressen 17/6-2001.s 12 rubrik: "**vi har blivit våldtagna**". Nu kräver Göran Persson hårdare tag

förfalskningar av inträffade händelser, som är avsedda att stödja den starkare maktstående parten i konflikten i Göteborgskravallerna, dvs. polisen, åklagarna, regeringen, och näringslivet. Polisens och demonstranternas agerande på gatorna i Göteborg lyder båda under lagen, men det är bara ett krav som nyhetsmedierna ställer på demonstranterna. Polisen kan skjuta in i folkmassor och på demonstranter, kasta gatsten och misshandla människor utan att det anses värt att kritisera eller fördöma. Speciellt sker mediernas försvar för polisens perspektiv i det som vi har kallat för direktrapporteringsperioden. Vår tes var att massmedierna inte är demokratiska forum som de utger sig för att vara, utan att de i praktiken fungerar som stödinstitutioner¹²⁵ till andra mäktiga institutioner som näringsliv, storföretag och stat. Vi tycker att vi har påvisat detta i den fallstudie vi gjort kring Göteborgskravallerna. De diskriminerar perspektiv som inte är dominerande och fungerar på så sätt som spridare av dominerande diskurser med hjälp av ideologiska konstruktioner. Dessa ideologiska konstruktioner som är framställningar i bild, ljud eller text som gynnar den starkare parten i en konflikt, har vi sett många exempel på i vår framställning. Framförallt framgår det av vår jämförelse mellan våra rekonstruktioner (se kap) av händelserna och hur nyhetsmediernas skildringar ser ut av samma händelser. Det framgår också i vår analys att kraven på *korrekthet*, *allsidighet*, *källkritik*, *mångfald* inte alls är infriade i vår fallstudie. Istället ljuger medierna medvetet vid flera tillfällen för att försvara polisens agerande framförallt när de väljer att backa upp polisens påstådda nödvärnsscenario. Våra undersökta medier kan i vår fallstudie inte anses agera som den *tredje statsmakten*. Istället kan den anses vara en maktutövande stödinstitution till polisen under konflikterna mellan demonstranterna och poliserna i Göteborg. Även i konflikten mellan demonstranternas idéer om nya former av ekonomisk organisation och det gamla klassiska marknadsanpassade konsumtionssamhällets lösningar, har de mangrant ställt sig på den gamla ordningens sida. Framförallt har de gjort detta genom att inte förklara vad rörelser som Reclaim the street, Attac, Ya Basta, de Vita overallerna vill, och vilka idéer som driver dem. Istället har medierna helt fokuserat på de 20 minuter av skadegörelse som skedde på Avenyn och bedömt alla de radikala rörelserna efter det. Det var 2-3000 demonstranter i det demonstrationståg som polisen vägrat demonstrationstillstånd. Ett hundratal personer reagerade med skadegörelse och stenkastning på polisens användande av hundar, hästar och batongslag för att lösa upp demonstrationen. Ändå har denna lilla grupp skadegörelse i nyhetsmedierna blivit synonym med alla de radikala grupperna i Göteborg. Detta har som vi ser det inte skett genom ett misstag. Vi anser att det varit mediernas syften att utesluta dessa gruppers perspektiv ur den politiska diskussionen. Medierna har velat upprätthålla den dominerande diskursen i vårt samhälle om det s.k. demokratiska marknadssamhället och de etablerade sätten att hantera ekonomi och fördelning av resurser på. Demonstranternas krav stör denna diskurs och måste därför uteslutas. Här är ett citat av Foucault på sin plats:¹²⁶ *"I ett samhälle som vårt är utestängningsprocedurer naturligtvis välkända. Det tydligaste och mest bekanta är förbudet. Alla vet att man inte kan säga allt, att man inte kan tala om vad som helst när som helst och, slutligen, att inte vem som helst får tala om vad som helst."*

Dagens Industri ger ett gott exempel på hur försök till uteslutande av vissa grupper ur samhällsdebatten kan gå till:¹²⁷ *"de mest aktiva är knappast öppna för någon annan argumentation eller någon annan världsbild än sin egen. I likhet med religiösa fanatiker och nynazister måste de avprogrammeras under professionell ledning."*

Avslutningsvis kan vi konstatera att om inte Daniel Demoustiers film hade funnits hade de

¹²⁵ Massmedierna är inte bara en samhällsinstitution i sig själv utan fungerar dessutom som förmedlare eller bärare av andra institutioner. Redan från starten av de första tidningarna är det tydligt att massmedierna koma att spela en sådan roll. I Hadenius, Massmedier press radio och Tv -97

¹²⁶ Foucault, Michel Diskursens ordning Symposium 1993

¹²⁷ Dagens Industri 21/7-2001 citerad från ETC nr 5 -2001

flesta människor i det här landets trott att polisen avfyra sitt dödligt sårande skott mot Hannes Westberg i en nödvärnsituation. Som det ser ut nu blir det ändå inget åtal mot poliserna som sköt mot Westberg eftersom riksåklagaren inte lyckats få tag på Demoustiers film från, hans arbetsgivare i London, APTN och därför lagt ned målet. Här finns alltså en film som visar att polisen inte skjuter i en nödvärnssituation. Det finns ett vittne som är berett att vittna, men åklagaren har inte lyckats få tag på honom, eller hans film så han lägger ned åtalet ! Enligt uppgifter från radioprogrammet *Vår grundade mening* 1/3-2002 har riksåklagaren Björn Ericsson inte talat med Demoustier och filmen som visar skottlossningen skall ha legat klar hos APTN London sedan en tid tillbaka, men åklagaren hörde aldrig av sig efter sitt första samtal där han begärde att få ut filmen. Sådana uppgifter om åklagarens agerande gör en akademisk uppsats med begrepp som diskurs och ideologi, social reproduktion till svaga abstraktioner av en verklighet och en situation i Sverige och svenskt rättväsende som får landet att lika en fascistisk polisstat. Polisen kan utan åtal skjuta ned demonstranter på grund av dess potentiella farlighet även i situationer då de inte utsätter poliser för nödvärnsituationer. Vilket samhälle, och vilken stat är det som håller på att växa fram?

13. Litteraturlista

- Anderson, John. R Cognitive psychology and its implications Freeman and Company 1995
- Berger, Arthur. Asa, Media analysis techniques Sage 1998
- Billig, Michel Ideological dilemmas A social psychology of everyday thinging Sage 1988
- Björnsson, Anders Peter Luthersson Medialiseringen av Sverige Carlssons 1997
- Blumer, Jay. G. Michel Gurevitch The Crises of Public communications Routledge 1995
- Bourdieu, Pierre Om televisionen Symposion 1998
- Broström. A, Informations sociologi Masskommunikation 2 informationskollegiet Uppsala 1971
- Albinsson, Göran Bruhner SNS Förlag 1998 Dagspressens politiska ekonomi Dagspressen i 1990-talets medielandskap En expertrapport från Pressutredningen -94 SOU 1994-94
- Carlsson, Ulla Anders Lindblad Forskning om journalistik, medier och kommunikation Nordicom. Nytt 1992
- Curran, James Michael Gurevitch Massmedia and the society Arnold 2000
Mass communication research on problems and policies CeescJ. Hamelink Ablex 1994
- Chomsky, Noam. Herman, Edward. S Manufacturing consent-The political economy of the massmedia Vintage 1994
- Drotner, Kirsten Medier och kultur Studentlitteratur 1996
- Ekecrantz, Jan Makten och informationen Studentlitteratur 1975
- Ekecrantz, Jan. Olsson, Tom. Det redigerade samhället 1994
- Fowler, Roger Language in the news Discourse and ideology in the press Routledge 1991
- Fairclough, Norman Media discourse 1995 Arnold
- Fiske, John Kommunikationsteorier W och W 1997
- Fiske, John Reading the popular Routledge 1995
- Foucault, Michel Diskursens ordning Symposion 1993
- Furhoff, Lars Makten över journalistiken Natur och kultur KK Grafiska 1986
- Gans, Herbert. J Deciding what's news 1980 Vintage
- Gitlin, Todd Watching Television Pantheon 1986

- Gitlin, Todd Inside prime time Pantheon 1985
- Gitlin, Todd The whole world is watching massmedia in the making and the unmaking of the new left The University of California press 1980
- Gustafsson, Karl-Erik Mått på medier Studentlitteratur 1992
- Hagman, Folke Media som krigshetsare Treangel 1986
- Hadenius, Stig och Lennart Weibull Massmedia Bonnier Alba 1997
- Holmberg, Sören Lennart Weibull Opinionssamhället SOM Undersökningen 1997 Som rapport nr 20
- Jarlbro, Gunilla Vilken metod är bäst –ingen eller alla Metodtillämpning i medie och kommunikationsvetenskap Studentlitteratur 2000
- Josefsson, Dan Välkommen till Dramafabriken Ordfront Förlag 2001
- Kunda, Ziva Social cognition: making sense of people Cambridge, Mass, London: MIT 1999
- Levy, Mark. R Defining Media studies Mark R Oxford university press 1994
- Mc Chesney, Robert. W. All makt åt medierna DN Bokförlag 2001
- Olsson, Åke Massmedia som informationshinder Carlssons 1989
- Nohrstedt, Stig- Arne Mats Ekström Ideal och verklighet Nyhetsjournalistikens etik I praktiken Högskolan i Örebro 1994
- OM 1-1992.3-19923-985-9711—20009-991-2-999-2001
- Andén - Papadopoulos, Kari Birgitta Höijer, Våldsamma nyheter Symposium 1996
- Petersson, Olof Ingrid Calberg Makten över tanken Carlssons 1990
- Pilger, John Den dolda dagordningen Ordfront 1999
- Regelguide för Radio och TV Christina Lundberg Juristförlaget JF AB 1994
- Sciller, Herbert. I. Konsten att sälja ideology Raben Sjögren 1977
- Strömbäck, Jesper Makt och medier Studentlitteratur 2000
- Thompson, John. B Ideology and modern culture Polity press 1990
- Wallin, Ulf. Vad fick vi veta? –En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen av EU Inst. För journalistik och masskommunikation Göteborgs universitet 1994
- Wijk, Erik Göteborgskravallerna Manifest 2001

Wintonick, Peter an Mark Acbar Manufacturing conscent Noam Chomsky and the media
Black rose books 1994